

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”

SITNO – styczeń 2009 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR.....	4
1.1 Nazwa i status prawny LGD oraz data jej rejestracji numer w Krajowym Rejestrze Sądowym.....	5
1.2 Opis procesu budowania partnerstwa.....	5
1.3 Charakterystyka członków i sposób rozszerzania/zmiany składu LGD.....	6
1.4 Struktura rady lub innego organu LGD do którego wyłącznej właściwości należy wybiórczo operacja zgodna z art. 62 ust. 4. Rozporządzenia nr 1698/2005 zwanego dalej „organem decyzyjnym”.....	8
1.5 Zasady procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego.....	9
1.6 Kwalifikacje doświadczenia osób wchodzących do składu decyzyjnego.....	12
1.7 Doświadczenia LGD partnerów LGD w realizacji operacji.....	12
2. Opis specyfiki obszaru objętego strategią LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności.....	13
2.2.1 Uwarunkowania przestrzenne (mapa).....	13
2.2.2 Uwarunkowania geograficzne.....	17
2.2.3 Uwarunkowania przyrodnicze.....	17
2.2.4 Uwarunkowania historyczne.....	20
2.2.5 Uwarunkowania kulturowe.....	25
2.3 Ocena społeczno-gospodarcza obszaru w tym potencjał demograficznego gospodarczego obszaru oraz poziom aktywności społecznej.....	27
2.3.1 Ocena potencjału demograficznego.....	27
2.3.3 Ocena potencjału gospodarczego obszaru.....	28
2.3.4 Poziom aktywność społecznej.....	30
2.4 Specyfika obszaru.....	30
3.1 Wnioski wypływające z przeprowadzonej analizy SWOT.....	36
Cele ogólne:.....	37
4.1 Planowanie i realizacja przedsięwzięcia.....	39
4.2 Wdrożenie i monitorowanie realizacji LSR.....	54
4.3 Adekwatność celów LSR do analizy SWOT specyfiki obszaru.....	55
5. Określenie misji LGD.....	55
6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.....	56
7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych dwiema dL SR.....	56
8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych dwiema dL SR.....	58

9. Procedura oceny zgodności operacji LSR procedurą wyboru operacji przez GD, procedura odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego spraw wyboru operacji w ramach działania, Wdrażania LSR i kryteriów na podstawie których jest oceniana zgodność operacji LSR z kryteriami wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.....	59
10. Określenie budżetu LSR i każdego roku realizacji LSR.....	60
11. Opis procesu przygotowania konsultowania LSR.....	64
12. Opis procesu wdrażania aktualizacji LSR.....	64
13. Zasady sposobu dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.....	65
14. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi zwanymi z obszarem objętym LSR.....	69
15. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez GD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.....	74
16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.....	77
17. Informacja o załącznikach.....	78

Wstęp

Proces planowania strategicznego stanowi jeden z podstawowych warunków sprawnego i efektywnego rozwoju lokalnego i zarządzania obszarem. Planowanie pomaga bardziej wydajnie gospodarować zasobami, przewidywać problemy, które mogą pojawić

się w niedalekiej przyszłości, aby odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać. Opracowany plan strategiczny umożliwia uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów *ad hoc*, nie powiązanych ze sobą logicznie i nie wpisujących się w ciąg przyczynowo – skutkowy. Lokalna Strategia Rozwoju pokazuje, że planowane do realizacji zadania są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana dla obszaru LGD „Ziemia Zamojska” obejmuje lata 2007-2015. Przyjęcie takiego zakresu czasowego realizacji Strategii wynika m.in. z konieczności zachowania zgodności z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi opracowanymi na poziomie kraju, przede wszystkim z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, jak również Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 i Lokalnymi Strategiami Gmin wchodzących w skład LGD. Opracowana Strategia uwzględnia okres zakończenia rozliczania projektów dofinansowanych z funduszy Unii Europejskiej w roku 2015. Oznacza to, że czas realizacji strategii pokrywa się z nowym okresem programowania i rozliczania środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

Strategia koncentruje się wokół czterech priorytetów rozwoju: 1) promocja i rozwój turystyki; 2) odnowa i rozwój wsi; 3) zrównoważony rozwój gospodarczy; 4) odnowa i zachowania dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego. Wybrane cele strategiczne i operacyjne wynikają z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, przeprowadzonej analizy SWOT oraz odnoszą się do zidentyfikowanych podczas konsultacji potrzeb lokalnej społeczności z obszaru LGD „Ziemia Zamojska”.

Podejście LEADER

LEADER oznacza „powiązanie działań z zakresu rozwoju wsi”. Jak sugeruje nazwa, jest to sposób na mobilizowanie i realizowanie rozwoju wsi wśród lokalnych społeczności wiejskich, a nie stały zestaw środków do realizacji. Doświadczenia pokazują, że podejście Leader może przyczynić się do realnej zmiany w codziennym życiu ludzi na obszarach wiejskich. Może ono odgrywać ważną rolę w pozyskiwaniu nowych reakcji na stare i nowe problemy wsi, oraz stać się rodzajem „laboratorium” do budowania zdolności lokalnych oraz testowania nowych sposobów na realizowanie potrzeb społeczności wiejskich. Podejście to przyniosło do tej pory na wielu obszarach wiejskich UE złożonej z 15 państw członkowskich cenne rezultaty i może odegrać istotną rolę pomagając obszarom wiejskim Polsce w przystosowaniu się do dzisiejszej zmiennej rzeczywistości.

W okresie programowania 2007-2013 inicjatywa Leader stała się zintegrowana ze wszystkimi krajowymi i regionalnymi programami rozwoju wsi (włączona do głównego nurtu). Otwiera to nowe możliwości zastosowania podejścia LEADER na znacznie szerszą skalę i przy znacznie większym niż dotychczas wachlarzu działań z zakresu rozwoju wsi¹.

1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR

---

¹ *Podejście LEADER. Podstawowy poradnik*, Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/leaderplus_

1.1 Nazwa i status prawny LGD oraz data jej rejestracji i numer w Krajowym Rejestrze Sądowym

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” zostało utworzone na obszarze obejmującym 7 gmin wiejskich powiatu zamojskiego: Grabowiec, Komarów-Osada, Łabunie, Miączyn, Stary Zamość, Sitno, Skierbieszów. LGD „Ziemia Zamojska” (844 km²) terytorialnie zajmuje 45% powierzchni obszaru Powiatu Zamojskiego (1872 km²). Z obszaru, dla którego opracowana jest Lokalna Strategia Rozwoju wywodzą się partnerzy tworzący Lokalną Grupę Działania. Na terenie LGD „Ziemia Zamojska” znajduje się 156 miejscowości.

Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” powstała jako porozumienie trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego w formie stowarzyszenia na podstawie przepisów ustawy z 7 kwietnia 1989 Prawo o stowarzyszeniach i ustawy z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich udziałem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Podczas zebrania założycielskiego w dniu 14-01-2008 roku zaakceptowany został Statut LGD oraz zostały wybrane organa Stowarzyszenia.

Zgodnie z podejściem Leader podstawowymi elementami w strukturze stowarzyszenia są:

- walne zebranie członków,
- zarząd stowarzyszenia,
- komisja rewizyjna,
- rada jako organ decyzyjny przy wyborze projektów.

W dniu **21.08.2008** Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem **0000311520**

1.2 Opis procesu budowania partnerstwa

Historia partnerstwa „Ziemia Zamojska” sięga listopada 2007 roku. Podczas spotkania, którego inicjatorami były Gmina Skierbieszów oraz grupa podmiotów zainteresowanych stworzeniem Lokalnej Grupy Działania, zawiązała się grupa inicjatywna na rzecz utworzenia partnerstwa opartego na podejściu Leader. Wykorzystując dotychczasowe doświadczenia we wspólnym rozwiązywaniu problemów oraz posługując się najlepszymi wzorcami funkcjonowania partnerstwa w Europie na przełomie grudnia 2007 i stycznia 2008 roku rozpoczęto budowę Lokalnej Grupy Działania, którą nazwano „Ziemia Zamojska”.

W ramach rozmów z poszczególnymi gminami zainteresowanymi przystąpieniem do partnerstwa określono zasięg terytorialny LGD, który obecnie obejmuje następujące gminy:

- gmina Sitno
- gmina Łabunie
- gmina Skierbieszów
- gmina Komarów-Osada
- gmina Stary Zamość
- gmina Miączyn
- gmina Grabowiec

Podczas spotkań poprzedzających zebranie założycielskie omówione zostały zasady współpracy, wyznaczono osoby odpowiedzialne w poszczególnych gminach za koordynację działań związanych z realizacją projektu oraz dokonano identyfikacji potencjalnych partnerów. Dzięki przeprowadzonym w poszczególnych gminach rozmowom, pozyskano chętne do pracy nad strategią organizacje, instytucje oraz firmy. Działając już we współpracy z tymi podmiotami, nakreślono możliwości działań i sposób organizacji LGD. W dniu 14-01-2008 roku podczas zebrania założycielskiego w pełni ukształtowany został skład Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”. Ustalono również, kto będzie reprezentował poszczególne instytucje i organizacje członkowskie w poszczególnych jej organach. Na zebraniu założycielskim ustalono kierunki działań mające na celu rejestrację stowarzyszenia oraz podjęto decyzje o rozpoczęciu prac nad stworzeniem Lokalnej Strategii Rozwoju dla LGD „Ziemia Zamojska”.

Prace nad opracowaniem Strategii rozpoczęto od spotkań w poszczególnych gminach, które są członkami LGD. Działając już we współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi w poszczególnych gminach za dzieła na rzecz opracowania strategii przełomie stycznia i lutego 2008 roku przeprowadzono 14 spotkań informacyjnych z mieszkańcami terenów wiejskich Powiatu Zamojskiego, w których udział wzięło ponad 200 mieszkańców. Podczas spotkań spośród mieszkańców wsi wyłoniono też kolejnych partnerów do budowania strategii. W pierwszej turze spotkań zostały przedstawione cele i zadania Lokalnej Grupy działania z identyfikacją problemów analizą SWOT. W trakcie ich trwania przeprowadzono także warsztaty, których celem było rozpoznanie głównych problemów i celów rozwojowych obszaru. W kolejnej turze spotkań przedstawiono analizę celów i problemów wynikających z przeprowadzonych warsztatów oraz ustosunkowano się do pomysłów i uwag zgłoszonych przez uczestników spotkań.

1.3 Charakterystyka członków i sposób rozszerzania/zmiany składu LGD

Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” składa się z 80 członków. Członkowie przyjęci zostali w oparciu o deklaracje członkowskie. Zgodnie z założeniami podejścia LEADER skład Lokalnej Grupy Działania odzwierciedla w pełnym zakresie zasadę trójsektorowości. Ponad 50 % członków w Lokalnej Grupie Działania stanowią partnerzy społeczni oraz gospodarczy. Poza tym w LGD zachowana równowaga płci, jak również zapewniony udział młodych ludzi. Samorządy, będące fundatorami LGD „Ziemia Zamojska”, są najszerszej reprezentowane w tejże organizacji i stanowią 31% wszystkich podmiotów tworzących LGD. Dotychczasowe doświadczenia samorządów w rozwiązywaniu różnego rodzaju problemów wiejskich, jak również w realizacji projektów rozwoju wsi, ukształtowały w samorządowcach przeświadczenie, że tylko konsolidując siły oraz posiadając wspólnie wypracowane metody działania, są w stanie skutecznie spierać rozwój obszarów wiejskich. Skład Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” przedstawia poniższa Tabela .

L.p.	Imię i nazwisko członka	Gmina reprezentowana przez członka	Sektor reprezentowany przez członka	Funkcja członka w LGD	Rodzaj prowadzonej działalności
1	Wiesława Siernikowska	Komarów/Osada	Publiczny	Wiceprezes	Wójt
2	Joanna Karwat	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
3	Teresa Tkaczyk	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
4	Tomasz Bajwolk	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
5	Halina Niezgoda	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
6	Irena Papuga	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
7	Urszula Pakula	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
8	Stanisław Siek	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
9	Teresa Janowska	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Rolnik
10	Ryszard Mazur	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Rolnik
11	Joanna Łończak	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
12	Zdzisław Dyc	Komarów/Osada	Gospodarczy	Rada	Indywidualna działalność gospodarcza
13	Józef Pawliszak	Komarów/Osada	Spoleczny	Komisja Rewizyjna	Delegacja OSP
14	Agnieszka Wszoda	Komarów/Osada	Spoleczny	Członek	Osobliwa
15	Piotr Harczuk	Sitno	Spoleczny	Członek	Osobliwa
16	Dominka Witkowska	Sitno	Spoleczny	Członek	Osobliwa
17	Teresa Wardziszewska	Sitno	Spoleczny	Członek	Osobliwa
18	Krzysztof Sadlik	Sitno	Gospodarczy	Komisja Rewizyjna	Indywidualna działalność gospodarcza
19	Krzysztof Serń	Sitno	Spoleczny	Członek	Rolnik
20	Halina Martyniuk	Sitno	Publiczny	Rada	Pracownik USitno
21	Marian Tadeusz Bernat	Sitno	Spoleczny	Prezes	Osoba delegowana przez Stowarzyszenie
22	Waldemar Paczyński	Stary Zamość	Publiczny	Komisja Rewizyjna	Wójt
23	Bogusław Niedziela	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Rolnik
24	Krzysztof Chóź	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Rolnik

25	Zofia Nogas	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Rolnik
26	Stanisław Dusznik	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Delegacja ze OSP
27	Justyna Walczak	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Rolnik
28	Ewa Luchowska	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Rolnik
29	Andrzej Dzidek	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
30	Krystyna Kochańska	Stary Zamość	Spoleczny	Rada	Delegacja ze Stowarzyszenia
31	Magdalena Sienkiewicz	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
32	Elżbieta Czarny	Stary Zamość	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
33	Andrzej Goch	Stary Zamość	Gospodarczy	Członek Zarządu	Indywidualna działalność gospodarcza
34	Mieczysław Bartoń	Skierbieszów	Publiczny	Wiceprezes	Delegacja UG Skierbieszów
35	Witold Jarosz	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
36	Wacław Szozda	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
37	Andrzej Banach	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
38	Zbigniew Boiski	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
39	Marian Pułkowski	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
40	Stanisław Szozda	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
41	Leszł Siwiec	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
42	Krzysztof Paszko	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
43	Jarł Wiśniewski	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
44	Lech Kolodziej	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
45	Kazimierz Świszcz	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
46	Dariusz Majdan	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
47	Jacek Czechyra	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
48	Maria Krupa	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
49	Anna Majral	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
50	Urszula Nowogrodzka	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
51	Adam Szala	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
52	Stanisław Kopicowski	Skierbieszów	Spoleczny	Członek	Rolnik
53	Sławomir Kujal	Skierbieszów	Spoleczny	Rada	Osobajizyczna
54	Elżbieta Kuźma	Łabunie	Spoleczny	Członek	Delegacja przez KGW
55	Dorota Jedruszko	Łabunie	Spoleczny	Członek	Delegacja przez KGW
56	Grzegorz Mazurek	Łabunie	Gospodarczy	Członek	Indywidualna działalność gospodarcza
57	Renata Skiba	Łabunie	Spoleczny	Członek	Rolnik
58	Antoni Turczyn	Łabunie	Publiczny	Komisjarewizyjna	Wójt
59	Anna Strzębiska	Łabunie	Spoleczny	Członek	Rolnik
60	Danuta Bosiak	Łabunie	Spoleczny	Członek	Rolnik
61	Andrzej Kąpera	Łabunie	Gospodarczy	Członek Zarządu	Indywidualna działalność gospodarcza
62	Agnieszka Katarzyna Piela	Łabunie	Spoleczny	Rada	Delegacja z KGW
63	Artur Branecki	Łabunie	Gospodarczy	Członek	Indywidualna działalność gospodarcza
64	Tadeusz Kolaja	Łabunie	Gospodarczy	Członek	Indywidualna działalność gospodarcza
65	Edyta Lisiuk	Grabowiec	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
66	Elżbieta Nowek	Grabowiec	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
67	Natalia Wojła	Grabowiec	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
68	Krystyna Czausz	Grabowiec	Spoleczny	Członek	Rolnik
69	Mateusz Skórzewski	Grabowiec	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
70	Tomasz Molczan	Grabowiec	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
71	Dominik Kordyś	Grabowiec	Spoleczny	Członek	Osobajizyczna
72	Wiesław Gryn	Grabowiec	Spoleczny	Rada	Rolnik
73	Jadwiga Pijajko	Grabowiec	Spoleczny	Rada	Osobajizyczna

74	Zdzisław Koszel	Grabowiec	Publiczny	Sekretarz	Osoba delegowana przez UG Grabowiec
75	Henryk Krawczuk	Miączyn	Publiczny	Rada	Delegowany przez UG Miączyn
76	Stanisław Kusiek	Miączyn	Gospodarczy	Sekretarz	Indywidualna działalność gospodarcza
77	Ryszard Borowski	Miączyn	Spoleczny	Rada	Osoba fizyczna
78	Stanisław Kapica	Miączyn	Spoleczny	Członek	Osoba fizyczna
79	Mariusz Tuczek	Zamość	Spoleczny	Komisja rewizyjna	Rolnik
80	Jarosław Maluha	Lublin	Spoleczny	Członek	Rolnik

Tabela nr 1. Skład Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”

Czynności formalno-prawne niezbędne przy **rozszerzaniu czy zmianie** składu LGD zostały określone w sposób jasny i czytelny. Szczegółowo zasady przyjmowania do grona członków LGD jak również skreślenia z listy członków LGD określa Rozdział III – Członkowie Stowarzyszenia Statutu Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”. Statut stanowi załącznik nr 1 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Zgodnie z nim członkowie LGD dzielą się na członków zwyczajnych oraz członków wspierających i członków honorowych. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być zarówno osoba fizyczna, osoba prawna jak również osoba i jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej.

Członkiem zwyczajnym może być także osoba prawna, w tym jednostka samorządu terytorialnego. Warunkiem koniecznym jest przedstawienie uchwały organu stanowiącego, zawierającej:

- deklarację przystąpienia do Stowarzyszenia i dokonania wpłaty wpisowego,
- deklarację działania na rzecz Rozwoju obszaru objętego LSR,
- wskazanie osoby reprezentującej ten podmiot w Stowarzyszeniu.

Zgodnie ze statutem członkiem wspierającym może być osoba fizyczna, prawna lub jednostka samorządu terytorialnego chcąc przekazać środki finansowe, darowiznę rzeczową, majątkową lub inny rodzaj pomocy na rzecz stowarzyszenia nie starając się o członkostwo zwyczajne. O przyjęciu w poczet członków wspierających decyduje zarząd, podejmując stosowną uchwałę. Członek wspierający wpłaca wpisowe lecz jest zwolniony ze składek członkowskich.

1.4 Struktura rady lub innego organu LGD, do którego wyłącznej właściwości należy wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4. Rozporządzenia nr 1698/2005, zwanych dalej „organem decyzyjnym”

Rada jest powołana dla podniesienia rangi, skuteczności i optymalizacji działań Lokalnej Grupy Działania. Radę tworzą osoby fizyczne lub osoby prawne, posiadające odpowiednią rangę w lokalnej społeczności i duże doświadczenie na polu określonym celami Lokalnej Grupy Działania, wyrażające wolę wsparcia na zasadach partnerskich działalności Lokalnej Grupy Działania. W skład Rady LGD „Ziemia Zamojska” wchodzi **9 osób**, z zachowaniem wymogów partnerstwa czyli 50% reprezentacji sektora społecznego i gospodarczego.

Dane wszystkich członków organu decyzyjnego LGD stanowią załącznik nr 11 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Skład Rady przedstawia poniższa Tabela.

L.p.	Imię i nazwisko członka Rady	Nazwa reprezentowanego podmiotu	Gmina reprezentowana przez członka Rady	Sektor reprezentowany przez członka Rady	Funkcja członka w LGD
1	Zdzisława Cyc	PHUDreams	Komarów/Osada	Gospodarczy	Sekretarz
2	Halina Martyniuk	Gmina Sino	Sino	Publiczny	Członek Rady

3	Agnieszka Katarzyna Piela	Przedstawiciel Koła Gospodyń Wiejskich	Łabunie	Społeczny	Wiceprzewodniczący
4	Wiesław Gryn	Polnik	Grabowiec	Społeczny	Członek
5	Sławomir Kugiel	Osobliżyczna	Skierbieszów	Społeczny	Członek
6	Krystyna Kochańska	Przedstawiciel Stowarzyszenia	Stary Zamość	Społeczny	Członek
7	Ryszard Borowski	Dyrektor WODR Oddział w Sitnie	Miączyn	Społeczny	Członek
8	Henryk Krawczuk	Wójt Gminy Miączyn	Miączyn	Publiczny	Przewodniczący
9	Jadwiga Pijajko	Emeryt	Grabowiec	Społeczny	Członek

Tabela nr 2. Skład Rady Programowej Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”

Dokument potwierdzający przedstawicieli wolnego sektora każdego z członków Rady stanowi załącznik 1 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Procentowy udział członków organu decyzyjnego w poszczególnych sektorach przedstawiono w poniższym Wykresie.

Członkowie Rady nie mogą pełnić innych funkcji we władzach Stowarzyszenia, jest to uregulowane odpowiednim zapisem w Statucie Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” będącym załącznikiem nr 1 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Jak również członkowie Rady nie mogą być zatrudnieni w biurze Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”. Zapis taki jest umieszczony w Regulaminie Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska”.

1.5 Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego

W Lokalnej Grupie Działania „Ziemia Zamojska” podział kompetencyjny i organizacyjny wygląda następująco:

1. Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia,
2. Zarząd Stowarzyszenia,
3. Komisja Rewizyjna,
4. Rada Programowa,

Najwyższym organem stowarzyszenia jest Walne Zebranie, które gromadzi wszystkich partnerów w LGD i posiada przede wszystkim funkcję kreacyjną i kontrolną, związaną z wyborem pozostałych organów i kontrolą ich działalności.

Funkcję zarządzająco-administracyjną posiada Zarząd LGD, który prowadzi bieżącą działalność stowarzyszenia. W skład Zarządu weszły następujące osoby:

1. Pan Zdzisław Koszel
2. Pan Mieczysław Bartoń

3. Pani Wiesława Sieńkowska
4. Pan Marian Tadeusz Bernat
5. Pan Andrzej Goch
6. Pan Andrzej Kapera
7. Pan Stanisław Kusiak

Skład Zarządu przedstawia poniższa Tabela:

L.p.	Imię i nazwisko członka Zarządu.	Gmina reprezentowana przez członka Zarządu.	Sektor reprezentowany przez członka Zarządu.	Funkcja członka Zarządu.
1.	Mieczysław Bartoń	Skierbieszów	Publiczny	Wiceprezes
2.	Marian Tadeusz Bernat	Sitno	Publiczny	Prezes
3.	Andrzej Goch	StaryZamość	Gospodarczy	Członek
4.	Andrzej Kapera	Łabunie	Gospodarczy	Członek
5.	Zdzisław Koszel	Grabowiec	Publiczny	Skarbnik
6.	Stanisław Kusiak	Miączyn	Gospodarczy	Sekretarz
7.	Wiesława Sieńkowska	KomarówOsada	Publiczny	Wiceprezes

Funkcję kontrolną w stosunku do Zarządu posiada Komisja Rewizyjna do kompetencji której należy:

- a) kontrola bieżącej działalności Stowarzyszenia;
- b) ocena prac i składanie wniosków w przedmiocie udzielenia absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu;

- a) występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania

Rada zgodnie z wcześniejszymi zapisami ma kompetencje ściśle określone i odnoszące się przede wszystkim do opiniowania i wyboru działań do realizacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. W wyniku głosowania podczas zebrania założycielskiego do Komisji Rewizyjnej zostali wybrani:

1. Pan Waldemar Raczyński
2. Pani Krystyna Sadlik
3. Pan Józef Pawliszak
4. Pan Antoni Wojciech Turczyn
5. Pan Mariusz Tłuczek

Skład Komisji Rewizyjnej przedstawia poniższa Tabela Nr 3.

L.p.	Imię i nazwisko członka K.R.	Gmina reprezentowana przez członka K.R.	Sektor reprezentowany przez członka K.R.	Funkcja członka K.R.
1.	Józef Pawliszak		Spoleczny	Członek
2.	Waldemar Raczyński	StaryZamość	Publiczny	Przewodniczący
3.	Krystyna Sadlik	Sitno	Gospodarczy	Członek
4.	Mariusz Tłuczek	Skierbieszów	Spoleczny	Członek
5.	Antoni Wojciech Turczyn	Łabunie	Publiczny	Wiceprzewodniczący

Rada zgodnie z zapisami w Statucie LGD ma ściśle określone kompetencje. Statut także określa **zasady powoływania** członków organu decyzyjnego LGD i **zasady**

odwołania poszczególnych członków organu decyzyjnego LGD. Do kompetencji Rady należy:

- a) wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia Rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L277 z 21.10.2005 r. str.1), które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju.
- b) powoływanie w zależności od potrzeb zespołów tematycznych dotyczących konkretnych projektów
- c) wyrażanie opinii i formułowanie wniosków w sprawach przedłożonych przez Zarząd.

Regulamin Rady został uchwalony jednogłośnie podczas obrad Walnego Zebrania Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” w dniu 22 stycznia 2009 r. Regulamin stanowi załącznik do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Określa on sposób organizacyjny pracy Rady, podejmowania decyzji i dokumentowania prac. W Regulaminie Rady została opisana szczegółowo procedura wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności mogących wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności.

Członkowie Rady są wybierani przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Ze swojego grona wybierany jest Przewodniczący Rady, Wiceprzewodniczący i Sekretarz. Zarząd Stowarzyszenia w przypadku stwierdzenia działań niezgodnych z Regulaminem Rady ma kompetencje do złożenia wniosku o odwołanie poszczególnych Członków Rady Programowej lub całej Rady. Członek Rady może utracić swój mandat w przypadku:

1. ustania członkostwa w Stowarzyszeniu;
2. zrzeczenia się funkcji;
3. śmierci lub długotrwałej choroby uniemożliwiającej pełnienie funkcji.

Odwołanie członka Rady może nastąpić również na skutek nieusprawiedliwionych nieobecności członka Rady, braku obiektywizmu w podejmowaniu decyzji lub podejmowania przez członka Rady działań, dezorganizujących prawidłowe funkcjonowanie Rady.

Przewodniczący Rady organizuje pracę Rady i przewodniczy posiedzeniom Rady. Pełniąc swą funkcję Przewodniczącego Rady współpracuje z Zarządem oraz Biurem LGD i korzysta z ich pomocy.

Przed otwarciem posiedzenia Rady Programowej w zakresie wyboru operacji, o której mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju, każdy członek rady zobowiązany jest do złożenia pisemnej „Deklaracji bezstronności”, stanowiącej załącznik nr 1 do Regulaminu Rady.

Procedura funkcjonowania Rady Lokalnej Grupy Działania „Ziemi Zamojskiej” jak również procedury dotyczące wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności są szczegółowo uregulowane w **Regulaminie Rady**. Stanowi on załącznik nr 2 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Szczegółowe wymagania w stosunku do przyjmowanych pracowników mają na celu wybór takich osób, które będą mogły zagwarantować sprawną obsługę zarówno biura jak i beneficjentów. W związku z tym Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” opracowała **procedurę naboru pracowników**. Określono także procedurę postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach. Procedura ta została zawarta w **Regulaminie Zatrudniania Pracowników**, przyjęta Uchwałą Zarządu Stowarzyszenia LGD „Ziemia Zamojska” NR2/I/2009 z dnia 21 stycznia 2009 r.. Załącznikiem nr 1 do Regulaminu Zatrudnienia Pracowników jest „**Opis stanowisk**” precyzujących podział obowiązków i zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach. Regulamin Zatrudnienia Pracowników stanowi załącznik nr 5 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, natomiast opis stanowisk stanowi załącznik nr 6 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Właściwa realizacja zadań i funkcji Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” powinna posiadać odpowiednie warunki techniczne i lokalowe. Celem jej jest zapewnienie dostatecznego komfortu i warunków pracy dla pracowników biura oraz innych osób zaangażowanych w działalność LGD. Biuro LGD umożliwi również organizację spotkań i posiedzeń Rady LGD, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej. Biuro Lokalnej Grupy Działania ma do dyspozycji dużą salę konferencyjną, mieszczącą się w Kornelówce. Jest to sala numer 2 znajdująca się na parterze o wymiarach 11m X 5,10m, przeznaczona na konferencje, zebrania jak i również szkolenia z dostępem do Internetu. Korytarz na parterze ma wymiary 3,30m X 21m.

Natomiast na I piętrze znajduje się sala numer 23 o wymiarach 3m X 5m. Pomieszczenie ma okratowane okna, zamontowane drzwi antywłamaniowe. Ponadto w wyposażeniu zainstalowana jest sieć z dostępem do Internetu. Pozwoli to na szybką wymianę informacji jak również usprawni zarządzanie zarówno informacją jak i realizacją poszczególnych działań. Taka organizacja biura umożliwi potencjalnym beneficjentom jak również Zarządowi LGD na szybszą koordynację działań i usprawni funkcjonowanie Grupy.

W budynku istnieje także pracownia komputerowa o wymiarach 4m X 7,6m, w której zainstalowanych jest 10 stanowisk z dostępem do Internetu neostrada. Okna są okratowane oraz zamontowane są drzwi antywłamaniowe.

Kolejny poziom to II piętro w którym znajdują się 2 pomieszczenia o wymiarach około 30m² przeznaczone na pokoje noclegowe – 4 miejsca. Pomieszczenia są umeblowane, podłogi wyłożone wykładziną dywanową. Budynek jest monitorowany.

Szczegółowe informacje dotyczące **warunków technicznych i lokalowych** Biura LGD stanowią załącznik nr 7 do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

1.6 Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład ciała decyzyjnego

Osoby wchodzące w skład ciała decyzyjnego Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” – Rady posiadają odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie do właściwego pełnienia funkcji przypisanych Radzie. Członkowie Stowarzyszenia zasiadający w Radzie zapewnia rzetelną odpowiedzialną i profesjonalną pracę organu na rzecz działań podejmowanych dla rozwoju obszaru LGD. Szczegółowy opis kwalifikacji i doświadczenia sporządzony został na formularzu stanowiącym załączniku nr 11 do wniosku aplikacyjnego.

1.7 Doświadczenie LGD i partnerów LGD w realizacji operacji

Jako Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” nie posiada doświadczeń w realizacji projektów w związku z bardzo krótkim okresem funkcjonowania na obszarze działania LGD. Stowarzyszenia zostało zarejestrowane pod koniec 2008 r.

Bardzo ważnym elementem, który należy podkreślić jest doświadczenie projektowe podmiotów wchodzących w skład partnerstwa. Fakt ten w sposób bezpośredni przenosił się będzie na proces wdrażania projektów w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Doświadczenie, o którym mowa powyżej dotyczy głównie jednostek samorządu terytorialnego które realizowały projekty w ramach środków przedakcesyjnych jak też funduszy dostępnych w okresie programowania 2004-2006. Zrealizowane przedsięwzięcia były realizowane w obszarach infrastruktury gmin (np. infrastruktura drogowa – SAPARD, ZPORR), obszarach kultury i ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego (np. infrastruktura kultury, rewitalizacja obszarów – ZPORR, INNTERREG III A). Szerzej doświadczenie podmiotów wchodzących w skład LGD zostało opisane na formularzu stanowiącym załącznik nr 17 do wniosku aplikacyjnego.

2. Opis i specyfika obszaru objętego strategią LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

2.1 Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami.

Zasięg terytorialny LGD „Ziemia Zamojska” obejmuje następujące gminy Powiatu Zamojskiego:

- gmina Sitno
- gmina Łabunie
- gmina Skierbieszów
- gmina Komarów-Osada
- gmina Stary Zamość
- gmina Miączyn
- gmina Grabowiec

Wszystkie gminy, których obszar jest objęty LSR są członkami LGD i nie są członkami innych LGD, które ubiegają się o wybór do realizacji LSR w ramach Programu, ani podmiotami, które zobowiązały się do współpracy w zakresie realizacji LSR z innymi LGD. Wszystkie gminy-członkowie LGD „Ziemia Zamojska” podjęły stosowne Uchwały Rady Gminy o przystąpieniu do LGD.

Tabela 1 . Wykaz gmin wchodzących w skład LGD „Ziemia Zamojska”

Nazwa Gminy	Kod statystyczny GUS	Status Gminy	Liczba mieszkańców (31.12.2006) *	Powierzchnia w km ²	Powierzchnia w ha	Powiat
Grabowiec	0620022	wiejska	4 671	128	12847	zamojski
Komarów-Osada	0620032	wiejska	5 610	124	12379	zamojski
Łabunie	0620052	wiejska	6 342	87	8731	zamojski
Miączyn	0620062	wiejska	6 314	156	15607	zamojski
Sitno	0620092	wiejska	6 873	112	11175	zamojski
Skierbieszów	0620102	wiejska	5 649	139	13922	zamojski
Stary Zamość	0620112	wiejska	5 514	98	9750	zamojski
Razem	-	-	40 973	844	84412	-

*Dane GUS

Według danych **Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2006 roku** na obszarze gmin tworzących Lokalną Grupę Działania „Ziemia Zamojska” zameldowanych na pobyt stały było **40 973 mieszkańców**. Wszystkie gminy wchodzące w skład LGD mają statut gmin wiejskich. Łączna powierzchnia obszaru LGD „Ziemia Zamojska” wynosi **844 km²**.

2.2 Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe.

2.2.1 Uwarunkowania przestrzenne (mapa)

Obszar objęty oddziaływaniem Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” to teren 7 gmin wiejskich powiatu zamojskiego: Grabowiec, Komarów-Osada, Łabunie, Miączyn, Stary Zamość, Sitno, Skierbieszów. LGD Ziemia Zamojska (844 km²) terytorialnie zajmuje 45% powierzchni obszaru Powiatu Zamojskiego (1872 km²). Z obszaru, dla którego opracowana jest Lokalna Strategia Rozwoju wywodzą się partnerzy tworzący Lokalną Grupę Działania. Na terenie LGD „Ziemia Zamojska” znajduje się 155 miejscowości.

Tabela 2 . Wykaz miejscowości wchodzących w skład LGD „Ziemia Zamojska”

Gmina	Miejscowości
Grabowiec	Bereść (wieś), Bronisławka (wieś), Cieszyn (wieś), Czechówka (wieś), Dańczypol (wieś), Dańczypol (leśniczówka), Grabowczyk (wieś), Grabowiec (osada), Grabowiec-Góra (wieś), Grabowiec-Góra (kolonia), Henrykówka (wieś), Hołużne (wieś), Majdan Tuczępski (wieś), Ornatowice (wieś), Ornatowice-Kolonia (kolonia), Rogów (wieś), Siedlisko (kolonia), Skibice (wieś), Skomorochy Duże (wieś), Skomorochy Małe (wieś), Szczelatyn (wieś), Szystowice (wieś), Tuczepy (wieś), Wolica Uchańska (wieś), Wólka Tuczępska (wieś), Żurawłów (wieś)
Komarów-Osada	Antoniówka (wieś), Dub (wieś), Huta Komarowska (wieś), Janówka Wschodnia (wieś), Janówka Zachodnia (wieś), Kadłubiska (wieś), Komarów Dolny (wieś), Komarów Górny (wieś), Komarów-Osada (wieś), Komarów-Wieś (wieś), Kraczew (wieś), Krzywystok (wieś), Krzywystok-Kolonia (wieś), Księżostany (wieś), Księżostany-Kolonia (wieś), Ruszczyzna (wieś), Sosnowa-Dębowa (wieś), Swaryczów (wieś), Śniatycze (wieś), Tomaszówka (wieś), Tuczapy (kolonia), Wolica Brzozowa (wieś), Wolica Brzozowa-Kolonia (wieś), Wolica Śniatycza (wieś), Zubowice (wieś), Zubowice-Kolonia (wieś)
Łabunie	Barchaczów (wieś), Bródek (wieś), Dąbrowa (wieś), Łabunie (wieś), Łabunie-Reforma (wieś), Łabuńki Drugie (wieś), Łabuńki Pierwsze (wieś), Majdan Ruszowski (wieś), Mocówka (wieś), Ruszów (wieś), Ruszów-Kolonia (wieś), Wierzbie (wieś), Wólka Łabuńska (wieś)
Miączyn	Czartoria (wieś), Frankamionka (kolonia), Gdeszyn (wieś), Gdeszyn-Kolonia (kolonia), Horyszów (wieś), Horyszów-Kolonia (kolonia), Koniuchy (wieś), Koniuchy-Kolonia (kolonia), Kotlice (wieś), Kotlice-Kolonia (wieś), Lachmanówka (kolonia), Miączyn (wieś), Miączyn-Kolonia (kolonia), Ministrówka (kolonia), Niewirków (wieś), Niewirków-Kolonia (wieś), Pniaki (kolonia), Poddąbrowa (wieś), Podkotlice (kolonia), Świdniki (wieś), Świdniki-Kolonia (kolonia), Zaokrągowa (kolonia), Zawalów (wieś), Zawalów-Kolonia (kolonia), Żuków (wieś)
Sitno	Boży Dar (wieś), Cześniki (wieś), Cześniki-Kolonia (wieś), Czołki (wieś), Horyszów Polski (wieś), Horyszów-Nowa Kolonia (wieś), Horyszów-Stara Kolonia (wieś), Janówka (wieś), Jarosławiec (wieś), Karp (wieś), Kolonia Sitno (wieś), Kornelówka (wieś), Kornelówka-Kolonia (wieś), Rozdoły (wieś), Sitno (wieś), Stabrów (wieś), Stanisławka (wieś), Wólka Horyszowska (wieś)
Skierbieszów	Dębowiec (wieś), Dębowiec-Kolonia (wieś), Drewniki (wieś), Hajowniki (wieś), Huszczka Duża (wieś), Huszczka Mała (wieś), Iłowiec (wieś), Kalinówka (wieś), Lipina Nowa (wieś), Lipina Stara (wieś), Łaziska (wieś), Majdan Skierbieszowski (wieś), Marcinówka (wieś), Osiczyna (wieś), Podhuszczka (wieś), Podwysokie (wieś), Sady (wieś), Skierbieszów (wieś), Skierbieszów-Kolonia (wieś), Sławęcín (wieś), Suchodębie (wieś), Sulmice (wieś), Szorcówka (wieś), Wiszenki (wieś), Wiszenki-Kolonia (wieś), Wysokie Drugie (wieś), Wysokie Pierwsze (wieś), Zabytów (wieś), Zawoda (wieś), Zrąb (wieś)
Stary Zamość	Borowina (wieś), Chomęciska Duże (wieś), Chomęciska Małe (wieś), Krasne (wieś), Majdan Sitaniecki (wieś), Nowa Wieś (wieś), Pańska Dolina (gajówka), Podkrasne (wieś), Podstary Zamość (wieś), Stary Zamość (wieś), Udrycze-Kolonia (wieś), Udrycze-Koniec (wieś), Udrycze-Wola (wieś), Wierzba (wieś), Wisłowiec (wieś)

Położenie administracyjne i spójność przestrzenna obszaru LGD „Ziemia Zamojska”
 Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” położona jest w granicach administracyjnych gmin wiejskich wchodzących w skład Powiatu Zamojskiego oraz Województwa Lubelskiego. Gminy bezpośrednio sąsiadują ze sobą, **tworząc zwarte terytorium, o jednym obrysie o powierzchni 844 km².**

Mapa 1. Położenie administracyjne obszaru LGD „Ziemia Zamojska”

Mapa 2. Spójność przestrzenna obszaru LGD „Ziemia Zamojska”

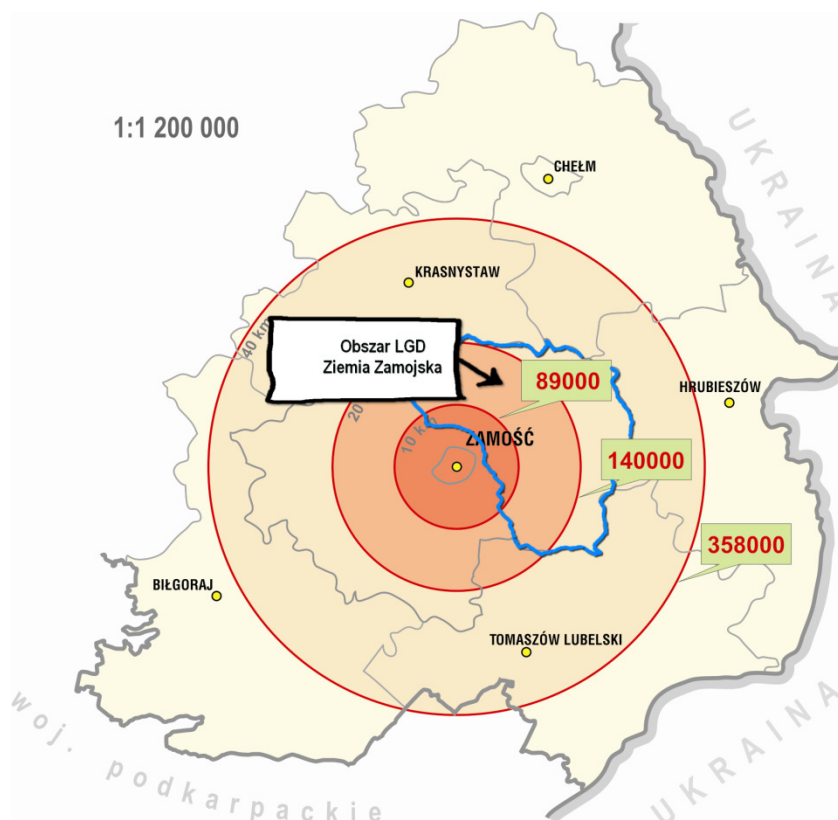
Obszar LGD „Ziemia Zamojska” terytorialnie graniczy z gminami Powiatu Zamojskiego (Gmina Nielisz, Gmina Zamość, Gmina Adamów), Powiatu Krasnostawskiego (1067,18 km²), Powiatu Chełmskiego (1779,64 km²), Powiatu Hrubieszowskiego (1269,45 km²), Powiatu Tomaszowskiego (1487,1 km²). Omawiany obszar graniczy bezpośrednio z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego (gminami):

- od północy: Izbica, Kraśniczyn, (powiat krasnostawski), Wojślawice (powiat chełmski);
- od wschodu: Tyszowce, Trzeszczany, Werbkowice, Uchanie (powiat hrubieszowski), Krynice, Rachanie (powiat tomaszowski);
- od południa: Rachanie, Krynice (powiat tomaszowski), Adamów, Zamość (powiat zamojski);
- od zachodu: Nielisz, Zamość (powiat Zamojski);

Istotnym elementem specyfiki przestrzennej i administracyjnej obszaru LSR „Ziemia Zamojska” jest **bliskie położenie miasta Zamość**. Pomimo braku bezpośredniej granicy z miastem (obszar LSR od miasta oddziela wiejska gmina Zamość) **gminy wchodzące w skład LGD pozostają w bezpośrednim zasięgu oddziaływania miasta**.

Miasto Zamość jest stolicą gospodarczą i kulturalną regionu, określanego często jako Zamojszczyzna. Zamość jest czwartym pod względem powierzchni miastem w województwie Lubelskim, jego powierzchnia jest zbliżona do powierzchni Chełma i wynosi 30,5 km². Współczesny Zamość to trzecie, pod względem liczby mieszkańców po Lublinie i Chełmie miasto w województwie lubelskim. Według danych GUS na koniec 2006 roku Zamość zamieszkiwało 66,5 tys. osób. W promieniu 40 km od Miasta Zamość mieszka 140 tys. osób. **Ma to znaczenie dla rynku pracy regionu, potencjałów rozwojowych oraz sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru.**

Mapa 3. Zasięg oddziaływania miasta Zamość na przestrzeń oraz populację regionu

2.2.2. Uwarunkowania geograficzne

LGD „Ziemia Zamojska” położona jest w południowo – wschodniej części województwa lubelskiego, w odległości około 100 km od Lublina, w pośrednim sąsiedztwie Miasta Zamość. Obszar LGD leży w całości w granicach dużej jednostki morfologicznej w randze pod prowincji - Wyżyny Lubelsko - Lwowskiej, w obszarze makroregionów: Wyżyny Lubelskiej i Wyżyny Zachodniowołyńskiej, w obszarze czterech mezoregionów: Padołu Zamojskiego, Działów Grabowieckich, Kotliny Hrubieszowskiej i Grzędy Sokalskiej.

Tabela 3. Struktura powierzchni gmin LGD „Ziemia Zamojska”

Gminy	Grabowiec	Komarów- Osada	Łabunie	Miączyn	Sitno	Skierbieszów	Stary Zamość	Ogółem
Powierzchnia w ha ogółem, w tym:	12 888	12 279	8 748	15 591	11 207	13 917	9716	84 346
- Grunty orne	9 365	8 337	5 360	11097	7604	9232	6340	57 335
- Sady	148	128	104	148	199	157	164	1 048
- Łąki	1 185	1 827	872	1500	1385	1279	928	8 976
- Pastwiska	214	334	35	173	60	261	81	1 158
- Lasy	1 302	894	1794	1 557	1231	2188	1660	9 069
- Pozostałe grunty i nieużytki	674	759	583	1 116	728	800	546	5 206

Analizowany obszar **to teren typowo rolniczy**. Przeważająca część powierzchni obszaru wykorzystywana jest bezpośrednio do produkcji rolnej. Ponad **57 tyś ha to grunty orne**, co stanowi ponad **70 % powierzchni obszaru**.

Łąki i pastwiska stanowią ponad 12 % powierzchni ogółem, a sady około 1,2 % powierzchni. Tereny leśne w sumie zajmują ponad 9 tys. ha co daje ponad 10 % wskaźnik zalesienia. Pozostałe grunty i nieużytki stanowią ponad 5 tys. ha. Region zlokalizowany jest w obszarze o znaczących walorach krajobrazowo – przyrodniczych (w tym terenów chronionych) Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego oraz Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 (więcej: patrz Rozdział 2.2.3).

2.2.3 Uwarunkowania przyrodnicze

Ukształtowanie powierzchni

Obszar gmin LGD „Ziemia Zamojska” leży w obszarze czterech mezoregionów: Padołu Zamojskiego, Działów Grabowieckich, Kotliny Hrubieszowskiej i Grzędy Sokalskiej, co ma swoje odzwierciedlenie w rzeźbie terenu i niesie za sobą wyraźne różnice w budowie geologicznej poszczególnych jednostek podziału administracyjnego.

Padół Zamojski stanowią rozległe obniżenia, ograniczone wyraźnymi krawędziami otaczających go garbów o kierunku z zachodu na wschód i wzgórz ostatecznych. Garby te, oddzielają rozległe suche doliny o bardzo łagodnych zboczach. Ukształtowanie tego terenu nastąpiło ostatecznie w okresie czwartorzędu. Padół Zamojski – jest największą wklęsłą formą Wyżyny Lubelskiej, wyerodowana w mało odpornych na wietrzenie marglach kredowych. Obszar wznosi się na wysokość 210 – 260 m n.p.m., rzeźba jest mało urozmaicona. Od Działów Grabowieckich na północ oddziela go dość wyraźna krawędź morfologiczna w postaci kwesty, utworzona na wychodnich skałach węglanowych. Na terenie Padołu dominują tereny lekko faliste i faliste. Obniżenie Padołu

Zamojskiego odpowiada strefie mało odpornych margli i wapieni mastrychtu, ubogich w krzemionkę i łatwo ulegających krasowieniu.

Działy Grabowieckie wchodzą w skład jednostki wyższego rzędu Wyżyny Lubelskiej. Główny zarys rzeźby terenów Działów jak i całej Wyżyny Lubelskiej ukształtowany został jeszcze w trzeciorzędzie, kiedy nastąpiło posarmackie dźwignięcie z dna morza. Całość obszarów Działów Grabowieckich cechuje falisto - pagórkowata rzeźba, wśród której występują różnej wielkości kontury o deniwelacjach względnych 20 - 40 metrów i przeważających skłonach 2 - 9 oraz do 70 metrów i skłonach 10 - 200. Największe wyniosłości Działów Grabowieckich sięgają wysokości ponad 300 metrów n.p.m. Kulminacyjny punkt 313 m n.p.m. znajduje się w okolicach miejscowości Dębowiec. Nie mają jednak charakteru wzgórz wyspowych, są to raczej łagodne wypukłości prawdopodobnie kumulacyjnie podwyższone. Materiałem budującym są skały kredowe i opoka dosyć odporna na wietrzenie i denudację, pokryte warstwą lessu o różnej grubości. Less pokrywa prawie całą powierzchnię Działów Grabowieckich. Podatny na spływy pod działaniem wody sprzyja procesom erozji, która obok spękań skały wapiennej podłoża, jej zmiennej twardości, wietrzenia, procesów denudacji i soliflukcji w przeszłości jest czynnikiem kształtującym rzeźbę tego terenu. Działalność ta zaznacza się już na kilkustopniowych skłonach, które występują jednak na małej powierzchni Parku. Większość terenu wykazuje małe skłony, gdzie nie zachodzą zmywy takie, które tworzyłyby nowe formy rzeźby terenu.

Kotlina Hrubieszowska, jest niejako wschodnim przedłużeniem Padołu Zamojskiego. Tak więc, jak w Padole dominują tutaj tereny o rzeźbie lekko falistej i falistej o minimalnym nachyleniu stoków. Skała budująca podłoże jest podatna na działanie chemiczne, stąd też występują tu formy kresowe, liczne w części południowej, tzw. wymoki okresowo podmokłe. Teren ten z racji swojego ukształtowania przedstawia duże walory użytkowe oraz przedstawia najdogodniejsze warunki do rozwoju osadnictwa. Wypukłe formy korzystne są jako pola uprawne, zaś wklęsłe i podmokłe wykorzystywane są jako łąki i pastwiska

Na terenie **Grzędy Sokalskiej** dominują tereny wysokopagórkowate i tereny faliste. Obserwuje się kilka podłużnych garbów o przebiegu wschodnio - zachodnim, porozdzielanych głębokimi do 50 - 60 m wąwozami o bardzo stromych zboczach oraz krawędzie i załomy wyżyn. W krajobrazie zaznacza się kontrast lessowej wierzchowiny i szerokich zabagnionych dolin. Występuje tu dużo zagłębień bezodpływowych i młodych rozcięć erozyjnych. Taka konfiguracja terenu powoduje iż poważnym problemem gleb położonych w tym terenie jest erozja wodna, zaś w okresach pozbawienia gleby szaty roślinnej erozja wietrzna. Grzęda charakteryzuje się równoklinowym układem form. Kreda Grzędy jest silnie marglista i miękka, a w miarę zbliżania się do Roztocza staje się bardziej zwarta i odporna.

Gleby

Ważnym elementem środowiska przyrodniczego decydującym zwłaszcza o charakterze gospodarki rolnej są gleby. Duże zróżnicowanie obszaru LSR w budowie geologicznej i ukształtowaniu powierzchni wpłynęło również na różnorodność typów i rodzajów gleb. Na charakter gleb wpływa także klimat, wody, świat roślinny i zwierzęcy oraz gospodarka ludzka. Występują tu gleby brunatne, bielicowe, mułowo - bagienne, torfowe, wytworzone na lessach, rędziny i czarne ziemie. Na analizowanym terenie przeważają gleby wytworzone z utworów lessowych, skał węglanowych kredowych oraz gleby wytworzone z torfów i mady.

Bogactwa naturalne

Surowce mineralne jakie występują na terenie LGD to: piaski rzeczne, torf, lessy, gaz ziemny, ropa naftowa. Z surowców węglanowych występują margle kredowe i opoki. W oparciu o bazę surowcową tj. gliny i iły możliwy jest rozwój cegielni.

Zasoby wodne

Głównymi ciekami wodnym na obszarze LGD „Ziemia Zamojska” są rzeki:

- Wolica stanowiąca prawy dopływ Wieprza,
- Sieniocha, lewobrzeżny dopływ rzeki Huczwy, która z kolei stanowi lewobrzeżny dopływ rzeki Bug,

- Łabuńka, która bierze źródło w rejonie Łabuń, należący do zlewni Wieprza
- Kryniczka, prawobrzeżny dopływ Wieprza
- Czarny Potok – dopływ rzeki Łabuńki. Czarny Potok bierze początek ze źródła znajdującego się na terenie gminy Sitno w miejscowości Horyszów
- Farens - prawobrzeżny dopływ Łabuńki, bierze początek w miejscowości Udrycze Wola gm. Stary Zamość

Dodatkowo na terenie poszczególnych gmin występują drobniejsze cieki stałe i okresowych bez nazwy. Do sieci wodnej zalicza się również zalewy i stawy. Naturalnych zbiorników wodnych jest stosunkowo niewiele. Na terenie poszczególnych gmin nie występują naturalne jeziora, brak jest większych zbiorników retencyjnych. Tworzą się one głównie w dolinach rzecznych i nie posiadają dużej powierzchni. Na terenie LGD występują wody powierzchniowe stojące, stawy hodowlane „HAŚ” oraz „Blonka” (gmina Łabunie), kompleksy stawów w gminie Grabowiec (Siedliska, Rogów, Tuczępy). Stałe większe zbiorniki wodne występują również w gminie Skierbieszów: Broczówka, Skierbieszów, Hajowniki i Łaziska oraz w gminie Grabowiec.

Obszary chronione

Gminy należące do Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” położone są na obszarze odznaczającym się znaczącymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Szczególnie charakterystycznym obszarem LGD są Działy Grabowieckie, które ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe zostały włączone do Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Inne znaczące walory przyrodnicze to: Rezerwatu Łaziska (kompleks leśny z drzewami bukowymi, klonu, jaworu i lipy, w runie leśnym znajdują się takie gatunki roślin, jak: turzyca orzęsiona, bluszcz pospolity i podkolan biały), Rezerwat Czechówka (węzeł ekologiczny regionalnego korytarza ekologicznego dla fauny i flory leśnej stanowiącego połączenie kompleksów leśnych (obecnie nie znajduje się na liście rezerwatów projektowanych), Rezerwat Rogów (dziewięciślił popłocholistny, len złocisty, żmijowiec czerwony, ostrożeń panoński, miłek wiosenny, oman szorstki, zawilec wielkokwiatowy, wisienka karłowata, ożota zwyczajna), Rezerwat leśno – stepowy „Łabunie”(Zaliczony on został do ostoi przyrody w programie CORINE, ze względu na występujące tutaj, chronione zbiorowiska kserotomiczne i stepowe. Występują tu gatunki takie jak: ciemiężca czarna, goryczka orzęsiona i krzyżowa, obuwik pospolity, miłek wiosenny, oman wąskolistny, ostrożeń pannoński, wiśnia karłowata, len złocisty i inne)

Obszary chronione w strefie oddziaływania LSR to m.in.:

- Skierbieszowski Park Krajobrazowe
- Rezerwaty przyrody (5 szt.) o łącznej powierzchni 625 ha, tj.:
  - Rogów, gm. Grabowiec – stepowy,
  - Wygon Grabowiecki, gm. Grabowiec – faunistyczny,
  - Łabunie, gm. Łabunie - stepowy
  - Popówka, gm. Miączyn - faunistyczny
  - Broczówka, gm. Skierbieszów - stepowy

Projektowane są dwa kolejne rezerwaty typu leśnego tj. Księżostany (gm. Komarów-Osada) i Pańska Dolina (gm. Stary Zamość).

W/g stanu na 31 grudnia 2006 r. na terenie powiatu ochroną objęto 99 pomników przyrody. Większość pomników zlokalizowana jest na terenie parków dworskich i miejskich.

Utworzenie Europejskiej Sieci Ekologicznej "Natura 2000" jest obowiązkiem wynikającym z podpisanego przez Polskę traktatu akcesyjnego do Unii Europejskiej. Z terenu powiatu zamojskiego lista potencjalnych obszarów Natura 2000 przesłana przez Ministra Środowiska do Komisji Europejskiej obejmuje 9 obszarów ochrony siedlisk. Nie wytypowano natomiast obszarów ochrony ptaków. **Obszary "Natura 2000" na terenie LGD to obiekty:**

- 1) Torfowisko węglanowe Śniatycze gm. Komarów-Osada – torfowisko;
- 2) Popówka gm. Miączyn - suseł perełkowany;
- 3) Wygon Grabowiecki gm. Grabowiec - suseł perełkowany;

Ponadto Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków złożyło do KE propozycję uznania za obszary Natura 2000 (ochrona ptaków) następujące tereny w powiecie zamojskim, które są zlokalizowane w obrębie „Ziemii Zamojskiej”:

- 1) Dolina Górnej Łabuńki - gm. Zamość, Łabunie;
- 2) Ostoja Tyszowiecka - gm. Komarów-Osada.

2.2.4 Uwarunkowania historyczne

Teren LGD „Ziemia Zamojska” posiada bogatą historię spójną dla 7 gmin. Pierwsze wzmianki na temat poszczególnych miejscowości wchodzących w skład LGD pochodzą nawet z XIII w. Na całym analizowanym obszarze można odnaleźć liczne zabytki architektury i inne pomniki historii tego obszaru. Znamienne oddziaływanie na „Ziemie Zamojską” miała Ordynacja Zamojska, w której oddziaływaniu (posiadaniu) znajdowano się większość ziem obecnie przynależnych administracyjnie do gmin wchodzących w skład partnerstwa. Ordynacja wywarła silny wpływ na kulturę tych obszarów, natomiast współczesnym czasom pozostawiła liczne obiekty zabytkowe (kościół, kaplic, zespołów budynków dworskich, parków, dawnych zabudowań folwarków). Kolejny wspólny obszar historii to okres II wojny światowej, okres bardzo bolesnych doświadczeń dla całej „Ziemii Zamojskiej”. Wiele miejscowości obszaru LGD zostało wysiedlonych przez okupanta. Dużą grupę ludności spotkał los nieznan, była wysyłana do obozów koncentracyjnych, wiele dzieci podzieliło los Dzieci Zamojszczyzny. Na analizowanym obszarze Niemcy przeprowadzili liczne akcje skierowane przeciwko ludności narodowości żydowskiej. W 1939 roku po wkroczeniu na tereny Zamojszczyzny Armii Czerwonej i po rozpoczęciu urzędowania PKWN-u w Lublinie zlikwidowano Ordynację Zamojską, a jej majątek upaństwowiono lub rozparcelowano. W Polsce powojennej władze wprowadziły nowy podział administracyjny. Nowy kształt otrzymało województwo lubelskie, które podobnie jak przed wojną dzieliło się na powiaty i gminy.

Grabowiec - należy do najstarszych osad na Zamojszczyźnie już bowiem w 1268 roku był tu gród warowny przy szlaku idącym z Włodzimierza Wołyńskiego na Zawichost a przy nim podgrodzie będące zapewne osadą miejską. Jako miasto występuje Grabowiec w 1366 roku kiedy wraz z innymi miastami - Bełzem, Chełmem i Szczebrzeszynom - odstąpiony został przez Litwinów Kazimierzowi Wielkiemu. W 1372 roku rządy na Rusi objął Władysław Opoleńczyk a Grabowiec już wtedy był stolicą powiatu i jako taki wymieniony jest w dokumencie z 1378 roku. W dziesięć lat później, w 1388 roku, król Władysław Jagiełło nadał ziemię bełską, w skład której wchodził Grabowiec Ziemowitowi IV księciu mazowieckiemu, a w dokumencie z 1396 roku potwierdzającym to nadanie Grabowiec jest wymieniony jako oppidum. Odtąd też aż do pierwszego rozbioru Polski Grabowiec pozostaje stolicą powiatu najpierw w księstwie bełskim a od 1462 roku w województwie bełskim wchodzącym w skład Korony. W 1394 roku Ziemowit IV utworzył w Grabowcu parafię rzymsko - katolicką, bardzo rozległą gdyż obejmującą 26 wsi. Miasto wraz z istniejącym tu od dawna zamkiem zostało zniszczone przez Tatarów w 1500 roku. Palone z resztą było wiele razy. Zamek w Grabowcu istniał już w XIII wieku; po zniszczeniu w 1500 roku został odbudowany.

W 1807 roku dobra starostwa grabowieckiego zostały sprzedane Feliksowi Radziejowskiemu, który nie spłacił w pełni należności jeszcze w 1816 roku. Dozorca miast Badowski w 1819 roku notował : "Stary zamek grodowy w murach obszernych do prywatnego obywatela prawem narodu nie należący rozebrał niniejszy dziedzic W-ny Felix Radziejowski i na swoją prywatną obrócił potrzebę". Jeszcze w połowie XIX wieku na górze "sterczały szczątki zamczyska" i resztki bram wjazdowych. W czasie powstania styczniowego w 1863 roku postawiono na górze zamkowej trzy krzyże, ostatni z nich zawalił się w 1973 roku. Pierwszy kościół grabowiecki zniszczony został przez Tatarów w 1500 roku. Następny spalony na początku XVI wieku, trzeci z kolei z 1630 roku zniszczony został przez Szwedów.

Podobnie jak w większości gmin LGD „Ziemia Zamojska” z historia Grabowca związane są losy narodowości żydowskiej. Pierwszy raz Żydzi notowani są w Grabowcu w 1570 roku, wkrótce też zapewne zbudowali tu synagogę. W 1881 roku były już w Grabowcu dwie synagogi. Miasto miało charakter rolniczo - rzemieślniczy, handlem zajmowali się Żydzi.

Istniały w Grabowcu dwa cechy: od 1604 roku cech ślusarski i od 1643 roku cech szewski. Grabowiec był niszczone przez częste pożary, najazdy tatarskie, rekwizycje wojskowe. Oddalony nieco od głównych traktów skutecznie jednak konkurował z pobliskimi Uchaniem, Wojsławicami i Skierbieszowem, przede wszystkim przez pełnienie funkcji administracyjnych jako siedziba starostwa grodowego, stolica powiatu. Zabudowa miasta była niemal całkowicie drewniana, jeszcze w 1860 roku na 310 domów tylko 2 były murowane. Dawna zabudowa została zniszczona przez pożary, nie przechowały się też przekazy ikonograficzne sprzed pierwszej wojny światowej.

Komarów - najstarsze wzmianki źródłowe o miejscowości Komarów pochodzą z 1435 roku, kiedy Wieś Komarów stanowiąca własność dziedzica Wawrzyńca, została włączona do erygowanej wówczas parafii w Łabuniach. Wieś jednak powstała wcześniej i była lokowana na prawie magdeburskim. W 1578 roku Komarów, zwany wówczas Komorowem był majątnością rozdrobnioną, należącą do kilku rodów: Komorowskich, Wołkowickiego, Zamojskiego i Melcherowiczów. W początku XVIII Właścicielem Komarowa został Hrabia Michał Wielhorski, ale już w roku 1747 przeszedł on na własność Hrabiego Jana Miera starosty tyszowieckiego i kasztelana inflanckiego. W 1748 roku Hrabia Mier uzyskał dla Komarowa prawa miejskie. Po Mierach Komarów przeszedł do Walentego Gołuchowskiego. W 1868 roku Komarów został pozbawiony praw miejskich. W 1872 roku nastąpiła parcelacja dóbr komarowskich, ziemie dworską wykupili przeważnie koloniści z Galicji. Gmina Komarów zapisała się także w najnowszej historii. Na polach Wolicy Śniatyckiej w 1920 roku rozegrała się największa bitwa kawalerii polskiej, w wyniku której została rozgromiona i zmuszona do odwrotu 1-sza Armia Konna Budionnego. Także II wojna światowa nie oszczędziła tutejszej ludności. W latach 1918-1975 Ziemia Komarowska należała do powiatu tomaszowskiego. Po reformie w 1975 roku znalazła się w granicach nowo utworzonego województwa zamojskiego, zaś od stycznia 1999 roku wchodzi w skład powiatu zamojskiego województwo lubelskie.

Łabunie - pierwsza wzmianka o miejscowości Łabunie pochodzi z roku 1428, kiedy w źródłach wystąpił Zenko Łabuński. W latach 1433 – 1444 notowano Wojciecha z Łabuń, a w latach 1435 – 1447 Adama z Łabuń jako właściciela Łabuń, Krynic i Dzierążni. Ten ostatni był współfundatorem kościoła w Łabuniach w 1435 roku. W 1483 – 1494 jako właściciel Łabuń, Krynic i Wierzby występował Jan Łabuński, a w latach 1483 – 1492 spotykamy w źródłach Jakuba Łabuńskiego. W roku 1491 Barbara Łabuńska, żona Piotra Potockiego została jedną dziedziczką Łabuń. Pod koniec XV wieku lub na początku XVI wieku Łabunie przeszły w ręce Oleśnickich herbu Radwan, którzy odziedziczyli po Łabuńskich herbu Zagłoba całą włość łabuńską. Składały się na nią następujące wsie: Krynice, Dzierążnia, Wierzbie, Łabunie i Wola Łabuńska. Oleśnicy poszerzyli otrzymaną w spadku włość o Niewirków i Barchaczów. Jan z Oleśnik w roku 1532 wykupił wójtostwo w królewskiej wsi Łabińki, a następnie jego syn Łukasz w roku 1550 wykupił wójtostwo w Łabuńkach i Hrubieszowie. W 1578 roku właścicielem wsi był Marcin Oleśnicki. Przed 1566 rokiem pół wsi należało do Jana Rogali od, którego kupił je wraz z Wolą Łabuńską Stanisław Zamojski. Jednak w 1566 roku zastawił on swoją część wsi za 4000 zł Łukaszowi Oleśnickiemu, który w 1581 roku odkupił ją od jego syna Jana Zamojskiego. Następnym właścicielem Łabuń był Jarosław Oleśnicki, żonaty z Dorotą Bełżecką, w rękach, którego znajdowały się także: Jatutów, Wierzba i Ruszów. Po śmierci Jarosława Oleśnickiego dobra łabuńskie objął po nim brat Andrzej, kasztelan radomski. Jego córka Regina Oleśnicka wniosła włość łabuńską w posagu mężowi Mikołajowi Firlejowi. W 1648 roku Łabunie oraz sąsiednia wieś Łabuńki były własnością Stanisława Firleja z Dąbrownicy. W 1704 roku przez kilka lat obozował we wsi król szwedzki Karol XII wówczas Łabunie były własnością Zamojskich, którzy objęli tą włość pod koniec XVII wieku. Pierwszym właścicielem Łabuń z tej rodziny był Marcin Zamojski, żonaty z Anną z Gnina. Po jego śmierci w 1706 roku dokonano podziału majątku, a Łabunie wraz z Łabuńkami i Wolą Łabuńską trafiły w ręce jego syna Józefa Tomasza, który jednak nie posiadał potomstwa i spadek po nim dostał się bratu Michałowi Zdzisławowi, szóstemu ordynatowi. Ostatecznie Łabunie dostały się Janowi Jakubowi, żonatemu z Ludwiką Poniatowską. Jan Jakub Zamojski zmarł w 1790 roku, a majątek odziedziczył po nim jego siostrzeniec Hrabia Michał Wielhorski, który w

roku 1801 sprzedał Łabunie Stanisławowi Grzębskiemu herbu Jastrzębiec, żonatemu z Teklą ze Stadnickich.

W 1819 roku dobra Łabunie w skład których wchodziły: Łabunie Łabuńki, Wółka Łabuńska, Wierzbie, Majdan Ruszowski, Ruszów odziedziczyła po Stanisławie i Tekli ze Stadnickich Grzębskich ich córka Antonina Grzębska, która wyszła za mąż za Feliksa Tarnowskiego. Następnie po matce włość łabuńską odziedziczył w 1868 roku Adam Tarnowski, a w 1887 roku otrzymał je jego syn Jan Stanisław Tarnowski. Ten w 1895 roku sprzedał Łabunie hrabiemu Aleksandrowi Szeptyckiemu z Łukaszowa żonatemu z Izabellą Sobańską. W 1827 roku wieś liczyła 83 domy i 539 mieszkańców. Pod koniec XIX wieku był tu urząd gminy, I – klasowa szkoła etatowa, browar piwny, młyn wodny, cegielnia, destylarnia parowa i tartak. W 1895 roku Antoni Szeptycki uruchomił w Łabuniach gorzelnię. W 1919 roku Szeptyccy planowali sprzedaż majątku jednak do sprzedaży nie doszło. W 1922 roku Szeptyccy przekazali zespół pałacowo – parkowy siostrze Franciszce Misjonarce Maryi zajmującymi się opieką nad sierotami, dziećmi opuszczonymi i chorymi.

Miączyn - Pierwsza wzmianka źródłowa o Miączynie pochodzi z roku 1394, kiedy został wymieniony w nowopowstałej parafii łacińskiej w Grabowcu. Z 1472 roku pochodzi wzmianka o cerkwi w Miączynie. Do 1462 roku był wsią książęcą, a po włączeniu księstwa bełskiego do Korony został wsią królewską. W 1622 roku w Miączynie był dwór, prawdopodobnie murowany. W 1630 roku Miączyn nawiedziło "gwałtowne morowe powietrze", które wyludniło wieś. Spis z 1827 roku notował Miączyn w powiecie hrubieszowskim i parafii Grabowiec. Liczył wówczas 78 domów i 570 mieszkańców. W 1918 roku cerkiew renoncyliowano na kościół katolicki. Pod koniec XIX wieku w Miączynie były dwa młyny wodne i dwie karczmy. Działania wojenne w 1915 roku objęły także okolice Miączyna. Zanotowano tu poważne straty, a wśród wielu domów spłonęły również budynki szkoły i urzędu gminy. Według spisu z 1921 roku wieś liczyła 151 domów i 1095 mieszkańców. Bardzo ważną inwestycją okresu międzywojennego dla gminy Miączyn była budowa w 1916 roku linii kolejowej Zawada-Włodzimierz Wołyński oraz budowa drogi Zamość-Hrubieszów w 1939 roku. Podobnie jak w innych wioskach podczas II wojny światowej doszło w Miączynie do kilku akcji partyzanckich. W dniu 22 lipca 1943 roku Miączyn został wysiedlony przez Niemców, którzy w miejsce Polaków nasiedlili kolonistów z Jugosławii, Rumunii i Bułgarii. Po wyzwoleniu życie zaczęło wracać do normy. W 1948 roku uruchomiono w remizo-świątlicy kino "Wiarus", w tym samym roku utworzono Gminną Spółdzielnię "Samopomoc Chłopska". W latach 1979 – 1982 obok istniejącego toru wybudowano drugi tor tzw. Linię Hutniczo – Siarkową, która biegnie od granicy państwa do huty Katowice.

Sitno - Pierwszy dokument zawierający wzmiankę o miejscowościach dzisiejszej gminy wystawiony został w Bełzie dnia 2 lutego 1394 r. Po ufundowaniu przez Księcia Siemowita IV kościoła w Grabowcu powołano wówczas parafię łacińską, w skład której weszło 26 wsi, w tym Horyszów Polski i Cześniki. W przekazach źródłowych obie wsie wzmiankowano jako: "Horyszów" (którego czasowym użytkownikiem był Mikołaj Kinicki) i "Czasniki" (których właścicielem od 1438 r. był Dzierśław). Starą metrykę posiada również Sitno, wzmiankowane w tekstach źródłowych źródłowych 1420 r., kiedy to doszło do wytyczenia granic pomiędzy dziedzicem Chomęcisk Deszczykiem, a właścicielem Sitna Wasonem. W kolejnej wzmiance z 1421 r. miejscowość określana była jako "Szithno", której właścicielem był Wojciech Wos, Wąsom, Warsz "de Sythnec" zwany od nazwy wsi Sitaniec Sitarski lub rzadziej Sicieński (od Sitna) herbu Nałęcz.

Na terenach dzisiejszej gminy Sitno w XV - XVI w. przeważała średnia szlachta: Sitańscy, Stabrowscy, Horyszowscy. W II połowie XVI w. została ona zdominowana przez ród Zamoyskich. Na przełomie 1579/80 Kanclerz Jan Zamoyski zakupił Stabrów od jego właścicieli: Wojciecha Stabrowskiego i Stanisława Dunikowskiego. W roku 1590 tereny te włączył do Ordynacji. Tereny Ordynacji Zamoyski powiększył również o Jarosławiec, pojawiający się po raz pierwszy w źródłach 1531 r. pod pierwszą nazwą "Wola Stabrowska". Nazwa "Jarosławiec" w dokumentach źródłowych pojawia się dopiero w 1578 r., gdy właścicielką była Anna Stabrowska. Podzielony pomiędzy Wojciecha Stabrowskiego i Stanisława Dunikowskiego w latach 1580/81 zakupił Jan Zamoyski i włączył go do tzw.: "horyszowskiego klucza ordynackiego".

Głównym ośrodkiem "horyszowskiego klucza" Ordynacji był oczywiście Horyszów, którego jedną z trzech części wraz z Wolą Horyszowską nabył Jan Zamojski już w 1581 r. od Piotra Komorowskiego. W 1604 r. Kanclerz nabył od Stanisława i Zofii Horyszowskich pozostałe części Horyszowa. Ostatnią część Horyszowa należącą do Stanisława Wąchackiego zakupił w 1606 r. syn Kanclerza - Tomasz łącząc ostatecznie całą wieś do Ordynacji. Nabyte majątki ordynackie oddawane były w dzierżawę osobom z zewnątrz. Tak stało się z Jarosławcem, Horyszowem i Stabrowem.

Po podpisaniu pierwszego układu rozbiorowego w 1772 r. Sitno i jego okolice weszły w skład zaboru austriackiego. Austriacy oprócz sprzedaży posiadłości kościelnych i królewskich ręce prywatne wprowadzili nowy podział administracyjny. W miejsce dotychczasowych województw wprowadzili cyrkuły, w miejsce powiatów dystrykty.

W nowym podziale tereny Sitna weszły w skład cyrkułu bełskiego z siedzibą w Zamościu. W tym okresie powstały dwie kolejne wsie wchodzące w skład dzisiejszej gminy. Miejscowość Karp wzmiankowano po raz pierwszy w dokumentach w 1772 r. jako "Karpy". Natomiast pierwsza informacja o folwarku Czołki znana jest z mapy sporządzonej przez austriackiego kartografa w latach 1779 - 1782. W XIX w folwark należał do majątku Sitno będącego własnością Kornela Malczewskiego herbu "Abdank".

Po klęsce Napoleona i po ustaleniu Kongresu Wiedeńskiego Lubelszczyzna znalazła się w granicach zależnego od Rosji Królestwa Polskiego. Wprowadzono kolejny podział administracyjny. Województwa (a od 1837 r. gubernie) dzieliły się na powiaty.

W II połowie XIX wieku na terenie dzisiejszej gminy rozwijał się jedynie przemysł spożywczy. W latach 1885 - 1895, jako jedyna w powiecie zamojskim, funkcjonowała gorzelnia w Sitnie. Pracowały młyny w Cześnikach, Horyszowie Polskim i w Sitnie. Z tego też okresu pochodzą kolejne miejscowości gminy. W tekstach źródłowych folwark Kornelówka pojawia się po raz pierwszy w roku 1874 i stanowi własność Kornela Malczewskiego. Do majątku Sitno Malczewskich należała w tym czasie także Janówka w tekstach zapisana jako "Jachamówka". Z I połowy XIX wieku pochodzi pierwsza historyczna informacja dotycząca Stanisławka. W 1814 r. "Majdan Stanisławka" był własnością Stanisława Batowskiego i wchodził w skład majątku Żuków. Folwark nazwę otrzymał najprawdopodobniej od imienia właściciela.

Działania wojenne I wojny światowej swym zasięgiem objęły również tereny gminy. Śladem tych działań są cmentarze rozsiane na terenie gminy: dwa w Sitnie, jeden w Stanisławie, jeden w Karpiu i jeden w Rozdołach - Kolonii. W czasie wojny wybudowano również linię kolejową Zamość - Włodzimierz Wołyński, przechodzącą przez tereny gminy.

Okres międzywojenny w okolicach Sitna charakteryzował się dużą aktywnością ruchu ludowego. W Stanisławie działało koło "Wici", na terenach Ordynacji Zamojskiej doszło do wystąpień o prawa serwitutowe chłopów z Jarosławca i Stabrowa. Największym osiągnięciem okresu międzywojennego było powołanie przez Sejmik Zamojski w 1924 r. Ludowej Szkoły Rolniczej Żeńskiej w Sitnie pod kierunkiem Wandy Popławskiej, mieszczącej się w dawnym pałacu Malczewskich - obecnie Lubelski Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, Oddział w Sitnie.

Tragicznie w historię gminy wpisały się wydarzenia II wojny światowej. Już na początku jej trwania w dniach 22 - 27 września 1939 roku doszło do tzw. Drugiej bitwy tomaszowskiej. Walki toczyły się wówczas między innymi pod Cześnikami i Bożym Darem, gdzie zwycięską potyczkę stoczyły oddziały 39 Dywizji Piechoty pod dowództwem gen. Olbrachta z niemiecką 4 Dywizją Lekką. Czas okupacji niemieckiej to dla mieszkańców gminy Sitno okres pacyfikacji wsi, masowych wysiedleń ludności, mordów i egzekucji publicznych. W 1942 roku spacyfikowano: Horyszów Polski, Jałówkę, Sitno i Kornelówkę. Kornelówka tym czasie życie straciło 47 osób zaś około 100 aresztowano. Od listopada 1942 roku do początków marca 1943 wysiedlono mieszkańców Sitna, Czołek, Cześnik, Horyszowa Polskiego, Jarosławca i Stabrowa. Opornych rozstrzelano w masowych egzekucjach: egzekucjach Kornelówce, Horyszowie Polskim i w Sitnie.

Skierbieszów - pierwsza wzmianka w kronikach o miejscowości Skierbieszów pochodzi z ok. 1428 roku, kiedy król Władysław Jagiełło nadał Skierbieszów biskupowi chełmskiemu Janowi z Opatowca Zborowskiemu. Skierbieszów powstał przy gościńcu z Grabowca do Krasnegostawu wzdłuż drogi biegnącej równolegle do rzeki Wolicy jako

wieś ulicówka, z kościołem usytuowanym na jej wschodnim krańcu. Nazwa miejscowości pochodzi od staropolskiego słowa "skierbiesz", czyli "skarbnik". W czasach II wojny światowej Skierbieszów nazywał się Heidenstein.

Skierbieszów należał do Grodów Czerwieńskich, które zajął Bolesław Chrobry. W 1453 roku na prośbę biskupa Jana Kraski, król Kazimierz Jagiellończyk pozwolił lokować tutaj miasto. Nie wiadomo jaką zabudowę miał Skierbieszów jako miasto. Najstarsze znane domy pochodziły z końca XIX wieku.

W 1494 roku król Jan Olbracht obdarzył miasto przywilejami na prawie niemieckim. Po lokalizacji miasta wytyczono przy kościele kwadratowy rynek, z którego zachodnich naroży wybiegały dwie ulice oraz jedna ulica z naroża południowo-wschodniego. Z czasem miasto rozwinęło się w stronę zachodnią, tylko tam był bowiem teren nadający się do zabudowy. Z obydwu stron założenia dworskiego powstały dwie wsie: od zachodu Zawoda, od wschodu Sady, tworząc wraz z miastem swoistego rodzaju ośrodek urbanistyczny. Miasto zostało rezydencją biskupów chełmskich, drugą po Kumowie.

W roku 1428 biskup chełmski Jan z Opatowca Zborowski ufundował tu kościół pod wezwaniem Opieki Bożej i Wniebowzięcia NMP, a w 1436 roku erygował i uposażył parafię. Drugi kościół w Skierbieszowie p.w. Św. Ducha przy szpitalu wzmiankowany jest już w 1591 roku. Herbem miasta jest "Ostoja", herb wyobrażany na pieczęciach z XVI i XVII wieku. Pochodzenie herbu nie jest znane.

Nieco później powstał zamek biskupi na wzgórzu za miastem, otoczony rozlewiskami, bagnami. Na wzgórzu zwanym dziś Zamczyskiem stał średniowieczny zamek biskupi, o którym nie zachowały się żadne zapiski w dokumentach. Okoliczna ludność mówi o nim "zamek biskupi". Badania archeologiczne na usypanym na wzgórzu kopcu o wysokości 3 m doprowadziły do odkrycia śladów osadnictwa z XIV.

Zamek był murowany, otoczony ziemno-drewnianymi fortyfikacjami bastejowymi, fosą oraz bagnami, które powodują, że do dzisiaj trudno do niego dotrzeć. Podobno posiadał rozległe podziemia. Całe wzgórze zajmuje powierzchnię 6 ha, a część zamkowa jest oddzielona głęboką na 3,5 m fosą. Po zamku nie zostały żadne ślady murów, są tylko nierówności i zagłębienia, z których jedno jest podobno zasypaną studnią. Na północny-zachód od Zamczyska znajduje się pagórek, na którym stał drewniany gród obronny. Zamek ten uległ zniszczeniu podczas jednego z częstych napadów nieprzyjacielskich, mogło to stać się w 1659 roku i nie został już odbudowany.

Drugi zamek znajduje się w miejscu (obecnie zabudowania dawnego Ośrodka POM), posiadający rozległe podziemia. Został zbudowany przez Władysława Jagiełłę. Zamek był siedzibą Biskupów, drugą po Kumowie. Budowniczym zamku był biskup Jerzy Zamojski ok. 1610 r. Do dziś na osiedlu znajdują się nie odwiedzane lochy, których podobno jeszcze nikt nie zwiedził od tamtych czasów, ponieważ w którymś tunelu jest zawalone przejście.

Po 1783 roku, za rządów austriackich, dobra biskupie zostały skonfiskowane i sprzedane hr. Józefowi Ostrorogowi. Po zniszczeniu kościoła Św. Ducha w 1719 roku biskup K.J. Szembek zbudował nowy, który został rozebrany w 1773 roku.

W 1795 Skierbieszów znalazł się w zaborze austriackim, w 1809 został przyłączony do Księstwa Warszawskiego, a 6 lat później znalazł się w zaborze rosyjskim.

W 1805 zostało zlikwidowane chełmskie biskupstwo rzymskokatolickie (na rzecz diecezji lubelskiej). W 1817 roku w pałacu hr. J. Ostroroga była kaplica prywatna. Po Ostrorogach przeszły do Dunin-Borkowskich i za nich w 1822 roku Skierbieszów utracił prawa miejskie.

W czasie pierwszej wojny światowej Skierbieszów przeszedł pod okupację austriacką. Front rosyjski w Galicji załamał się i do Skierbieszowa wkroczyli Austriacy.

Kolejnymi właścicielami Skierbieszowa byli Mościccy, Borzuchowscy, Wydźgowie, ostatnią właścicielką była Maria z Wydźgów Niklewiczowa, autorka wielu powieści m.in. legend o Skierbieszowie.

W 1939 roku Zamojszczyzna była miejscem walk z wojskami niemieckimi, które zakończyły się dzień przed kapitulacją Warszawy. Po zakończeniu wojny obronnej 1939 roku Zamojszczyzna została podzielona pomiędzy Niemcy (większość regionu) a Związek Radziecki (południowo-wschodnia część). W południowo-wschodniej części regionu do dziś pozostały resztki umocnień zwanych linią Mołotowa.

W roku 1942 Skierbieszów i okoliczne wsie zostały wysiedlone przez okupanta, a wielu mieszkańców dostało się do obozów koncentracyjnych. Niemcy dokonali zmiany nazwy miejscowości poprzez wprowadzenie okupacyjnej nazwy nazistowskiej Heidenstein (w osadzonej tu niemieckiej rodzinie urodził się m.in. obecny prezydent Niemiec - Horst Köhler).

Ludność Skierbieszowa doznała wszystkiego, co tylko wymyślono w planach dotyczących kolonizacji i germanizacji Zamojszczyzny, gdzie miał powstać bastion Bollwerk służący do dalszej ekspansji Niemiec na Wschód.

Akcja wysiedleńcza rozpoczęła się w nocy z 27 na 28 listopada 1942 r. wysiedleniem Skierbieszowa oraz okolicznych wsi: Lipina Nowa, Suchodębie, Sady i Zawoda. Trwała ona do marca 1943 r. Ze względu na wiosenną ofensywę partyzancką akcję przerwano. Pomimo trudnej sytuacji na froncie wschodnim, Niemcy zmobilizowali trzy dywizje SS i w dniach 15 czerwca, 15 lipca wznowili wysiedlenie ludności. Część mieszkańców objętych akcją zbiegła i na własną rękę szukała ratunku, najczęściej udając się do rodzin i znajomych. Całością kierował sekretarz stanu do spraw bezpieczeństwa G.G. SS - Obergruppenführer Krüger. Nad bezpośrednim przebiegiem akcji czuwał szef SS i policji dystryktu lubelskiego Odilo Globocnik.

Skutki tej akcji dla Zamojszczyzny i Skierbieszowa były tragiczne. wysiedlono lub spacyfikowano około 290 wsi, wysiedlono ponad 120 tysięcy ludzi, w tym około 30 tysięcy dzieci, z czego zmarło około 13 tysięcy, a około 4,5 tysiąca wywieziono do Niemiec w celu zgermanizowania.

Po wyzwoleniu w 1944 roku, pierwszy okres Skierbieszowa za Polski Ludowej był bardzo trudny. Skutki wysiedleń ludności odczuwalne były jeszcze bardzo długo. Zniszczenia wojenne, które niejednokrotnie przekraczały 80% budynków i brak jakiegokolwiek infrastruktury powodowały powolną odbudowę całej gminy.

Stary Zamość - Pierwsze wzmianki o Starym Zamościu pochodzą z 1429 roku początkowo występującym pod nazwą Zamoście.

Od 1443 roku do XIX w. władany przez ród Zamojskich. Kiedy kanclerz wielki koronny Jan Zamojski założył 1580 roku miasto Zamość, wieś nazwana została Starym Zamościem. Miejscowość ta w drugiej połowie XIX w. miała dwie nazwy, Stary Zamość Ordynacki i Stary Zamość Kościelny; wynikało to stąd, że część mieszkańców była zmuszona odrabiać pańszczyznę w folwarku ordynackim, część zaś w folwarku kościelnym. Na początku wsi od strony zachodniej stoi kościół parafialny. Przez miejscowość biegła obsadzona drzewami droga zwana Kmicicowym Gościńcem. Położenie ekonomiczne miejscowości było bardzo dobre, a to dzięki położeniu obok skrzyżowania dróg wiodących do Lublina i Krasnegostawu, Zamościa, gromady Skierbieszów i gromady Nielisz. Ze względu na tak dogodne położenie ekonomiczne władze carskie skupiły tu niezbędne urzędy obsługujące ludność miejscową i okoliczną. W ten sposób powstała gmina Stary Zamość, uruchomiona też na miejscu sąd do spraw administracyjnych i działów majątkowych, pocztę i szkołę rosyjską. W czasie II Wojny Światowej Gmina Stary Zamość znalazła się na terenie Generalnej Guberni, która miała zostać całkowicie skolonizowana. Wiele wsi zostało wysiedlonych. Rozwijał się ruch oporu. W odpowiedzi na działalność partyzancką Niemcy dokonywali pacyfikacji wsi. Bilans strat gminy w czasie wojny to około 300 zabitych i zamordowanych, rozgrabiony inwentarz żywy i martwy, zniszczone, spalone budynki. Po wojnie rozpoczęła się powolna odbudowa wsi. Po roku 1989 nastąpiło przyśpieszenie prac związanych z budową infrastruktury. Wybudowano sieć telefoniczną, sieć gazową, dokończono budowę sieci wodociągowej, wybudowano bądź wyremontowano wiele odcinków dróg utwardzonych. W roku 2004 oddano do użytku nowoczesny budynek gimnazjum w Starym Zamościu.

2.2.5 Uwarunkowania kulturowe

Duży wpływ na jakość życia społeczeństwa ma kultura. Teren LGD „Ziemia Zamojska” jest jednolity pod względem kulturowym. Obszar LGD „Ziemia Zamojska” jest regionem o bogatej historii i tradycjach kulturowych. Wielowiekowa historia tych ziem

wytworzyła specyficzne tradycje i cechy kulturowe, które są widoczne w obrzędach i tradycji.

Na terenie LGD znajdują się obiekty zabytkowe objęte ścisłą ochroną konserwatorską na podstawie przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury, wpisane do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego. Przed wojną opisywany teren charakteryzował się dość dużą liczbą folwarków i średniej wielkości majątków ziemskich. Istotne zmiany w sieci osadniczej nastąpiły po 1945 roku, kiedy to w wyniku reformy rolnej rozparcelowano majątki ziemskie. Dwory i zabudowania folwarczne z biegiem czasu przekształcono w obiekty użyteczności publicznej. Pozostały po nich w większości ruiny oraz zdewastowane parki. Na terenie LGD „Ziemia Zamojska” występuje kilka uwarunkowań, które zbieżne są dla wszystkich 7 gmin, wchodzących w skład Partnerstwa. Jednym z takich uwarunkowań wpływających na wspólne zachowania kulturowe jest religia. Na owych obszarach dominują kościoły rzymsko – katolickie. Z obchodami świąt kościelnych wiąże się wiele lokalnych tradycji jak również w okresie zmieniających się pór roku w produkcji rolniczej. Szczególnie uroczyscie obchodzone są święta Bożego Narodzenia. Co roku organizowane są konkursy kolęd i pastorałek, wystawy dekoracji świątecznych i pokazy kuchni regionalnej. Mieszkańcy dekorują kościoły i ubierają szopkę, a także licznie uczestniczą w Pasterce. Ponadto organizowane są koncerty kolęd i pastorałek w których aktywnie biorą udział mieszkańcy. Wiosną zachował się zwyczaj topienia Marzanny i „majenia” figur przydrożnych. Czas zbliżający mieszkańców gmin do Świąt Wielkanocnych wiąże się z przygotowaniem szeregu ozdób i dekoracji. Efektem pracy mieszkańców są charakterystyczne palmy wielkanocne ozdobione odpowiednio dla każdego ternu LGD „Ziemia Zamojska”. Na dużą uwagę zasługuje przygotowanie „święconek”. Mieszkańcy dekorują koszyki wiklinowe, do których wkłada się jajka, chleb, kiełbasę i ciasto. W niektórych wsiach zachował się nawet zwyczaj polewania wodą w Poniedziałek Wielkanocny. Latem organizowane są uroczyscia związane z obchodami zakończenia żniw – tzw. dożynki. Impreza charakteryzuje się zazwyczaj robieniem bogato dekorowanych wieńców i przejściem korowodu przez wieś. Cechą kulturową obszaru są charakterystyczne dla danej gminy imprezy kulturalne. Zazwyczaj organizowane jako święto danej miejscowości czy też gminy. Nawiązują do historii obszaru, angażują mieszkańców w organizację, przez co stanowią działanie integrujące lokalną społeczność. Dla przykładu można wymienić: obchody Święta Niepodległości, obchody Złoty Godów w gminie Sitno, spotkania kombatantów, kiermasze wielkanocne, wiosenne spotkania taneczne itp.

Wspólne uwarunkowania kulturowe obszaru przejawiają się również w tradycyjnym rzemiośle. Uprawia je tylko kilkunastu rzemieślników - w oparciu o tradycyjne metody pracy (rękodzielnictwo) zajmują się wikliniarstwem, kowalstwem, szewstwem.

Odrębnymi ośrodkami, które pełnią funkcję lokalnych mecenasów kultury, są Gminne Ośrodki Kultury, w których istnieją kluby seniora, ogniska muzyczne, sekcje tenisa stołowego, kółka plastyczne i recytatorskie itp. Ośrodki Kultury organizują różne ciekawe imprezy kulturalne i rozrywkowe. Ponadto w ramach polityki kulturalnej Gminne Ośrodki Kultury mają charakter wielokierunkowy i koncentruje się na realizacji projektów w zakresie upowszechniania szeroko rozumianej kultury i edukacji. Głównym celem prowadzonych działań jest pozyskanie społeczności lokalnej do aktywnego uczestnictwa w kulturze i współtworzenia jej wartości.

Przy Gminnych Ośrodkach Kultury prowadzą działalność amatorskie grupy artystyczne. GOK oferuje stałe formy współpracy z dziećmi i młodzieżą, zajęcia plastyczne, taniec sceniczny, spotkania integracyjne, z zespołami śpiewaczy, chórmi pieśni ludowej, partyzanckiej i żołnierskiej. Wszystkie GOKi z terenu LGD zajmują się organizacją uroczystości patriotyczno-religijnych, imprez okolicznościowych, koncertów oraz wystaw artystycznych. W gminach działają również świetlice wiejskie (w remizach strażackich). Ośrodki Kultury na terenie LGD „Ziemia Zamojska” zrzeszają twórców ludowych oraz poetów ludowych, którzy zajmują się pisankarstwem, koronkarstwem, haftem, rzeźbiarstwem i koszykarstwem. Twórcy i artyści ludowi wykonują także z polnych traw kwiatów palmy wielkanocne, kwiaty z bibuły, stroiki świąteczne i ozdoby choinkowe. Ich twórczość znana jest miłośnikom i kolekcjonerom sztuki ludowej.

Upowszechnianiem kultury i udostępnianiem czytelnikom księgozbiorów zajmują się Gminne Biblioteki. Służą one mieszkańcom poszczególnych gmin i okolic. Mieszkańcy mogą korzystać z wypożyczalni dla dorosłych, oddziału dla dzieci i młodzieży. Bardzo ważnym elementem na terenie Gmin jest możliwość dostępu do Internetu i komputera. Obok instytucji finansowanych przez samorząd lokalny, takich jak Gminne Ośrodki Kultury i gminne biblioteki działalność kulturalną, prowadzą organizacje społeczne. Najczęstszymi inicjatywami są imprezy masowe adresowane do mieszkańców. Przykładem tego typu jest jarmark w Skierbieszowie - "Kilian". Jarmark "Kilian" jest corocznym świętem, który trwa obecnie trzy dni i przypada zazwyczaj na 6-7-8 lipca. Ponadto funkcje w zakresie kultury na terenie gmin pełnią obiekty Ochotniczych Straży Pożarnych, które wyposażone są w pomieszczenia wykorzystywane głównie jako świetlice, przy okazjach różnego rodzaju imprez (zebrania, wesela, zabawy ludowe). Obok OSP działają także Koła Gospodyń Wiejskich.

2.3 Ocena społeczno-gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej

2.3.1 Ocena potencjału demograficznego

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” posiada stosunkowo niską gęstość zaludnienia – 50 os/km². Średnia gęstość zaludnienia w Województwie Lubelskim wynosi 88 os/km², a w powiecie zamojskim 60 os/km².

Tabela 4. Liczba ludności według miejsca zameldowania płci

Gmina	Ludność wg miejsca zameldowania/ zamieszkania (stan na 31 XII)	W tym stałe miejsce zameldowania na wsi (stan na 31 XII)
Grabowiec	4 671	4 671
Komarów-Osada	5 610	5 610
Łabunie	6 342	6 342
Miączyn	6 314	6 314
Sitno	6 873	6 873
Skierbieszów	5 649	5 649
Stary Zamość	5 514	5 514
Suma	40 973	40 973

Źródło: Dane GUS

Tabela 5. Liczba ludności według płci

Gmina	Ludność wg płci (stan na 31 XII) - mężczyźni	Ludność wg płci (stan na 31 XII) - kobiety
Grabowiec	2 318	2 353
Komarów-Osada	2 774	2 836
Łabunie	3 086	3 256
Miączyn	3 076	3 238
Sitno	3 409	3 464
Skierbieszów	2 824	2 825
Stary Zamość	2 733	2 781
Suma	20 220	20 753

Źródło: Dane GUS

Struktura bezrobocia jest mniej korzystna w porównaniu z Województwem Lubelskim.

Tabela 6. Struktura bezrobocia w gminach LGD na koniec IV kwartału 2007 roku

Gmina	bezrobotni ogółem	bezrobotne kobiety ogółem	bezrobotni uprawnieni do zasiłku ogółem	bezrobotne kobiety z prawem do zasiłku	bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy	bezrobotni powyżej 50 roku życia	bezrobotni do 25 roku życia	bezrobotni do 27 roku życia	bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy do 1 m-ca	bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 1 do 3 m-cy	bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 3 do 6 m-cy	bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 6 do 12 m-cy	bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy 12-24 m-cy	bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy
Grabowiec	276	121	14	3	2	37	89	6	18	51	28	32	48	99
Komarów	345	166	37	11	8	40	86	4	32	48	59	43	50	113
Łabunie	348	187	32	19	10	55	88	8	31	56	48	38	65	110
Miączyn	428	227	15	3	11	38	144	7	35	58	62	43	68	162
Sitno	384	212	29	6	15	29	128	10	41	60	63	55	55	110
Skierbieszów	359	171	16	7	5	44	113	4	36	47	42	42	48	144
Stary Zamość	317	172	15	5	11	38	89	8	39	55	33	31	41	118
Ogółem	2457	1256	158	54	62	281	737	47	232	375	335	284	375	856

Źródło: PUP Zamość

Ukazane dane mogą wskazywać na niską atrakcyjność obszaru LGD jako miejsca zamieszkania i potrzebę ożywienia społeczno – gospodarczego tego obszaru. Potwierdza to także poziom wskaźnika bezrobocia, pomimo że w ostatnich latach obserwuje się spadek poziomu bezrobocia (jest on po części spowodowany emigracją zarobkową do państw Europy Zachodniej).

2.3.3 Ocena potencjału gospodarczego obszaru

O potencjale gospodarczym danego obszaru stanowią między innymi następujące czynniki: zasoby naturalne, dotychczasowe zagospodarowanie, dostępność do infrastruktury technicznej, jakość kard, aktywność instytucji otoczenia biznesu.

Gospodarkę obszaru gmin w ramach Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” charakteryzuje rozwój następujących branż:

- rolnictwo;
- gospodarka leśna;

- rozwój indywidualnej przedsiębiorczości: głównie podmiotów zajmujących się handlem i usługami skierowanymi na rynek lokalny;
- występowanie kilku dużych zakładów produkcyjnych o znaczeniu regionalnym, które lokują swoje produkty na rynku krajowym i na rynkach zagranicznych;
- usługi turystyczne i agroturystyka;

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg. sektorów własnościowych

		Grabowiec	Komarów-Osada	Łabunie	Miączyn	Sitno	Skierbieszów	Stary Zamósć	OGÓŁEM
Ogółem									
ogółem	jed.gosp	170	226	303	217	346	250	227	1 739
	.								
Sektor publiczny									
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed.gosp	14	13	10	13	12	11	8	81
	.								
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	jed.gosp	12	11	8	11	11	9	6	68
	.								
przedsiębiorstwa państwowe	jed.gosp	0	0	0	0	0	0	0	0
	.								
spółki handlowe	jed.gosp	0	0	0	0	0	0	0	0
	.								
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	jed.gosp	0	0	0	0	0	0	0	0
	.								
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	jed.gosp	0	0	0	0	0	0	0	0
	.								
Sektor prywatny									
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed.gosp	156	213	293	204	334	239	219	1 658
	.								
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	jed.gosp	128	172	258	163	299	199	186	1 405
	.								
spółki handlowe	jed.gosp	2	1	2	2	1	5	4	17
	.								
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	jed.gosp	0	0	1	0	0	0	0	1
	.								
spółdzielnie	jed.gosp	2	3	5	2	2	3	3	20
	.								
fundacje	jed.gosp	0	1	0	0	0	0	0	1
	.								
stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed.gosp	20	18	10	19	15	21	12	115
	.								

Źródło: Dane GUS

Z powyższych danych wynika, że najliczniejszą grupą wśród podmiotów gospodarczych stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą i stanowią 84,74% wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie LGD. Tzw. wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000

mieszkańców, wynosi 40,46 i jest znacząco niższy, niż średnia dla województwa (68 podmiotów). Porównując „wskaźnik przedsiębiorczości” do średniej kraju (95 podmiotów) wyraźnie widać niski poziom rozwoju przedsiębiorczości tego obszaru. Mając to na uwadze należy szczególnie uwagę zwrócić na promocję i rozwój przedsiębiorczości oraz na aktywizację lokalnej społeczności.

2.3.4 Poziom aktywności społecznej

Organizacje pozarządowe dysponują wielkim potencjałem aktywności w działaniach na rzecz społeczeństwa. Instytucje sektora pozarządowego są ważnym aktorem działań na polu zwalczania wykluczenia społecznego, wspierania rozwoju lokalnego czy też lokalnej przedsiębiorczości. Istotną funkcją pełnioną przez organizacje jest dostarczanie usług społecznych. Jednak ich rola nie ogranicza się tylko do aktywnego obejmowania działaniami różnych grup społecznych, ale przede wszystkim wiąże się z wnoszeniem do realizacji usług społecznych specyficznej wartości dodanej, jaką są kompetencje - indywidualizacja działań wobec klientów, dopasowanie narzędzi do konkretnych grup i ich potrzeb, wysoka jakość usług, monitorowanie sytuacji beneficjentów w dłuższym horyzoncie czasowym, usamodzielnianie beneficjentów - tak, by sami sobie zaczęli dawać radę z problemami społecznymi oraz wyzwaniem rynku pracy.

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” zarejestrowanych jest 115 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz jedna fundacja. Aktywność podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego jest istotną cechą społeczeństwa demokratycznego, elementem spajającym i aktywizującym społeczność lokalną. W celu osiągnięcia obopólnych korzyści niezbędna jest również długoterminowa współpraca sektora samorządowego i pozarządowego.

Aktywność społeczna w poszczególnych Gminach nosi bardzo specyficzne znamiona, co przejawia się w faktach:

- na terenie Gmin działa stosunkowo duża liczba organizacji kombatanckich,
- charakterystyczna dla terenów wiejskich jest wysoka aktywność mieszkańców skupionych w Kołach Gospodyń Wiejskich oraz Ochotniczych Strażach Pożarnych,
- wzrastające zainteresowanie aktywnością społeczną i gospodarczą mieszkańców poprzez podmioty działające na rzecz promocji i rozwoju poszczególnych gmin oraz wykorzystywania wewnętrznego potencjału kulturowego, przyrodniczego a także turystycznego.

Mówiąc o aktywności społecznej należy również wspomnieć o takich wydarzeniach i inicjatywach, które są organizowane przez pracowników samorządu, bądź nauczycieli, a które ukierunkowane są na pobudzenie aktywności i rozwój społeczności lokalnych. Należy tutaj wspomnieć przede wszystkim o różnych imprezach integracyjnych i okolicznościowych dla lokalnej społeczności.

2.4 Specyfika obszaru

Proces definiowania i diagnozy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, daje możliwość wskazania elementów wyróżniających ten obszar, wskazujących na jego odrębność i prowadzi do stwierdzenia spójności tego obszaru w wielu aspektach: Specyfika obszaru objętego działaniem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” jest:

- spójność przestrzenna/terytorialna;
- spójność geograficzna;
- spójność przyrodnicza;
- spójność historyczna i kulturowa;
- spójność społeczna;
- spójność gospodarcza;
- spójność turystyczna.

Spójność przestrzenna / terytorialna

Cały obszar analizowanych terenów, których dotyczy Lokalna Strategia Rozwoju leży w obrębie siedmiu sąsiadujących ze sobą gmin należących do powiatu zamojskiego: Grabowiec, Komarów-Osada, Miączyn, Łabunie, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość. Teren gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” tworzy zwarte terytorium, o zbliżonych cechach krajobrazu i środowiska przyrodniczego, tradycji i kultury.

Spójność geograficzna

Czynnikiem integrującym analizowany obszar pod względem geograficznym jest położenie całego obszaru w obrębie czterech mezoregionów: Padołu Zamojskiego, Działów Grabowieckich, Kotliny Hrubieszowskiej i Grzędy Sokalskiej, z czego najbardziej charakterystycznym wyróżnikiem obszaru są Działy Grabowiecki. Kolejnym wyznacznikiem charakterystycznym dla położenia geograficznego obszaru jest Skierbieszowski Park Krajobrazowy, który swoim zasięgiem obejmuje teren czterech gmin. Pozostałe gminy pozostają zaś w jego bezpośredniej otulinie. Zdecydowana większość obszaru posiada charakterystyczny krajobraz, cechujący się falisto pagórkowatym ukształtowaniem terenu w kształcie łagodnych wypukłości z licznymi wąwozami i wymokami okresowo podmokłymi. Pod względem geograficznym znaczna powierzchnia analizowanego terenu leży w zasięgu obszarów chronionych.

Spójność przyrodnicza

Gminy należące do Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” położone są na obszarze odznaczającym się wybitnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Analizowany obszar wyróżnia bogactwo przyrodnicze w formie unikatowych siedlisk flory i fauny. Na terenie LGD znajduje się między innymi Skierbieszowski Parku Krajobrazowego oraz 5 rezerwatów przyrody.

Spójność historyczna i kulturowa

Obszar objęty diagnozą w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju jest spójny pod względem historycznym oraz tradycji i kultury. Występuje tu duża liczba zabytków architektury, związanymi głównie z pełnieniem przez te ziemie funkcji dóbr szlacheckich oraz zabytki „małej architektury” i kultury związane z tradycjami historycznymi tego regionu. Dużo jest pamiątek i miejsc pamięci narodowej z okresu II wojny światowej. Teren ten objęty był licznymi akcjami pacyfikacyjnymi ze strony okupanta i jednocześnie stanowił miejsce licznych działań partyzanckich. Olbrzymie znaczenie dla całości obszaru miała mocno ugruntowana wiara chrześcijańska lokalnej społeczności i wiążące się z tym miejsca kultu religijnego czy też mniejsze kapliczki oraz, figury przydrożne

Spójność społeczna

Analizowany obszar jest spójny, jeśli chodzi o cechy lokalnej społeczności i wskaźniki demograficzne. Są to: gęstość zaludnienia, występujący proces starzenia się społeczeństwa, ujemny przyrost naturalny, znaczny wskaźnik bezrobocia. Oprócz cech o negatywnym wydźwięku należy wskazać także sporą aktywność społeczną, która wyraża się poprzez znaczącą liczbę organizacji wiejskich – Ochotnicza Straż Pożarna, Koła Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszenia Kombatanckie, zespoły folklorystyczne – oraz stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju lokalnego. Niestety za charakterystyczny element obszaru należy również uznać niską aktywność mieszkańców a zwłaszcza ludzi młodych.

Spójność gospodarcza

Obszar objęty diagnozą w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju posiada jednorodny charakter, jeśli chodzi o cechy gospodarcze. Jest to obszar typowo rolniczy, o tradycyjnym sposobie prowadzenia gospodarstw rolnych, z rozwijającą się przedsiębiorczością. Przeważają podmioty gospodarcze o profilu głównie handlowym i usługowym oraz wykorzystujące lokalne zasoby. Są to zakłady związane z przetwórstwem produktów rolnych, oraz podmiotów usługowych dla lokalnej społeczności. Pomimo dużych walorów turystycznych i rekreacyjnych analizowanego obszaru niedostatecznie rozbudowana jest oferta i baza turystyczno-rekreacyjna. Na terenie objętym LSR w bardzo słabym stopniu rozwinięty jest sektor gastronomiczny czy też świadczący usługi noclegowe. Ponadto duże upośledzenie regionu widoczne jest w zakresie promocji gospodarczej.

Spójność turystyczna

Obszar objęty diagnozą posiada niewątpliwie wysokie walory przyrodnicze, krajobrazowe i krajoznawcze, które są cennymi zasobami na rzecz rozwoju turystyki i agroturystyki. Niestety potencjał ten jest niewłaściwie wykorzystany. Zauważalny jest brak „marki” miejsca jako znaczącej atrakcji powiatu zamojskiego czy też Lubelszczyzny w zakresie funkcji rekreacyjno – wypoczynkowych i letniskowych. Dlatego też ten kierunek rozwoju może w istotny sposób uzupełnić wykorzystanie rolnicze analizowanego obszaru poprzez rozwój różnych form turystyki. Teren ten postrzegany jest jedynie jako obszar typowo rolniczy, a brak wyeksponowania walorów turystycznych upośledza rozwój funkcji turystycznych obszaru. Potencjał turystyczny stanowią walory krajobrazowe i inne zasoby przyrodnicze oraz zabytki architektury wiejskiej i kultury tego regionu. Wzmocnienia wymaga baza turystyczna oraz oferta towarzysząca.

3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.

Analiza SWOT jest jedną z technik wspomagających porządkowanie danych i informacji wykorzystywaną powszechnie w uświadomionym procesie planowania. Polega ona na ocenie szans i zagrożeń procesu rozwoju w kontekście własnych atutów, cech wewnętrznych (silnych stron) i otoczenia zewnętrznego (szans i zagrożeń). Słabe strony są cechami niekorzystnymi dla rozwoju tego obszaru, natomiast mocne strony są czynnikami, które w zróżnicowany sposób przyczyniają się do rozwoju obszaru. Dzięki wskazaniu zagrożeń i szans w analizie SWOT, możemy przewidzieć pewne nieprawidłowe zjawiska, które mogą zaistnieć i zahamować prawidłowe rozwijanie się tego terenu. Szanse natomiast podpowiadają co jest korzystne, co warto rozwijać i na co zwrócić uwagę by wzrosła pozycja obszaru.

Analiza SWOT dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju została opracowana podczas warsztatów strategicznych, przeprowadzonych w każdej z sześciu gmin – partnerów w Lokalnej Grupie Działania, z udziałem przedstawicieli sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Analiza SWOT jest zatem wynikiem wiedzy, poglądów i spostrzeżeń przedstawicieli trzech sektorów na temat analizowanego obszaru.

Analiza SWOT dla LGD „Ziemia Zamojska” bazuje na charakterystyce i specyfice obszaru dokonanej w Rozdziale 1. Analiza SWOT sporządzona została w następujących obszarach problemowych:

- Sfera geograficzna i przyrodnicza
- Sfera społeczna i kulturowa
- Sfera gospodarcza

Sfera geograficzna i przyrodnicza	
Silne strony	Słabe strony
▪ Bliskość Miasta Zamościa i jego bezpośrednie oddziaływanie na obszar gmin ▪ Bliskość do stolicy Woj., Lubelskiego – Lublina (ok. 100 km) ▪ Bliskość granicy wschodniej (ok. 60 km) ▪ Bardzo dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru (położenie w ciągu dróg krajowych nr 17 Warszawa – Hrebennie-Lwów i drogi nr 74 Kielce-Zosin-Kijów) ▪ Bardzo dobre warunki glebowe i nieskażone środowisko naturalne	▪ Niska jakość połączeń oraz stanu infrastruktury komunikacyjnej pomiędzy gminami w obrębie obszaru LGD ▪ Zły stan infrastruktury technicznej obszaru – drogi, chodniki, sieć wodociągowo-kanalizacyjna ▪ Niska świadomość ekologiczna mieszkańców, brak uporządkowanej gospodarki wodno-ściekowej

sprzyjające rozwojowi rolnictwa ekologicznego ▪ Znaczna część obszaru położona w granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego ▪ Brak uciążliwego dla środowiska przemysłu ▪ Korzystne warunki środowiskowe i przyrodnicze do rozwoju turystyki, agroturystyki i rekreacji	
Szanse	Zagrożenia
▪ Wzrost znaczenia wschodniej granicy państwowej w ramach członkostwa w Unii Europejskiej, zwłaszcza po wejściu Polski do systemu Schengen 1 stycznia 2008 r. ▪ Wzrost atrakcyjności gmin jako obszarów o wyjątkowych walorach krajobrazowo - przyrodniczych ▪ Możliwość skorzystania z funduszy Unii Europejskiej ▪ Wykreowanie pozytywnego wizerunku obszaru LGD jako ważnego ośrodka o rozwiniętych funkcjach usługowych około rolniczych ▪ Wykorzystanie położenia przygranicznego obszaru LGD	▪ Nieskuteczne wykorzystanie korzyści położenia LGD na obszarach o wysokich walorach krajobrazowo - przyrodniczych ▪ Zaniedbania w realizacji powiązań komunikacyjnych obszarów Lubelszczyzny, w tym LGD z innymi regionami w Polsce ▪ Peryferyzacja obszarów transgranicznych w polityce rozwojowej kraju ▪ Niewykorzystanie środków zewnętrznych na realizację projektów (w tym na skutek barier administracyjnych, prawnych, finansowych)

Sfera społeczna i kulturowa	
Silne strony	Słabe strony
▪ Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe (Ordynacja Zamojska) ▪ Duża liczba obiektów zabytkowych ▪ Legendy i tradycje ludowe, folklor, potrawy regionalne ▪ Charakterystyczne obiekty dziedzictwa religijnego (kapliczki, cmentarze, stare kościoły) ▪ Dbłość mieszkańców o tradycje i kulturę ludową ▪ Duża liczba imprez i wydarzeń społeczno-kulturalnych ▪ Duża liczba społecznych organizacji nieformalnych	▪ Zaniedbana, zdegradowana przestrzeń publiczna ▪ Słabo rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna i turystyczna ▪ Słabo wykorzystany potencjał historyczny i kulturowy obszaru ▪ Niskie wykształcenie mieszkańców ▪ Ujemne saldo migracji osób aktywnych i wykształconych ▪ Postępujące ubożenie społeczeństwa - wysoki odsetek gospodarstw utrzymujących się wyłącznie z emerytur i rent ▪ Słaby technicznie stan szkół i infrastruktury społeczno-kulturalnej (świetlic, domów kultury, remiz OSP) ▪ Niski poziom rozwoju społeczeństwa informacyjnego i infrastruktury informatycznej ▪ Słabo rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna i turystyczna

	▪ Słabo wykorzystany potencjał historyczny i kulturowy i turystyczny obszaru ▪ Brak rozwiniętej bazy turystycznej (obiektów noclegowych i gastronomicznych)
Szanse	Zagrożenia
▪ Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej ▪ Wykorzystanie dużego potencjału kulturowo-turystycznego obszaru ▪ Ochrona tożsamości i tradycji wsi – zachowanie dziedzictwa kulturowego ▪ Rozwój i promocja organizowanych wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych ▪ Wzmocnienie kapitału społecznego i aktywności społecznej mieszkańców ▪ Możliwość odtworzenia rzemiosła, sztuki i kultury regionu ▪ Wykorzystanie szans wynikających z działania LEADER 2007-2013 ▪ Otwartość na współpracę międzygminną i międzynarodową ▪ Wykorzystanie nowoczesnych technologii komunikacyjnych dla rozwoju obszaru ▪ Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne, podniesienie jakości kształcenia. ▪ Wykorzystanie możliwości wsparcia programów prospołecznych dotacjami zewnętrznymi, w tym z funduszy europejskich	▪ Brak wiary mieszkańców w poprawę warunków życia ▪ Niewiara i niechęć mieszkańców do poprawy swojej sytuacji życiowej (połączona ze zwiększającą się zależnością mieszkańców od pomocy społecznej). ▪ Zniechęcenie ludzi do aktywności społecznej powodowane brakiem sukcesów w pozyskiwaniu środków zewnętrznych przez sektor publiczny, gospodarczy i społeczny ▪ Postępujące ubożenie społeczeństwa w wyniku braku dochodów i zwiększenie liczby osób zagrożonych patologiami społecznymi. ▪ Postępujący odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych ▪ Bierność i apatia społeczna, akceptacja bezrobocia

Sfera gospodarcza	
Silne strony	Słabe strony
▪ Bardzo dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru, bliskość granicy wschodniej, Miasta Zamościa i jego bezpośrednie oddziaływanie na obszar gmin ▪ Typowo rolniczy charakter obszaru i rodzaju prowadzonej gospodarki z przewagą małych gospodarstw rodzinnych ▪ Brak uciążliwego dla środowiska przemysłu ▪ Korzystne warunki środowiskowe i przyrodnicze do rozwoju turystyki, agroturystyki i rekreacji ▪ Korzystne warunki środowiskowe i przyrodnicze do rozwoju turystyki,	▪ Mała atrakcyjność inwestycyjna gmin w oczach potencjalnych inwestorów ▪ Słaba siła nabywcza mieszkańców ▪ Niewykorzystany potencjał gospodarczy pod kątem chłonności rynku - Miasta Zamościa oraz krajów zza wschodnią granicą UE. ▪ Słabo rozwinięty sektor usług na rzecz rolnictwa, usług pozarolniczych, rzemiosła i rękodzieła ▪ Rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz ich niska dochodowość ▪ Brak rozwiniętego zaplecza do skupu i przetwarzania produktów rolnych, ▪ Słabo rozwinięty sektor przedsiębiorczości pozarolniczej ,

agroturystyki i rekreacji (bezpośrednie sąsiedztwo z Roztoczem) ▪ Względnie tania siła robocza	▪ Brak uzbrojonych terenów dla działalności gospodarczej ▪ Brak bazy obiektowej dla rozwoju zorganizowanej działalności handlowej ▪ Brak bazy przetwórczej ▪ Brak organizacji zbytu produktów rolnych ▪ Brak ukształtowanej infrastruktury ekonomicznej (instytucji otoczenia biznesu) ▪ Niski poziom wyposażenia w infrastrukturę obsługującą bezpośrednio rozwój małej i średniej przedsiębiorczości
Szanse	Zagrożenia
▪ Modernizacja i postępująca specjalizacja rolnictwa, w tym rozwój rolnictwa niszowego (np. rolnictwa ekologicznego, rolnictwa produkującego na potrzeby sektora produkującego energię odnawialną), ▪ Wykorzystanie środków unijnych na tworzenie, rozbudowę i modernizację infrastruktury służącej rozwojowi gospodarczemu i na rozwój gospodarczej współpracy transgranicznej. ▪ Rozwój instytucji partnerstwa publiczno-prywatnego i możliwości finansowania projektów rozwojowych ▪ Wprowadzenie kompleksowego systemu promocji gospodarczej i obsługi inwestora ▪ Wzrost przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców ▪ Podniesienie kwalifikacji zawodowych rolników i osób zatrudnionych poza rolnictwem ▪ Wzmocnienie kapitału społecznego i aktywności społecznej mieszkańców ▪ Tworzenie około rolniczych i pozarolniczych miejsc pracy ▪ Wykorzystanie nieużytków rolnych i zasobów ludzkich do wytwarzania energii odnawialnej ▪ Możliwości odtworzenia rzemiosła, sztuki i kultury regionu ▪ Wykorzystanie szans wynikających z działania LEADER 2007-2013 ▪ Wykorzystanie nowoczesnych technologii komunikacyjnych dla rozwoju obszaru	▪ Utrzymująca się niska atrakcyjność inwestycyjna obszaru połączona z niskim napływem inwestycji krajowych i zagranicznych. ▪ Trudności przedsiębiorstw w pozyskaniu środków z funduszy strukturalnych i dostępnych instrumentów wsparcia oraz niska zdolność współfinansowania projektów inwestycyjnych. ▪ Obniżanie się konkurencyjności obszaru spowodowane między innymi niskim standardem infrastruktury, niskim poziomem rozwoju przedsiębiorczości i turystyki ▪ Brak wiary mieszkańców w poprawę warunków życia ▪ Zniechęcenie ludzi do aktywności społecznej powodowane brakiem sukcesów w pozyskiwaniu środków zewnętrznych przez sektor publiczny, gospodarczy i społeczny ▪ Postępujący odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych ▪ Zbyt wysokie koszty tworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy ▪ Przegrywanie konkurencji na rynku na usług turystycznych i kulturalnych sąsiednich partnerstw LGD

3.1 Wnioski wypływające z przeprowadzonej analizy SWOT

Przeprowadzona diagnoza strategiczna oraz analiza SWOT dla obszaru LGD „Ziemia Zamojska” zidentyfikowała główne zasoby i słabości wewnętrzne oraz czynniki pozytywne jak i negatywne mające wpływ na obszar gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania. Generalnie wnioski, jakie możemy wyciągnąć z analizy SWOT sprowadzają się do następujących założeń:

- unikać zagrożeń
- wykorzystywać szanse
- opierać się na silnych stronach
- wzmacniać słabe strony

Takie rekomendacje mogą dotyczyć zarówno rozwiązywania pojedynczych problemów, przygotowania projektów i przedsięwzięć jak i bardzo rozbudowanych i złożonych opracowań i programów.

Główne zasoby obszaru LGD „Ziemia Zamojska” – podsumowanie:

Sfera geograficzna i przyrodnicza

- Bardzo dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru LGD
- Bliskość zewnętrznej, wschodniej granicy Unii Europejskiej
- Korzystne warunki glebowe i czyste środowisko naturalne

Sfera społeczna i kulturowa

- Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe (Ordynacja Zamojska)
- Dogodne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji (bezpośrednie sąsiedztwo z Roztoczem)
- Wysoka dbałość mieszkańców o podtrzymywanie zanikającego dziedzictwa kultury wiejskiej oraz tradycji ludowej

Sfera gospodarcza

- Typowo rolniczy charakter obszaru i rodzaju prowadzonej gospodarki
- Duża chłonność rynku graniczącego z obszarem LGD - bliskość granicy wschodniej UE (Ukraina) oraz znaczący potencjał gospodarczy Miasta Zamość (ponad 70 tys. mieszkańców)

4. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje.

Definiowanie celów to kolejny etap budowania strategii. Cele są doprecyzowaniem wizji – pokazują w jaki sposób chcemy ją osiągnąć. Cele wskazują zmianę, jaka ma nastąpić – przechodząc od ogółu do szczegółu wskazujemy logikę i spójność realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Opracowując cele LSR uzasadnionym było takie podejście, by ograniczała się ona w głównej mierze do spraw i problemów na których rozwiązanie LGD będzie miało realny wpływ. Przyjęte w LSR cele wynikają bezpośrednio z analizy SWOT definiującej główne zasoby obszaru oraz priorytety rozwojowe LGD „Ziemia Zamojska”.

Określone do realizacji cele LGD „Ziemia Zamojska” wypływają w sposób bezpośredni z wizji obszaru, która została sformułowana w trakcie konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru. W toku spotkań konsultacyjnych została zdefiniowana „projekcja przyszłości” dla obszaru LGD. W długoterminowej przyszłości wizja LGD „Ziemia Zamojska” została określona jako:

„Ziemia Zamojska ośrodkiem wysokiego standardu życia mieszkańców,

zrównoważonego rozwoju wsi, przedsiębiorczości oraz turystyki

Niniejszy układ brzeża celów LSR „Ziemia Zamajska” zgodziez wytycznym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsiawiera 3 poziomy:

- cel ogólne
- cele szczegółowe
- cele operacyjne (przedsięwzięcia)

i przedstawia się następująco:

Cele ogólne:

Cel ogólny 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD

Cel ogólny 2. Rozwój przedsiębiorczości oraz różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD

Cel ogólny 3. Wzmacnianie kapitału społecznego obszaru LGD

Cele szczegółowe:

Zgodniez celami ogólnymi wybór celów szczegółowych odpowiada obszarom, które mają podstawowe znaczenie dla wzrostu jakości życia na terenie objętym LGD „Ziemia Zamajska”, są to cele adekwatne do analizy SWOT specyfiki obszaru. Termin osiągnięcia celów szczegółowych wyznaczono jako końcowy okres realizacji LSR tj. do 31 grudnia 2014 roku.

Cel ogólny 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

Cel szczegółowy 1.1 Poprawa infrastruktury pełniącej funkcję publiczną, społeczną, kulturalną i sportową

Cel szczegółowy 1.2 Zachowanie i zdieictwo kulturowego przyrodniczego i historycznego obszaru

Cel szczegółowy 1.3 Rozwój infrastruktury oraz sektora usług turystycznych i rekreacyjnych

Cel ogólny 2. Rozwój przedsiębiorczości oraz różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

Cel szczegółowy 2.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru

Cel szczegółowy 2.2 Rozwój samodzielnia w oparciu o lokalne zasoby oraz otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru

Cel szczegółowy 2.3 Tworzenie i promocja lokalnych produktów oraz usług

Cel ogólny 3. Wzmacnianie kapitału społecznego obszaru LGD będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

Cel szczegółowy 3.1. Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej

Cel szczegółowy 3.2 Tworzenie i rozwój partnerstwa społecznego

Cel szczegółowy 3.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Tabela 1. Układ celów ogólnych i szczegółowych LSR ze wskazaniem planowanych przedsięwzięć

Wizja LGD Ziemia Zamojska ośrodkiem wysokiego standardu życia mieszkańców, zrównoważonego rozwoju wsi, przedsiębiorczości oraz turystyki								
Cel ogólny 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD			Cel ogólny 2 Rozwój przedsiębiorczości oraz różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD			Cel ogólny 3 Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD		
Cel szczegółowy 1.1. Poprawa infrastruktury pełniącej funkcję publiczną, społeczno-kulturalną i sportową	Cel szczegółowy 1.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego obszaru	Cel szczegółowy 1.3. Rozwój infrastruktury oraz sektora usług turystycznych i rekreacyjnych	Cel szczegółowy 2.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru	Cel szczegółowy 2.2. Rozwój samozatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby oraz otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru	Cel szczegółowy 2.3. Tworzenie i promocja lokalnych produktów	Cel szczegółowy 3.1. Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej	Cel szczegółowy 3.2. Tworzenie i rozwój partnerstwa społecznego	Cel szczegółowy 3.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego
Przedsięwzięcia								
I. Budowa nowoczesnej i wielofunkcyjnej infrastruktury społecznej			III. Program rozwoju przedsiębiorczości			V. Partnerstwo w ramach aktywizacji rozwoju		
II. Tradycja i kultura jako czynniki rozwoju turystyki i rekreacji			IV. Własny i kluczowy sukces zawodowy			VI. Internet w wsi – wieś w Internecie		

4.1. Planowane do realizacji przedsięwzięcia

Poniżej scharakteryzowano planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje Przedsięwzięcia mieszczącego w LSR zostały podane w cenie i punktu widzenia gotowości do realizacji w terminach odpowiadających wymogom finansowym.

Przedsięwzięcie I.

Budowa nowoczesnej i wielofunkcyjnej infrastruktury społecznej

Nazwa przedsięwzięcia
Budowa nowoczesnej i wielofunkcyjnej infrastruktury społecznej
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie: Cel ogólny 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie: Cel szczegółowy 1.1. Poprawa infrastruktury pełniącej funkcję publiczną, społeczno-kulturalną i sportową Cel szczegółowy 1.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego obszaru Cel szczegółowy 1.3 Rozwój infrastruktury oraz sektora usług turystycznych i rekreacyjnych
1. Uzasadnienie
Niniejsze przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy jakości życia na obszarze objętym LSR poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców obszaru. Przedsięwzięcie będzie miało również pozytywny wpływ na rozwój obszaru w dziedzinie atrakcyjności turystycznej, wypoczynkowej i rekreacyjnej (bezpośrednie sąsiedztwo z Roztoczem, sąsiedztwo miasta Zamość).
2. Grupy docelowe beneficjentów
Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły lub inne związki wyznaniowe, osoby fizyczne, osoby prawne.
3. Lista rekomendowanych operacji
4.1 W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”
Nie dotyczy
4.2 W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”
Nie dotyczy
4.3 W ramach „Odnowa i rozwoju wsi”
1) Budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów:

- a) pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe
- b) służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury
- 2) Kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej
- 3) Budowa, remont lub przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych
- 4) Zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne

4.4 W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych
- Tworzenie lub modernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR
- Budowa lub odbudowa małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego i zjazdowego, tras rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych i dydaktycznych
- Zachowanie lub odtworzenie, zabezpieczenie i oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczego i krajobrazowego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000

4.5 W ramach „Wdrażanie projektów współpracy”

Nie dotyczy

4.6 W ramach „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja”

Nie dotyczy

Matryca logiczna przedsięwzięcia

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia i celów LSR	Źródła weryfikacji
Cel ogólny	1.1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD	Wskaźniki oddziaływania: - zachowanie krajobrazu na terenie LGD - wyeksponowanie obiektów zabytkowych - wzrost estetyki przestrzeni publicznych - wzrost poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców	Dane w siedzibie LGD (gromadzenie dokumentacji i badania ankietowe)
Cele szczegółowe	1.1. Poprawa infrastruktury pełniącej funkcję publiczną,	Wskaźniki rezultatu: - ilość imprez	Dane w siedzibie LGD (dane z j.s.t,

	społeczno-kulturalną i sportową 1.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego obszaru 1.3. Rozwój infrastruktury oraz sektora usług turystycznych i rekreacyjnych	promujących dziedzictwo przyrodniczo kulturowe min 3 do 2014 r. - ilość oznakowanych i wyeksponowanych atrakcji min 7 do 2014 r. - nakład wydawnictwa o dziedzictwie przyrodniczo kulturowym min 7000 egzemplarzy do 2014 r. - powierzchnia odnowionych przestrzeni publicznych	organizacji, instytucji,)
Działania PROW	Odnowa wsi	Wskaźniki produktu - min. 7 zrealizowane operacje	Dokumentacja w j.s.t i siedzibie LGD
	Małe projekty	Wskaźniki produktu - min. 5 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD

Przedsięwzięcie II.**Tradycja i kultura jako czynniki rozwoju turystyki i rekreacji**

Nazwa przedsięwzięcia
Tradycja i kultura jako czynniki rozwoju turystyki i rekreacji
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie: Cel ogólny 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie: Cel szczegółowy 1.1. Poprawa infrastruktury pełniącej funkcję publiczną, społeczno-kulturalną i sportową Cel szczegółowy 1.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego obszaru Cel szczegółowy 1.3. Rozwój infrastruktury oraz sektora usług turystycznych i rekreacyjnych
1. Uzasadnienie
Ludność wiejska z obszaru LGD z powodu niskich dochodów uzyskiwanych z gospodarstw rolnych poszukuje alternatywnych źródeł zarobkowania. Na obszarze objętym niniejszą LSR szansą jest różnicowanie źródeł dochodu i stopniowe odchodzenie od rolnictwa na rzecz sektora usług. Niniejsze przedsięwzięcie zapewnia mieszkańcom i podmiotom z obszaru LGD wsparcie finansowe na zakładanie i rozwój własnych przedsiębiorstw i

tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze turystycznym, wypoczynkowym i rekreacyjnym (bezpośrednie sąsiedztwo z Roztoczem, sąsiedztwo miasta Zamość). Niniejsze przedsięwzięcie przyczyni się również do poprawy jakości życia na obszarze objętym LSR poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców obszaru.

2. Grupy docelowe beneficjentów

Rolnicy, przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły lub inne związki wyznaniowe, osoby fizyczne, osoby prawne, LGD.

3. Lista rekomendowanych operacji

4.1 W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”

Operacje w obszarach:

- usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem
- rzemiosło lub rękodzielnictwo

4.2 W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Operacje w obszarach:

- usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem
- rzemiosło lub rękodzielnictwo

4.3 W ramach „Odnowa i rozwoju wsi”

- Odnawianie, eksponowanie lub konserwacja lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejscami pamięci
- Kultywowanie tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów

4.4 W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych na obszarze realizacji LSR
- Prowadzenie badań, gromadzenie danych, odbudowę lub renowację, zabezpieczenie, uporządkowanie i oznakowanie obiektów kulturowych i historycznych ważnych lub charakterystycznych dla danej miejscowości
- Odnawianie, uporządkowanie i oznakowanie prywatnych budynków i obiektów charakterystycznych dla budownictwa i krajobrazu danego regionu

4.5 W ramach „Wdrażanie projektów współpracy”

- Tworzenie i promocję wydarzeń promocyjnych kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych
- Tworzenie bazy informacji i promocji turystycznej regionu

4.6 W ramach „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja”

- Szkolenia w zakresie rozwoju usług turystycznych i rekreacyjnych oraz promocji produktów turystycznych

Matryca logiczna przedsięwzięcia

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji

		i celów LSR	
Wskaźnik oddziaływania (Cele ogólne)	Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD	Wskaźniki oddziaływania: - wzrost dochodów mieszkańców obszaru LSR - zachowanie krajobrazu na terenie LGD - wyeksponowanie obiektów zabytkowych - wzrost poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców	Dane w siedzibie LGD (gromadzenie dokumentacji i badania ankietowe)
Wskaźnik rezultatu (Cele szczegółowe)	1.1. Poprawa infrastruktury pełniącej funkcję publiczną, społeczną, kulturalną i sportową 1.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego obszaru 1.3. Rozwój infrastruktury oraz sektora usług turystycznych i rekreacyjnych	Wskaźniki rezultatu: - ilość imprez promujących dziedzictwo kulturowe i tradycje min 2 do 2014 r. - ilość wydarzeń kulturalno turystycznych min. 7 do 2014 r. - zachowanie i wyeksponowanie na cele turystyczne co najmniej 3 obiektów eksponujących tradycje lokalną - nakład wydawnictw a o tradycjach przyrodniczo-kulturowym min 3000 egzemplarzy do 2014 r.	Dane w siedzibie LGD (dane z j.s.t, organizacji, instytucji,)
Działania PROW	Odnowa wsi	Wskaźniki produktu - min. 4 zrealizowane operacje	Dokumentacja w j.s.t i siedzibie LGD
	Małe projekty	Wskaźniki produktu - min. 4 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Wskaźniki produktu - min. 3 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w j.s.t. i siedzibie LGD
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Wskaźniki produktu - min. 3 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w j.s.t. i siedzibie LGD
	Funkcjonowanie LGD	Wskaźniki rezultatu: - ilość dokumentacji dla obiektów przyrodniczo-kulturowych min. 2 do 2014 r., - nakład wydawnictw edukacyjnych min. 2000 do 2014 r.	Dokumentacja w j.s.t. i siedzibie LGD

		- ilość opracowań, planów odnowy miejscowości min 4 do 2014 r.	
	„Wdrażanie projektów współpracy	Wskaźniki rezultatu: min. 1 zrealizowana operacja	Dokumentacja w siedzibie LGD

Przedsięwzięcie III - Program rozwoju przedsiębiorczości

Nazwa przedsięwzięcia
Program rozwoju przedsiębiorczości
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie Cel ogólny 2. Rozwój przedsiębiorczości oraz różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie Cel szczegółowy 2.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru Cel szczegółowy 2.2 Rozwój samozatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby oraz otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru Cel szczegółowy 2.3 Tworzenie i promocja lokalnych produktów oraz usług
1. Uzasadnienie
Ludność wiejska z obszaru LGD z powodu niskich dochodów uzyskiwanych z gospodarstw rolnych poszukuje alternatywnych źródeł zarobkowania. Na obszarze objętym niniejszą LSR szansą jest różnicowanie źródeł dochodu i stopniowe odchodzenie od rolnictwa na rzecz sektora usług. Niniejsze przedsięwzięcie proponuje mieszkańcom z obszaru LGD szkolenia i wsparcie merytoryczne z zakresu założenia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz pobudzenie aktywności mieszkańców do poszukiwania źródeł dochodów. Niniejsze przedsięwzięcie ma na celu wzmocnienie gospodarcze obszaru LGD i poprawę struktury zatrudnienia.
2. Grupy docelowe beneficjentów
Rolnicy, przedsiębiorcy, osoby fizyczne, osoby prawne.
3. Lista rekomendowanych operacji
4.1 W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”
Operacje w obszarach: - wsparcie rzemiosła lub rękodzielnictwa - usługi turystyczne - usługi budowlane - przetwórstwo produktów rolnych i leśnych, - sprzedaż hurtowa lub detaliczna, magazynowanie towarów - przetwórstwo produktów rolnych i leśnych, - sprzedaż hurtowa lub detaliczna, magazynowanie towarów

4.2 W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Operacje w obszarach:

- wsparcie rzemiosła lub rękodzielnictwa
- usługi turystyczne
- usługi budowlane
- przetwórstwo produktów rolnych i leśnych,
- sprzedaż hurtowa lub detaliczna, magazynowanie towarów
- przetwórstwo produktów rolnych i leśnych,
- sprzedaż hurtowa lub detaliczna, magazynowanie towarów

4.3 W ramach „Odnowa i rozwoju wsi”

Nie dotyczy

4.4 W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Podnoszenie przedsiębiorczości społeczności lokalnej, w tym poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów i mieszkańców z obszaru objętego LSR
- Udostępnianie na potrzeby społeczności lokalnej i podmiotów urzędów i sprzętu komputerowego, w tym urzędów i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu
- Rozwój lokalnej aktywności zawodowej i współpracy gospodarczej poprzez inicjowanie powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki

4.5 W ramach „Wdrażanie projektów współpracy”

Nie dotyczy

4.6 W ramach „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja”

- Szkolenia, warsztaty w zakresie tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw
- Informowanie o działaniach w zakresie promocji przedsiębiorczości na obszarze LGD

Matryca logiczna przedsięwzięcia

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji Przedsięwzięcia i celów LSR	Źródła weryfikacji
Cel ogólny	2. Rozwój przedsiębiorczości oraz różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD	Wskaźniki oddziaływania: - wzrost poziomu promocji produktów i usług z obszaru LGD - wzrost poziomu	Dane w siedzibie LGD (gromadzenie dokumentacji i badania ankietowe)

		dochodów mieszkańców - wzrost ilości podmiotów gospodarczych	
Cele szczegółowe	2.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru 2.2. Rozwój samozatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby oraz otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru 2.3. Tworzenie i promocja lokalnych produktów oraz usług	Wskaźniki rezultatu: - ilość pozarolniczych miejsc pracy min 5 do 2014 r. - ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych min 10 do 2014 r. - nakład wydawnictw promocyjnych min 3000 do 2014 r. - ilość imprez promujących lokalne produkty min 4 do 2014 r.	Dane w siedzibie LGD (dane z j.s.t, organizacji, instytucji,)
Działania PROW	Małe projekty	Wskaźniki produktu: min. 7 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Wskaźniki produktu: min. 4 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Wskaźniki produktu: min. 5 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD
	Funkcjonowanie LGD	Wskaźniki produktu: - ilość osób którym udzielono doradztwa min 70 do 2014 r. - ilość podmiotów w bazie danych min 100 do 2014 r. - ilość szkoleń min 4 do 2014 r.	Dokumentacja w siedzibie LGD

Przedsięwzięcie IV - Własna firma kluczem do sukcesu zawodowego

Nazwa przedsięwzięcia
Własna firma kluczem do sukcesu zawodowego
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie Cel ogólny 2. Rozwój przedsiębiorczości oraz różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie Cel szczegółowy 2.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru Cel szczegółowy 2.2 Rozwój samozatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby oraz otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru Cel szczegółowy 2.3 Tworzenie i promocja lokalnych produktów oraz usług
1. Uzasadnienie
Ludność wiejska z obszaru LGD z powodu niskich dochodów uzyskiwanych z gospodarstw rolnych poszukuje alternatywnych źródeł zarobkowania. Na obszarze objętym niniejszą LSR szansą jest różnicowanie źródeł dochodu, rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz stopniowe odchodzenie od rolnictwa na rzecz sektora usług. Niniejsze przedsięwzięcie zapewnia mieszkańcom i podmiotom z obszaru LGD wsparcie finansowe na zakładanie oraz rozwój własnych przedsiębiorstw i tworzenie nowych miejsc pracy spoza sektora: turystycznego, sportowego i rekreacyjnego. Niniejsze przedsięwzięcie ma na celu wzmocnienie gospodarcze obszaru, poprawę struktury zatrudnienia, zmniejszenie bezrobocia oraz ogólny wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszaru.
2. Grupy docelowe beneficjentów
Rolnicy, przedsiębiorcy, osoby fizyczne, osoby prawne.
3. Lista rekomendowanych operacji
4.1 W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”
Operacje w obszarach: - usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa - usług dla ludności - sprzedaży hurtowej i detalicznej - rzemiosła lub rękodzielnictwa - roboty i usługi budowlane oraz instalacyjne - usługi transportowe - usługi komunalne - przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych - magazynowanie lub przechowywanie towarów - wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy - rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne
4.2 W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”
Operacje w obszarach: - usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa - usług dla ludności

- sprzedaży hurtowej i detalicznej
- rzemiosła lub rękodzielnictwa
- roboty i usługi budowlane oraz instalacyjne
- usługi transportowe
- usługi komunalne
- przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych
- magazynowanie lub przechowywanie towarów
- wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy
- rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne

4.3 W ramach „Odnowa i rozwoju wsi”

Nie dotyczy

4.4 W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła

4.5 W ramach „Wdrażanie projektów współpracy”

Nie dotyczy

4.6 W ramach „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja”

Nie dotyczy

Matryca logiczna przedsięwzięcia

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji Przedsięwzięcia i celów LSR	Źródła weryfikacji
Cel ogólny	2. Rozwój przedsiębiorczości oraz różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD	Wskaźniki oddziaływania: - wzrost poziomu promocji produktów i usług z obszaru LGD - wzrost poziomu dochodów mieszkańców - wzrost ilości podmiotów gospodarczych	Dane w siedzibie LGD (gromadzenie dokumentacji i badania ankietowe)
Cele szczegółowe	2.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru 2.2. Rozwój samozatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby oraz otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru 2.3. Tworzenie promocyjnych produktów oraz usług	Wskaźniki rezultatu: - ilość konferencji, seminariów min 3 do 2014 - ilość pozarolniczych miejsc pracy min 5 do 2014 r.	Dane w siedzibie LGD (dane z j.s.t, organizacji, instytucji,)

		- ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych min 5 do 2014 r. - nakład wydawnictw promocyjnych min 2000 do 2014 r. - ilość imprez promujących lokalne produkty min 4 do 2014 r.	
Działania PROW	Małe projekty	Wskaźniki produktu: min. 6 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Wskaźniki produktu: min. 7 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w j.s.t. i siedzibie LGD
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Wskaźniki produktu: min. 7 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w j.s.t. i siedzibie LGD

Przedsięwzięcie V - Partnerstwo na rzecz aktywizacji j rozwoju**Nazwa przedsięwzięcia****Partnerstwo na rzecz aktywizacji j rozwoju**

Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie

Cel ogólny 3. Wzmacnianie kapitału społecznego obszaru LGD

Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie

Cel szczegółowy 3.1. Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej

Cel szczegółowy 3.2 Tworzenie i rozwój partnerstwa społecznego

Cel szczegółowy 3.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

1. Uzasadnienie

Z uwagi na ogólnie niski poziom aktywności i zaangażowania społecznej wiejskiej w sprawy lokalne oraz niechęć do współpracy, niezwykle ważne jest podjęcie działań nakierowanych na uaktywnienie potencjału ludzkiego do wspólnego działania we wspólnym interesie.

Program Leader jest podejściem przekrojowym, które ma przyczynić się do aktywizacji społeczności wiejskich poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. Niniejsze przedsięwzięcie zgodnie z założeniami Leadera ma przyczynić się do aktywizowania lokalnej społeczności wokół wspólnych inicjatyw na rzecz

rozwoju obszaru LGD.

Przedsięwzięcie obejmuje szkolenia oraz warsztaty w zakresie tworzenia sektorowych i międzysektorowych partnerstw lokalnych, przygotowania i wdrażania lokalnych projektów oraz korzystanie z doświadczeń innych podmiotów, które osiągnęły sukces we wdrażaniu lokalnych inicjatyw. Przedsięwzięcie będzie również promować przykłady najciekawszych i najskuteczniejszych partnerstw oraz inicjatyw, które pozytywnie wpływają na zmiany obszaru LGD.

2. Grupy docelowe beneficjentów

Instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły lub inne związki wyznaniowe, osoby fizyczne, osoby prawne, LGD

3. Lista rekomendowanych operacji

4.1 W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”

Nie dotyczy

4.2 W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Nie dotyczy

4.3 W ramach „Odnowa i rozwoju wsi”

Nie dotyczy

4.4 W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Podnoszenie świadomości, aktywności i współpracy społeczności lokalnej, w tym poprzez organizację szkoleń, warsztatów i innych przedsięwzięć dla osób i podmiotów z obszaru objętego LSR
- Udostępnianie na potrzeby społeczności lokalnej i podmiotów urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu
- Kulturowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów
- Promocja lokalnej twórczości ludowej, kulturalnej i artystycznej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego

4.6 W ramach „Wdrażanie projektów współpracy”

- Wyjazdy studyjne
- Seminaria, szkolenia mające na celu wymianę doświadczeń i poznawanie dobrych praktyk
- wydawanie opracowań, ulotek, map, publikacji i materiałów informacyjnych o LGD
- Reklama w prasie radiu telewizji

4.7 W ramach „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja”

- Badania nad obszarem objętym Lokalną Strategią Rozwoju
- Szkolenia osób biorących udział we wdrażaniu LSR
- Projekty o charakterze promocyjnym i informacyjnym
- Szkolenia lokalnych liderów
- Animowanie społeczności lokalnej

- Pokrycie kosztów bieżących związanych z działaniem Lokalnej Grupy Działania**Matryca logiczna przedsięwzięcia**

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia i celów LSR	Źródła weryfikacji
Cel ogólny	3. Wzmacnianie kapitału społecznego obszaru LGD	Wskaźniki oddziaływania: - wzrost poziomu aktywności mieszkańców - wzrost integracji mieszkańców lokalnie	Dane w siedzibie LGD (gromadzenie dokumentacji i badania ankietowe)
Cele szczegółowe	3.3 Podniesienie aktywności społeczności lokalnej 3.2 Tworzenie i rozwój partnerstwa społecznego 3.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	Wskaźniki rezultatu: - wzrost ilości organizacji pozarządowych min 4 do 2014 r. - ilość przeszkolonych liderów, animatorów min 40 do 2014 r. - ilość podjętych inicjatyw społecznych min 4 do 2014 r. - ilość przeprowadzonych szkoleń dla różnych grup mieszkańców min 8 do 2014 r. - ilość Stowarzyszeń Odnowy Miejscowości min 4 do 2014 r.	Dane w siedzibie LGD (dane z j.s.t, organizacji, instytucji)
działania PROW	Małe projekty	Wskaźniki produktu: min. 10 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Wskaźniki produktu: min. 2 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w j.s.t. i siedzibie LGD
	Wdrażanie projektów współpracy	Wskaźniki produktu: min. 1 zrealizowana operacja	Dokumentacja w j.s.t. i siedzibie LGD
	Funkcjonowanie LGD	Wskaźniki rezultatu: - ilość doradztwa do małych projektów min 10 do 2014 r.	Dokumentacja w siedzibie LGD

	- ilość wydawnictw promujących LGD min 2000 do 2012 r.	

Przedsięwzięcie VI. - Internet na wsi – wieś w Internecie**Nazwa przedsięwzięcia****Internet na wsi – wieś w Internecie**

Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie

Cel ogólny 3. Wzmacnianie kapitału społecznego obszaru LGD

Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie

Cel szczegółowy 3.1. Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej

Cel szczegółowy 3.2 Tworzenie i rozwój partnerstwa społecznego

Cel szczegółowy 3.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

1. Uzasadnienie

Obszar LGD charakteryzuje się słabą dostępnością do infrastruktury teleinformatycznej oraz niską jakością otrzymywanych usług internetowych.

Gospodarka XXI wieku bazuje na wiedzy i umiejętnościach ludzkich. Współczesny człowiek, podmiot społeczny lub gospodarczy, chcący podnosić swoją pozycję konkurencyjną, musi posiadać zasób podstawowej wiedzy i umiejętności w zakresie korzystania z technologii i oprogramowania IT, obsługi komputera i urządzeń biurowych.

Spółczeństwo informacyjne odnosi się do technicznych narzędzi komunikacji, magazynowania i przekształcania informacji.

Niniejsze przedsięwzięcie zapewnia mieszkańcom i podmiotom z obszaru LGD dostęp do infrastruktury informatycznej, rozwój infrastruktury oraz szkolenia i nabywanie umiejętności w zakresie obsługi sprzętu i oprogramowania IT.

2. Grupy docelowe beneficjentów

Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły lub inne związki wyznaniowe, osoby fizyczne, osoby prawne, LGD.

3. Lista rekomendowanych operacji**4.1 W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”**

Nie dotyczy

4.2 W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Nie dotyczy

4.3 W ramach „Odnowa i rozwoju wsi”

-Budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcję ogólnodostępnych punktów/ centrów internetowych, telechat, itp. (obiekt co najmniej w 60% musi służyć rozwojowi społeczeństwa informacyjnego)

4.4 W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Udostępnianie na potrzeby społeczności lokalnej urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu
- Podnoszenie przedsiębiorczości, wiedzy i umiejętności społeczności lokalnej, w tym poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów i mieszkańców z obszaru objętego LSR w zakresie tematyki rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

4.5 W ramach „Wdrażanie projektów współpracy”

Nie dotyczy

4.6 W ramach Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja

- Utworzenie i prowadzenie strony internetowej dla LGD
- Animowanie społeczności lokalnej w zakresie tematyki korzystania ze współczesnych technologii komunikacyjnych

Matryca logiczna przedsięwzięcia

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia i celów LSR	Źródła weryfikacji
Cel ogólny	3. Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD	Wskaźniki oddziaływania: - wzrost poziomu aktywności mieszkańców - wzrost integracji mieszkańców lokalnie	Dane w siedzibie LGD (gromadzenie dokumentacji i badania ankietowe)
Cele szczegółowe	3.1. Podniesienie aktywności społeczności lokalnej 3.2 Tworzenie i rozwój partnerstwa społecznego 3.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	Wskaźniki rezultatu: - wzrost ilości organizacji pozarządowych min 4 do 2014 r. - ilość przeszkolonych liderów, animatorów min 40 do 2014 r. - ilość podjętych inicjatyw społecznych min 4 do 2014 r. - ilość przeprowadzonych szkoleń dla różnych grup mieszkańców min 8 do 2014 r. - ilość Stowarzyszeń Odnowy Miejscowości min 4 do 2014 r.	Dane w siedzibie LGD (dane z j.s.t, organizacji, instytucji)

Działania PROW	Odnowa wsi	Wskaźniki produktu: min. 2 zrealizowane operacje	Dokumentacja w j.s.t i siedzibie LGD
	Małe projekty	Wskaźniki produktu: min. 10 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD
	Funkcjonowanie LGD	Wskaźniki rezultatu: - ilość doradztwa do małych projektów min 10 do 2014 r. - ilość wydawnictw promujących LGD min 2000 do 2012 r.	Dokumentacja w siedzibie LGD

Cele ogólne zdefiniowane w LSR „Ziemia Zamojska” są tożsame z celami osi 4 - LEADER oraz celami osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Spójność i komplementarność celów LSR „Ziemia Zamojska” z osią 3 PROW umożliwi pełną realizację przedsięwzięć z zakresu działań:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- Odnowa i rozwój wsi
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Spójność i komplementarność celów LSR „Ziemia Zamojska” z osią 4 PROW umożliwi pełną realizację przedsięwzięć z zakresu działań:

- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju
- Wdrażanie projektów współpracy
- Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

4.2 Wdrażanie i monitorowanie realizacji LSR

Monitorowanie dokumentu planistycznego, jakim jest strategia polega na systematycznym zbieraniu danych (wartości wskaźników), na podstawie których dokonuje się okresowej oceny dokumentu. Analizy dokonuje się poprzez porównanie wskaźników bazowych (określonych na początku fazy wdrożeniowej strategii) z wartościami uzyskanymi po pewnym okresie czasu. Umożliwia to określenie, w jakim stopniu cele strategii są realizowane (postęp w osiąganiu celów), jaka jest efektywność wydatkowanych na realizację strategii środków, a także czy cele zostały dobrane właściwie. Taka analiza potwierdza słuszność wybranych celów, natomiast w przypadku negatywnych wyników (np. w przypadku stwierdzenia, że któryś z celów strategii nie jest realizowany) pozwala na zastanowienie się nad przyczynami takiego stanu rzeczy i podjęciu kroków naprawczych.

Monitoring wdrażania strategii będzie prowadzony się w oparciu o wskaźniki na poziomie:

- produktu
- rezultatu
- oddziaływania

Produkt to materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, mierzony konkretnymi wielkościami.

Rezultat to efekt zrealizowanego produktu na otoczenie społeczno – ekonomiczne, uzyskany bezpośrednio w wyniku realizacji projektu. Rezultaty dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.

Oddziaływanie to długofalowe konsekwencje osiągnięcia rezultatów projektu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów, a także pośrednie konsekwencje dla innych adresatów, którzy skorzystali w wyniku realizacji projektu.

Pomiar efektów wdrażania LSR mierzony będzie poprzez zestaw wskaźników obrazujących miarę postępu i skuteczności realizacji celów zawartych w strategii. Pomiar ten będzie dokonywany w kontekście zrealizowanych przedsięwzięć na poziomie celów ogólnych LSR.

4.3 Adekwatność celów LSR do analizy SWOT i specyfiki obszaru

Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT zdefiniowano główne priorytety rozwojowe LGD „Ziemia Zamojska”:

- Rozwój rolnictwa i sektora około rolniczego, połączone z promocją przedsiębiorczości celem różnicowania gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy
- Modernizacja i rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zasoby wewnętrzne i otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru (Miasto Zamość, Roztocze)
- Poprawa jakości życia i pracy mieszkańców
- Wzmocnienie kapitału społecznego, kulturalnego i przyrodniczego obszaru
- Wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru
- Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców, celem budowania kapitału społecznego na obszarach wiejskich
- W/w zdefiniowane priorytety rozwojowe posłużą jako punkt wyjścia do określenia głównych i szczegółowych celów rozwojowych gmin wchodzących w partnerstwo „Ziemia Zamojska”.

5. Określenie misja LGD

Misja rozwoju LGD - czyli pożądaný stan w przyszłości - powinna odpowiadać na pytanie, jak będzie wyglądała sytuacja społeczno-gospodarcza obszaru po upływie danego okresu czasu i wskutek przeprowadzenia działań strategicznych. Rozwój obszaru LGD jest złożonym procesem i zależy od bardzo wielu czynników. Dlatego formułując misję rozwoju LGD „Ziemia Zamojska” wzięto pod uwagę następujące czynniki:

- uwarunkowania wewnętrzne, czyli potencjały i problemy określone w analizie SWOT jako mocne i słabe strony obszaru
- uwarunkowania zewnętrzne, czyli czynniki niezależne od działań podejmowanych na szczeblu gminnym: w analizie SWOT zdefiniowane zostały one jako potencjalne szanse i zagrożenia
- aktualne dokumenty strategiczne na poziomie gminnym, powiatowym, regionalnym i krajowym
- kompetencje samorządu gminnego oraz jego możliwości budżetowe
- instrumenty i programy finansowe, dostępne dla gminy w ramach środków unijnych oraz innych środków zewnętrznych
- wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych

Misja nawiązuje do fundamentalnych wartości i założeń LGD, stanowi swoiste credo grupy, myśl przewodnią wyrażającą filozofię jej funkcjonowania i wyjaśniającą sens jej istnienia i działania. Misję LGD „Ziemia Zamojska” sformułowano następująco:

Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” jest silnym trójsektorowym

partnerstwem współpracy, dążącym do wywoływania pozytywnych zmian w lokalnym środowisku, które pobudza rozwój społeczno gospodarczy obszaru w oparciu o wewnętrzny potencjał ludzki, turystyczny i przyrodniczy.

6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR

Analiza zawarta w części diagnostycznej wskazała główne zasoby obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”.

Podsumowaniem diagnozy jest analiza SWOT, w której wskazano mocne strony, słabe strony oraz szanse i zagrożenia związane z rozwojem tego obszaru.

Reasumując jako główne zasoby, będące osią rozwoju wskazano:

- przyrodę: malowniczy krajobraz, unikalne, objęte ochroną siedliska flory i fauny;
- zasoby naturalne: drzewne, wodne, skalne, mikroklimat;
- zasoby historyczne i kulturowe: zabytki architektury np. związane z Ordynacją Zamojską oraz obiekty „małej architektury”;
- istniejącą bazę turystyczną, ofertę turystyczną w formie odbywających się imprez kulturalnych i rekreacyjnych

Priorytety strategii wynikają ze świadomości mocnych stron analizowanego obszaru, ale jednocześnie istnienia słabych stron, czyli tych obszarów sytuacji społecznej i ekonomicznej, które wymagają wsparcia. Na tej podstawie wskazano misję strategii i priorytety rozwoju oraz wyszczególniono główne dziedziny, na których winne skupiać się projekty, aby uzyskać efekt wzmocnienia mocnych stron i jednocześnie niwelowania słabych stron.

Wyszczególnione szanse rozwojowe, stały się podstawą określenia priorytetów i celów strategii.

Szanse rozwojowe dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju to:

- zachowanie i rewitalizacja walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych;
- rozwój turystyki i agroturystyki oraz funkcji rekreacyjno – wypoczynkowej oraz uzdrowiskowej;
- wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości w celu różnicowania źródeł dochodu na obszarach wiejskich;
- rozwój bazy ekonomicznej oraz społecznej w oparciu o istniejące zasoby i tradycje;
- pobudzanie aktywności społecznej i rozwój inicjatyw lokalnych oraz wzmocnienie kapitału społecznego.

7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR

Prezentowana diagnoza obszaru działania LGD „Ziemia Zamojska” pokazuje istnienie szeregu cech wspólnych, spajających funkcjonalnie, przyrodniczo, gospodarczo, i społecznie gminy, wchodzące w jej skład.

Geograficznie wszystkie gminy LGD stanowią jeden zwarty obszar rozpoczynający się na północy w Starym Zamościu, Skierbieszowie i Grabowcu a kończący się na południu w Łabuniach i Komarowie.

Funkcjonalnie wszystkie gminy „Ziemi Zamojskiej” związane są z Zamościem, dla którego stanowią obszar rekreacji, wypoczynku weekendowego, a przede wszystkim- teren osadnictwa ludności miejskiej, poszukującej na terenach rustykalnych wytchnienia od negatywnego wpływu środowisk wysoko zurbanizowanych.

Szczególny wpływ ma tu położenie gmin na terenie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego, który stanowi „perłę” przyrodniczą oraz Działów Grabowieckich, które poprzez podobieństwo do Bieszczad może stanowić znaczącą atrakcję turystyczną zarówno dla turystów odwiedzających Zamość jak i teren LGD. Ze względu na ograniczone możliwości wypoczynkowe Zamościa stanowią one istotną alternatywę na zatrzymanie turystów w okolicach Zamościa i połączenia turystyki poznawczej z wypoczynkową.

Pod względem gospodarczym cały obszar LGD „Ziemia Zamojska” także jest spójny i dominuje w nim rolnictwo. Niemniej jednak jego silne rozdrobnienie i brak zakładów przetwórczych zmusza ludność wiejską do rozwoju innych form działalności jak np. usługi bądź agroturystyka. Coraz częściej widać obecnie silne oddziaływanie Zamościa którego potencjał społeczny i gospodarczy może stanowić dla całego obszaru bodziec rozwojowy.

„Ziemia Zamojska” jest spójna kulturowo – z dominacją wpływów środkowo-wschodnich (gwara, obyczajowość ludowa, styl architektoniczny), ale i kultury miejskiej Zamościa. Wynika to z tego iż w sensie historycznym większość obszaru była zaliczana do Ordynacji Zamojskiej, która w trwały sposób odcisnęła swoje piętno zarówno w kulturze jak i obyczajowości społeczności lokalnej.

W odniesieniu do poszczególnych celów i działań LGD „Ziemia Zamojska” zamierza w pełni wykorzystać różnorodność i potencjał poszczególnych jej członków.

Ze względu na niezdegradowaną przyrodę oraz czysty ekologicznie typowo rolniczy charakter regionu podstawą jest rozwój alternatywnych źródeł dochodu gospodarstw rolnych poprzez produkcje niszową jak np. produkcję ekologiczną, bądź produkcję produktów do energetycznego wykorzystania (biomasa). Rozwój tego typu produkcji pozytywnie znacznie oddziaływać nie tylko na rozwój gospodarstw dając większe dochody niż produkcja tradycyjna lecz również będzie bodźcem rozwoju sektorów gospodarczego i samorządowego. Przykładem może być produkcja ekologiczna, która dając dochody rolnikowi daje możliwości rozwoju przetwórstwa i zwiększenia dochodów za towar przetworzony (młyny, przetwórnice), jak również daje możliwość wypromowania poszczególnych gmin jako terenów tak atrakcyjnych i „czystych” przyrodniczo.

Bezpośrednio z tym powiązany jest rozwój turystyczny regionu pozwalający na przedstawienie innej niż tradycyjna oferty turystycznej opartej na alternatywnych i niszowych sposobach odpoczynku jak np. turystyka ekologiczna, grzybobranie, turystyka wiejska. Pozwoli to na stworzenie nowych form działalności gospodarczej jak np. przewodnicy do grzybobrania, rolnicy ekologiczni wyjaśniający sposoby gospodarowania ekologicznego podmioty sprzedające przetworzone runo leśne i produkty ekologiczne.

Na szczególne podkreślenie zasługuje potencjał obszaru który obfituje w obszary słabo bądź całkiem niewykorzystywane (łąki), które stanowią silną bazę materiałową dla produkcji alternatywnych źródeł energii (biomasa). To działanie może znacząco wpłynąć zarówno na zwiększenie dochodów rolników poprzez łączenie pozyskiwania biomasy np. z działaniami rolno-środowiskowymi w ramach PROW jak również może ograniczyć w znaczny sposób koszty związane z ogrzewaniem na danym terenie. Daje to też możliwość rozwoju działalności gospodarczej związanej zarówno z pozyskiwaniem jak i przetwarzaniem biomasy a co za tym idzie ze zwiększeniem dochodów gmin.

Niemniej jednak podstawą wszystkich działań jest szeroko zakrojona akcja informacyjna obejmująca wszystkie podmioty zaangażowane w działania LGD mająca na celu przekazywanie informacji o możliwościach i celach działania LGD.

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR

INNOWACJE

Zjawisko innowacji jest nierozłącznie związane z pojęciem zmiany, nowości, reformy czy też idei postrzeganej jako nowa. Za innowacje uważa się najróżniejsze fakty, procesy i zjawiska o charakterze technicznym, organizacyjnym, społecznym lub psychologicznym. Tak bardzo zróżnicowane i niesprecyzowane pojmowanie innowacji wynika zarówno z niedługiej tradycji badań nad innowacjami, jak i odmienności ujęć teoretycznych.

Pojęcie innowacji wprowadził do nauk ekonomicznych w początkach bieżącego stulecia J. A. Schumpeter. Rozumiał on innowacje szeroko, jako: (i) wprowadzenie do produkcji wyrobów nowych lub też udoskonalenie dotychczas istniejących, (ii) wprowadzenie nowej lub udoskonalonej metody produkcji, (iii) otwarcie nowego rynku, (iv) zastosowanie nowego sposobu sprzedaży lub zakupów, (v) zastosowanie nowych surowców lub półfabrykatów, (vi) wprowadzenie nowej organizacji produkcji. Schumpeter rozumiał innowacje jako tworzenie zmian fundamentalnych lub radykalnych, obejmujących transformację nowej idei lub technologicznego wynalazku w rynkowy produkt lub proces. Wszelkie upowszechnianie innowacji stanowi jego zdaniem, odrębny rodzaj zmian, które określane są mianem imitacji. Oznacza to, iż innowacja stanowi każdorazowo zmianę niepowtarzalną (jednorazową, nieciągłą), natomiast zmiany o charakterze imitacyjnym lub inwencyjnym mają ciągły, powtarzalny przebieg.

Częściej jednak innowacje definiuje się jako pomyslną ekonomicznie eksploatację nowych pomysłów (M. Porter). Innowacje są tutaj traktowane jako continuum zmian techniczno-organizacyjnych, obejmujące z jednej strony proste modyfikacje istniejących produktów, procesów i praktyk (które mogą być nowe dla firmy ale niekoniecznie dla przemysłu) do fundamentalnie nowych produktów i procesów z drugiej (które są nowe tak dla przemysłu, jak i dla firmy). Realizacja innowacji angażuje cały szereg czynności naukowych, technologicznych, organizacyjnych, finansowych i handlowych.

INNOWACYJNOŚĆ

jest cechą podmiotów gospodarczych lub gospodarerek, oznaczającą zdolność do tworzenia i wdrażania innowacji, jak również ich absorpcji, wiążącą się z aktywnym angażowaniem się w procesy innowacyjne i podejmowanie działań w tym kierunku; oznacza również zaangażowanie w zdobywanie zasobów i umiejętności niezbędnych do uczestniczenia w tych procesach. Bardzo często mierzona jest ilością tworzonych i wdrażanych innowacji oraz nakładami przeznaczanymi przez przedsiębiorstwa na działania w tym zakresie. Innowacyjność wiąże się z posiadanymi zasobami (ludzkie, rzeczowe, kapitałowe, informacyjne), ale także umiejętnością ich wykorzystania, czyli dojrzałością innowacyjną. Dojrzałość innowacyjna to odpowiedni poziom kultury organizacyjnej, warunkujący wykorzystanie przedsiębiorczości, innowacyjności, kreatywności oraz innych zdolności do tworzenia, absorbowania i wprowadzania innowacji w różnych dziedzinach. Dojrzałość innowacyjna może być traktowana jako specyficzny zasób dla podmiotów gospodarczych, będący swoistą kompilacją prostszych zasobów o charakterze materialnym (np. środki finansowe, warunki do pracy) i niematerialnym (np. umiejętności, zdolności).

Innowacyjne podejście dla przedsięwzięć planowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju może przejawiać się poprzez wprowadzenie nowego produktu, wdrożenie nowego procesu, może dotyczyć nowego sposobu promowania lokalnych walorów, nowych i dotąd nie podejmowanych działań, nowej formy organizacyjnej lub rynku. Działania innowacyjne powinny zapewniać nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów i proponować nowatorskie rozwiązania.

Podejście innowacyjne w odniesieniu do przedsięwzięć planowanych w Lokalnej Strategii Rozwoju polega na osiągnięciu zakładanych efektów rozwoju społeczno – gospodarczego przy zachowaniu i zastosowaniu koncepcji rozwoju zrównoważonego, za czym przymawia potrzeba i konieczność respektowania wymogów prawnych w odniesieniu do obszarów chronionych przyrodniczo, które terytorialnie zajmują znaczne powierzchnie na tym obszarze. Występowanie obszarów chronionych nie stanowi zatem bariery rozwoju, ale szansę przy dalszym ukierunkowaniu tego rozwoju na spełnianie funkcji rekreacyjno – wypoczynkowych.

9. Procedura oceny zgodności operacji z LSR, procedura wyboru operacji przez LGD, procedura odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego sprawie wyboru operacji w ramach działania „Wdrażanie LSR”, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.

Procedura oceny zgodności projektu z LSR polega na dokonaniu oceny zgodności celów i zakresu operacji z celami ogólnymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami zapisanymi w LSR przez członków Rady. Ocena zgodności z LSR jest dokonywana indywidualnie przez członków Rady (na podstawie instrukcji) poprzez wypełnienie imiennej karty oceny zgodności. Uznanie operacji za zgodną z LSR skutkuje przekazaniem operacji do dalszej oceny wg lokalnych kryteriów wyboru. Operacja, która nie zostanie uznana za zgodną z LSR nie podlega dalszej ocenie. Informacja o odrzuceniu operacji przekazywana jest do biura, które informuje wnioskodawców o odrzuceniu. Operacja zostanie uznana za zgodną z LSR jeżeli będzie zgodna z: co najmniej jednym celem ogólnym, co najmniej jednym celem szczegółowym oraz co najmniej jednym przedsięwzięciem zapisanym w LSR. Do dalszej oceny na podstawie lokalnych kryteriów wyboru zostaną przekazane operacje uznane bezwzględną większością głosów (50% + 1) członków Rady (regulamin Rady).

Procedura oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru polega na dokonaniu oceny operacji zakwalifikowanych wcześniej, jako zgodnych z LSR na podstawie specyficznych dla LGD, lokalnych kryteriów wyboru. Jej zasadniczym celem jest wybór operacji, które w największym stopniu mogą realizować założenia LSR. Ze względu na różne cele i charakter poszczególnych działań (odnowa wsi, różnicowanie, mikroprzedsiębiorstwa oraz małe projekty) stosowane będą różne zestawy lokalnych kryteriów wyboru. Ocena dokonywana jest indywidualnie przez członków Rady na imiennych kartach oceny operacji wg. lokalnych kryteriów wyboru. Miejsce operacji na liście rankingowej określi średnia arytmetyczna wszystkich indywidualnych ocen członków Rady. W celu uniknięcia sytuacji, w której zakwalifikowana do objęcia dofinansowaniem mogłaby zostać operacja spełniająca warunek zgodności z LSR oraz pozostałe lokalne kryteria wyboru. Operacja, w przypadku której zwykła większość głosujących członków Rady wyrazi negatywną opinię, jest odrzucany i nie klasyfikowany na liście rankingowej. Odrzucenie operacji musi zostać uzasadnione.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru jest uregulowana w statucie oraz w załączniku do Uchwały Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” nr 6/I/2009 z dnia 25 stycznia 2009 r. Uprawnieni do wystąpienia o zmianę lokalnych kryteriów wyboru członkowie LGD zgłaszają pisemną propozycję zmian wraz ze szczegółowym uzasadnieniem do Przewodniczącego Rady. Propozycje zmian są rozpatrywane na najbliższym Walnym Zebraniu Członków. W przypadku zmiany lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian. Procedura odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji Każdy wnioskodawca ma prawo do odwołania się od decyzji Rady. Odwołanie ma postać wniosku do Rady za pośrednictwem Biura o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji, według wzoru udostępnionego przez Biuro Wyżej wymienione i opisane procedury szczegółowo opisane są załącznikach do Lokalnej Strategii Rozwoju.

10. Określenie budżetu LSR dla każdego roku realizacji LSR

Rok	Kategoria kosztu wydatku	Działania osi 4 Leader											
		4.1/4.1.3 Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju					4.2.1 Wdrażanie projektów współpracy			4.3.1 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania			Razem Os 4
		w kierunku działalności nierolniczej	Różnicowanie Odnowa i rozwój wsi	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Małe projekty	Razem	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.2.1	Funkcjonowanie LGD – Koszty bieżące LGD	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.3.1	
2008-2009	całkowite	114 068,83	405 578,07	114 068,83	81 477,74	715 193,47	0,00	0,00	0,00	90 960,06	116 363,32	207 323,38	
	kwalifikowalne	114 068,83	405 578,07	114 068,83	81 477,74	715 193,47	0,00	0,00	0,00	90 960,06	116 363,32	207 323,38	922 516,85
	do refundacji	57 034,42	304 183,55	57 034,42	57 034,42	475 286,80	0,00	0,00	0,00	90 960,06	116 363,32	207 323,38	682 610,18
2010	całkowite	228 137,66	811 156,14	228 137,66	162 955,47	1 430 386,94	20 486,50	0,00	20 486,50	90 960,06	174 544,98	265 505,04	1 695 891,98
	kwalifikowalne	228 137,66	811 156,14	228 137,66	162 955,47	1 430 386,94	20 486,50	0,00	20 486,50	90 960,06	174 544,98	265 505,04	1 695 891,98

	do refundacji	114 068,83	608 367,10	114 068,83	114 068,83	950 573,60	20 486,50	0,00	20 486,50	90 960,06	174 544,98	265 505,04	1 216 078,64		
2011	całkowite	342 206,50	1 216 734,21	342 206,50	244 433,21	2 145 580,41	20 486,50	40 973,00	61 459,50	90 960,06	174 544,98	265 505,04	2 411 085,45		
	kwalifikowalne	342 206,50	1 216 734,21	342 206,50	244 433,21	2 145 580,41	20 486,50	40 973,00	61 459,50	90 960,06	174 544,98	265 505,04	2 411 085,45		
	do refundacji	171 103,25	912 550,66	171 103,25	171 103,25	1 425 860,40	20 486,50	40 973,00	61 459,50	90 960,06	174 544,98	265 505,04	1 691 365,44		
2012	całkowite	228 137,66	811 156,14	228 137,66	162 955,47	1 430 386,94	0,00	40 973,00	40 973,00	90 960,06	116 363,32	207 323,38	1 637 710,32		
	kwalifikowalne	228 137,66	811 156,14	228 137,66	162 955,47	1 430 386,94	0,00	40 973,00	40 973,00	90 960,06	116 363,32	207 323,38	1 637 710,32		
	do refundacji	114 068,83	608 367,10	114 068,83	114 068,83	950 573,60	0,00	40 973,00	40 973,00	90 960,06	116 363,32	207 323,38	1 157 896,98		
2013	całkowite	114 068,83	405 578,07	114 068,83	81 477,74	715 193,47	0,00	0,00	0,00	90 960,06	0,00	90 960,06	806 153,53		
	kwalifikowalne	114 068,83	405 578,07	114 068,83	81 477,74	715 193,47	0,00	0,00	0,00	90 960,06	0,00	90 960,06	806 153,53		
	do refundacji	57 034,42	304 183,55	57 034,42	57 034,42	475 286,80	0,00	0,00	0,00	90 960,06	0,00	90 960,06	566 246,86		
Rok	Kategoria kosztu wydatku	Działania osi 4 Leader													
		4.1/4.1.3 Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju					4.2.1 Wdrażanie projektów współpracy			4.3.1 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania					
		działalności nierolniczej	Różnicowanie	Odnowa i rozwój wsi	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Małe projekty	Razem	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.2.1	Funkcjonowanie LGD – Koszty bieżące LGD	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.3.1	Razem	Os 4
2014	całkowite	114 068,83	405 578,07	114 068,83	81 477,74	715 193,47	0,00	0,00	0,00	90 960,06	0,00	90 960,06	806 153,53		
	kwalifikowalne	114 068,83	405 578,07	114 068,83	81 477,74	715 193,47	0,00	0,00	0,00	90 960,06	0,00	90 960,06	806 153,53		

w

	do refundacji	57 034,42	304 183,55	57 034,42	57 034,42	475 286,80	0,00	0,00	0,00	90 960,06	0,00	90 960,06	566 246,86
2015	całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60 640,04	0,00	60 640,04	60 640,04
	kwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60 640,04	0,00	60 640,04	60 640,04
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60 640,04	0,00	60 640,04	60 640,04
2008-2015	całkowite	1 140 688,32	4 055 780,69	1 140 688,32	814 777,37	7 151 934,70	40 973,00	81 946,00	122 919,00	606 400,40	581 816,60	1 188 217,00	8 340 151,70
	kwalifikowalne	1 140 688,32	4 055 780,69	1 140 688,32	814 777,37	7 151 934,70	40 973,00	81 946,00	122 919,00	606 400,40	581 816,60	1 188 217,00	8 340 151,70
	do refundacji	570 344,16	3 041 835,52	570 344,16	570 344,16	4 752 868,00	40 973,00	81 946,00	122 919,00	606 400,40	581 816,60	1 188 217,00	6 064 004,00

10.1 Harmonogram realizacji przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska”

Przedsięwzięcia i typ operacji zgodnie z LSR	Okres realizacji LSR (z dokładnością do pół roku)													
	2009 I	2009 II	2010 I	2010 II	2011 I	2011 II	2012 I	2012 II	2013 I	2013 II	2014 I	2014 II	2015 I	2015 II
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem ogólnym 1														
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem														

ogólnym 2														
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem ogólnym 2														
Projekty współpracy														
Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja														

11. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR

Można powiedzieć że prace nad strategią dla LGD Ziemia Zamojska rozpoczęły się w momencie powołania grupy inicjatywnej ponieważ w tym momencie rozpoczęło się poszukiwanie członków LGD reprezentujących jak najszerszą grupę ludzi i środowisk chcących się zaangażować w tworzenie i działalność stowarzyszenia a które mają realną możliwość wpływania na rozwój regionu. W toku przyjmowania kolejnych członków zaczęto zastanawiać się nad celami i problemami do rozwiązania w ramach LGD mogącymi znacząco wpłynąć na rozwój regionu.

Prace nad opracowaniem Strategii rozpoczęto od spotkań w poszczególnych gminach, które są członkami LGD. Działając już we współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi w poszczególnych gminach za działa na rzecz opracowania strategii przełomie stycznia i lutego 2008 roku przeprowadzono 14 spotkań informacyjnych z mieszkańcami terenów wiejskich Powiatu Zamojskiego, w których udział wzięło ponad 200 mieszkańców. Reprezentowali oni wszystkie sektory konieczne do prawidłowego funkcjonowania LGD czyli zarówno sektor społeczny jaki gospodarczy. Podczas spotkań spośród mieszkańców wyłoniono też kolejnych partnerów do budowania strategii. W pierwszej turze spotkań zostały przedstawione cele i zadania Lokalnej Grupy działania z identyfikacją problemów analizą SWOT. Stworzono na każdym spotkaniu grupy tematyczne, które zajęły się opracowaniem poszczególnych tematów takich jak identyfikacja zasobów lokalnych jak również analiza mocnych i słabych stron na potrzeby analizy SWOT. W trakcie ich trwania przeprowadzono także badania ankietowe, których celem było rozpoznanie głównych problemów i celów rozwojowych obszaru jak również zgłoszenie pomysłów i uwag dotyczących opracowanej strategii. W kolejnej turze spotkań przedstawiono analizę celów i problemów wynikających z zebranego materiału ankietowego oraz ustosunkowano się do pomysłów i uwag zgłoszonych przez uczestników spotkań.

12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

Lokalna Strategia Rozwoju stanowi podstawowe narzędzie do określenia celów i sposobów ich wykonania dla społeczności objętej jej zapisami. W związku z tym iż podstawą wszystkich działań jest zaktywizowanie lokalnej społeczności jednym z najważniejszych działań zawartych w LSR jest prowadzenie intensywnych działań informacyjno-promocyjnych które zapewnią szerokie upowszechnienie informacji na temat LGD i realizowanych przez nią działań. System informowania o działaniach LGD jak również o realizacji LSR oparty będzie o lokalne sposoby komunikowania ze społecznością i będzie obejmował:

- ogłoszenia na tablicach ogłoszeń w poszczególnych miejscowościach
- ogłoszenia w prasie lokalnej
- spotkania z mieszkańcami
- plakaty, biuletyny i ulotki

Jednak w obecnym upowszechnieniu Internetu podstawowym narzędziem do upowszechnienia wiedzy zarówno o działaniach podejmowanych przez LGD jak również i efektach pracy będzie strona internetowa za pomocą której wszelkie informacje dotyczące wdrażania LSR będą mogły docierać do największej liczby zainteresowanych mieszkańców. Dzięki stronie internetowej zainteresowani beneficjenci będą na bieżąco mogli śledzić proces naboru wniosków na działania jak również inne działania podejmowane przez LGD.

Główny ciężar odpowiedzialności za jak najszersze poinformowanie mieszkańców o działaniach i możliwościach jakie dla nich daje LGD przejmie na siebie biuro LGD. Pracownicy biura będą odpowiedzialni za kontakty z mieszkańcami i informowanie ich o

możliwościach działań również merytorycznie będą pomagać przy przygotowywaniu wniosków. Takie podejście ma na celu zmotywowanie i zachęcenie lokalnej społeczności do podejmowania działań zgodnych z LSR. W biurze mieszkańcy będą mieli możliwość wglądu we wszystkie dokumenty dotyczące LGD jak również w protokoły organu decyzyjnego.

Jednak do prawidłowego podejścia do działań zawartych w LSR oprócz informowania i motywowania ludności potrzebne jest także stałe monitorowanie zarówno celów jak i działań. Pozwoli ono na szybkie reagowanie i dostosowywanie działań LGD do potrzeb lokalnej społeczności. Zakłada się że w wyniku monitoringu co dwa lata przeprowadzane będzie ocena działania LGD i zależności od potrzeb modyfikowanie lub zmiany w LSR takie aby jak najbardziej dostosować ją do potrzeb mieszkańców którego dotyczy. Przeprowadzone to zostanie po szerokich konsultacjach społecznych i zasięgnięciu opinii mieszkańców co do skuteczności działań zapisanych w LSR.

Jednostką odpowiedzialną za proces jej wdrażania, która przyjmować będzie wnioski o dofinansowanie działań jak również monitorować postęp prac i działań zawartych w umowach o dofinansowanie będzie LGD, dlatego też bardzo ważną rzeczą jest jej skuteczność i elastyczność którą może osiągnąć przez prężne działanie biura LGD. Z tym wiąże się propozycja otwarcia w każdej gminie należącej do LGD tzw. biura pomocniczego, które oprócz biura głównego będzie odpowiedzialne zarówno za przekazywanie informacji jak również za realizację poszczególnych działań.

Kolejnym organem odpowiedzialnym za prawidłową realizację LSR jest Rada, która jest organem decyzyjnym. Działając na podstawie opracowanych procedur dotyczących oceny zgodności operacji ze strategią jest ona swoistym „strażnikiem” zapisów LSR i prowadząc ocenę może na bieżąco monitorować i informować LGD o sposobie wykonania zapisów strategii a zwłaszcza o wykorzystaniu środków na poszczególne działania.

13. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej

Monitoring to proces systematycznego zbierania danych (wartości wskaźników), na podstawie których dokonuje się okresowej oceny danego dokumentu. Analizy dokonuje się poprzez porównanie wskaźników bazowych (określonych na początku fazy wdrożeniowej Strategii) z wartościami uzyskanymi w danym momencie czasu. Pozwala to na stwierdzenie, w jakim stopniu cele Strategii są realizowane (postęp w osiąganiu celów), jaka jest efektywność wydatkowanych na realizację Strategii środków, a także czy cele zostały dobrane właściwie. Taka analiza potwierdza słuszność wybranych celów, natomiast w przypadku negatywnych wyników (np. w przypadku stwierdzenia, że któryś z celów Strategii nie jest realizowany) pozwala na zastanowienie się nad przyczynami takiego stanu rzeczy i podjęciu środków zaradczych.

Wydatkowanie funduszy publicznych, w tym także pochodzących ze źródeł zewnętrznych, na działania wspierające rozwój społeczno-gospodarczy, wymaga stworzenia systemu instytucji i procedur, które zapewnią, że środki te będą wydatkowane efektywnie.

Monitoring Lokalnej Strategii Rozwoju jest elementem koniecznym w celu aktywnej realizacji zapisów dokumentu. Umożliwia on stwierdzenie, czy Strategia jest prawidłowo realizowana oraz czy założenia, na których ją oparto, nie uległy zmianie.

Należy zauważyć, iż strategia – nawet uchwalona - jest dokumentem dynamicznym. W przypadku stwierdzenia, iż któryś z celów został źle określony, lub w sytuacji znaczącej zmiany uwarunkowań zewnętrznych bądź wewnętrznych konieczna może się stać aktualizacja założeń dokumentu.

Podmioty odpowiedzialne za proces monitorowania, źródła danych, raportowanie

Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem określającym zadania na lata 2008-2015. Ze względu na swój długookresowy charakter wdrażanie założeń Strategii jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do priorytetów w zakresie uzyskiwania zewnętrznych środków finansowych.

Dla właściwego przebiegu procesu monitorowania konieczne jest wyłonienie sprawnej struktury organizacyjnej i określenie reguł jej funkcjonowania (przypisanie zadań).

Monitoring przeprowadzany będzie przez pracowników biura LGD odpowiedzialnych za poszczególne zadania umieszczone w strategii. Weryfikacja odbywać się będzie raz w roku. W tym kontekście do jego zadań pracowników biura będzie należało:

1. Zarządzanie realizacją Strategii.
2. Przygotowywanie projektów programów strategicznych i planowanych budżetów oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia Zarządowi.
3. Zapewnienie zgodności realizacji Strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska, jak też zagwarantowanie przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych,
4. Koordynacja i kontrola prawidłowości realizacji programów strategicznych i wchodzących w ich zakres projektów.
5. Zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Strategii
6. Zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Strategii
7. Przygotowanie rocznych raportów na temat wdrażania Strategii,
8. Zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach.
9. Dokonanie oceny po zakończeniu realizacji Strategii.

Ze względu na fakt, iż strategia obejmuje swym zakresem również dziedziny nie będące w kompetencjach gmin w proces monitorowania powinny włączyć się możliwie wszystkie podmioty działające na terenie gminy. W szczególności dotyczy to jednostek publicznych (administracja rządowa, administracja samorządowa różnych szczebli, organizacje pozarządowe, itp.) oraz podmiotów prywatnych, które mając na uwadze zasadę partnerstwa powinny udzielać LGD informacji na temat działań, które mają wpływ na realizację zapisów strategii.

Wśród źródeł danych do monitoringu wymienić można:

- informacje uzyskiwane od jednostek publicznych działających na terenie gmin
- informacje ze źródeł administracyjnych (np. rejestr przedsiębiorstw, dane dotyczące stanu dróg)
- ogólnodostępne dane statystyczne opracowywane przez Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Skarbowy.

Informacje na temat wyników wykonania LSR będą zamieszczane na internetowych stronach LGD oraz na tablicy informacyjnej biura LGD poprzez współpracę z redakcjami lokalnych mediów - przekazywanie za ich pośrednictwem ważnych informacji dotyczących bieżącego funkcjonowania stowarzyszenia.

Proponowane wskaźniki osiągnięcia celów Strategii oraz sposoby i częstotliwość ich zbierania i przedstawiania.

Wskaźniki przekrojowe (ogólne)

- liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy (w tym w dziedzinie turystyki i rekreacji)
- liczba turystów
- liczba nowoutworzonych miejsc pracy
- realny dochód rozporządzalny na mieszkańca
- procent wydatków gminy przeznaczanych na inwestycje
- liczba gospodarstw agroturystycznych
- udział gospodarstw agroturystycznych w liczbie gospodarstw rolnych

w dziedzinie bazy ekonomicznej

- przeciętna wielkość firmy (ze względu na zatrudnienie, ze względu na uzyskiwane obroty)
- różnorodność usług (procentowy udział poszczególnych dziedzin PKD, w tym w dziedzinie turystyki i rekreacji)
- struktura zatrudnienia (rolnictwo, przemysł, budownictwo, usługi rynkowe, usługi nierynkowe)
- powierzchnia urządzonych stref przedsiębiorczości
- liczba projektów promujących gminę
- liczba działających instytucji okołobiznesowych
- wskaźnik liczby ludności na 1 placówkę handlową

w dziedzinie rynku pracy, rozwoju kapitału ludzkiego

- wskaźnik zatrudnienia
- liczba bezrobotnych
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej
- struktura wiekowa ludności (wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny)
- saldo migracji
- liczba udzielonych stypendiów
- poziom wykształcenia mieszkańców (udział % w podziale na wyższe, średnie, podstawowe)
- liczba umów partnerskich z innymi gminami/miastami (w tym z zagranicy)
- liczba inicjatyw obywatelskich

- liczba organizacji pozarządowych
- odsetek gospodarstw domowych i firm z dostępem do internetu

w dziedzinie infrastruktury

- jakość wód powierzchniowych
- długość i gęstość dróg publicznych twardych oraz stan nawierzchni dróg
- bezpieczeństwo drogowe (liczba wypadków i kolizji na terenie gminy)
- procent gospodarstw korzystających z: sieci wodnej, sieci kanalizacyjnej, sieci gazowej, zbiorowego zaopatrzenia w energię cieplną
- odpady poddane utylizacji (w tym poddanych recydingowi)
- powierzchnia zmodernizowanych budynków infrastruktury społecznej
- nakłady inwestycyjne na bazę edukacyjną
- powierzchnia wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych i rekreacji
- liczba osób korzystających z bazy sportowej i rekreacyjnej
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych
- długość publicznej sieci szerokopasmowej
- udział gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z dostępem do Internetu

w dziedzinie funkcji wyższego rzędu

- powierzchnia nowych lub zmodernizowanych obiektów kultury
- nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego na 1 mieszkańca

w dziedzinie ładu funkcjonalno-przestrzennego

- powierzchnia terenów usługowych
- powierzchnia terenów produkcyjno-składowych
- liczba firm i organizacji mających swoją siedzibę w gminie
- powierzchnia terenów zieleni i rekreacji

Dane do monitorowania będą pochodziły głównie z ogólnodostępnych źródeł statystycznych (Główny Urząd Statystyczny, Urząd Skarbowy).

Wśród innych źródeł danych do monitoringu wymienić można:

- informacje uzyskiwane od jednostek publicznych działających na terenie gmin LGD
- informacje ze źródeł administracyjnych (np. rejestr przedsiębiorstw, dane dotyczące stanu dróg)

W przypadku braku możliwości uzyskania odpowiednich danych przeprowadzane będą analizy i badania własne.

Na podstawie zebranych danych raz w roku przedstawiany będzie raport z postępów we wdrażaniu strategii.

14. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

Misja i cele Lokalnej Strategii Rozwoju komplementarne są z innymi dokumentami planistycznymi, poprzez spójność i uzupełnianie się zawartych w Strategii założeń z programami zawartymi w kluczowych dokumentach strategicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno – gospodarczego kraju, stanowiącym punkt odniesienia zarówno dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin

Przez podniesienie poziomu życia rozumiemy wzrost dochodów w sektorze gospodarstw domowych, ułatwienie dostępu do edukacji i szkolenia, co prowadzi do podwyższenia poziomu wykształcenia społeczeństwa i podnoszenia kwalifikacji obywateli, wzrost zatrudnienia i wydajności pracy, skutkujące zarówno obniżeniem bezrobocia, jak i zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej oraz poprawę zdrowotności mieszkańców Polski.

Przez podniesienie jakości życia rozumiemy istotną poprawę stanu i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli, możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej, życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym, uczestnictwo w życiu demokratycznym, uczestnictwo w kulturze i turystyce, przynależność do zintegrowanej, pomocnej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Podniesienie poziomu i jakości życia ma umożliwić polityka państwa pozwalająca na szybki, trwały rozwój gospodarczy w perspektywie długookresowej, oparty na rozwoju kapitału ludzkiego, zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju, oraz na uzyskanie stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych i środowiskowych zapewniających europejski poziom i jakość życia obywateli i rodzin w kraju i wspólnotach lokalnych. Funkcjonowanie wspólnoty i jej bezpieczeństwo powinno być oparte o zasadę subsydiarności. W sytuacjach zagrożeń przerastających możliwości reagowania społeczności lokalnej powinna ona mieć wsparcie właściwych organów administracji publicznej.

Priorytetami strategicznymi w Strategii Rozwoju Kraju są:

- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
- Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
- Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.;
- Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;
- Rozwój obszarów wiejskich;
- Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Realizacja powyższych priorytetów będzie następować poprzez działania regulacyjne, decyzyjne i wdrożeniowe władz państwowych i administracji publicznej, jak i innych podmiotów życia społeczno – gospodarczego oraz system oceny postępu realizacji działań.

Narzędziami wdrażania celów strategicznych na szczeblu krajowym są między innymi **Programy Operacyjne:**

- Innowacyjna Gospodarka;
- Kapitał Ludzki;
- Infrastruktura i Środowisko;
- Rozwój Polski Wschodniej;
- Europejska Współpraca Terytorialna.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Celem głównym programu jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw;
- Wzrost konkurencyjności polskiej nauki;
- Zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym;
- Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym;
- Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

W ramach tego programu wspierane będą projekty, które są innowacyjne co najmniej w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Natomiast projekty, które są innowacyjne w skali regionu, wspierane będą w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Uzupełnieniem działań bezpośrednio skierowanych do przedsiębiorców w ramach tego programu będzie wsparcie systemowe dla sieci instytucji otoczenia biznesu oraz innowacyjnych instytucji okołobiznesowych.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Celem programu jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. W ramach programu wsparciem zostaną objęte następujące obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz promocją zdrowia zasobów pracy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 Priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym i regionalnym. Priorytety realizowane centralnie to:

- Zatrudnienie i integracja społeczna;
- Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw;
- Wysoka jakość edukacji odpowiadająca wymogom rynku pracy;
- Dobre państwo;
- Profilaktyka, promocja i poprawa stanu zdrowia społeczeństwa;

Priorytety realizowane na szczeblu regionalnym to:

- Rynek pracy otwarty dla wszystkich oraz promocja integracji społecznej;
- Regionalne kadry gospodarki;
- Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach;
- Aktywizacja obszarów wiejskich;
- Pomoc techniczna.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Głównym celem programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia społeczeństwa, zachowaniu tożsamości kulturowej

i rozwijaniu spójności terytorialnej. Ponadto program zakłada realizację pięciu celów szczegółowych:

- Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego;
- Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu;
- Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii;
- Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa narodowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski;
- Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.

Przewiduje się jednak, że podstawowym źródłem środków z formie dotacji dla projektów wdrażanych na terenach objętych Lokalną Strategią Rozwoju dla Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Cele, priorytety i kierunki rozwoju na szczeblu regionalnym określa Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020.

Misją Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest:

Uruchomienie wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwałą i zrównoważony rozwój województwa, przyczyniający się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu mieszkańców Lubelszczyzny

Celem nadrzędnym Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020 jest:

Osiąganie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych

Cel nadrzędny składa się z dwóch zasadniczych części: opisu pożądanego stanu, do jakiego należy dążyć realizując Strategię, tj. trwałą i zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy Lubelszczyzny – oraz wskazania metody, czy też drogi dojścia do tego stanu, tj. poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych. Istotą trwałego i zrównoważonego rozwoju województwa będzie powiązanie szybkiego tempa rozwoju gospodarczego i wzrostu jakości życia ludności z poprawą stanu środowiska przyrodniczego, z jednoczesnym dążeniem do zachowania go dla przyszłych pokoleń. Uzyskanie wysokiego tempa rozwoju gospodarczego jest warunkiem niezbędnym do zmniejszenia dystansu rozwojowego – konwergencji – województwa w stosunku do innych regionów Polski i Unii Europejskiej, a także umocnienia konkurencyjności regionu i zapewnienia wyższego poziomu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Lubelszczyzny.

Cel nadrzędny Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego będzie możliwy do osiągnięcia poprzez realizację czterech celów pośrednich, będących w istocie rzeczy osiami priorytetowymi Strategii.

Priorytetowymi kierunkami rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020 są:

- 1) Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy;
- 2) Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasób ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
- 3) Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej Województwa Lubelskiego;
- 4) Rozwój współpracy międzyterytorialnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

Do osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego przyczynia się realizacja celów zapisanych w strategiach jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu gmin i powiatów, a także obszarów objętych działaniami Lokalnych Grup Działania, zatem spójność celów i priorytetów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” z dokumentami strategicznymi służy rozwojowi tego obszaru, ale także przyczynia się do rozwoju regionu.

Podstawowym narzędziem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego.

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego jest:

Podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny prowadzące do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia zatrudnienia z uwzględnieniem walorów naturalnych i kulturowych regionu

Cel główny osiągnięty będzie poprzez realizację celów szczegółowych, które zostały sformułowane w następujący sposób:

- Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie konkurencyjności regionu poprzez wsparcie sektorów nowoczesnej gospodarki oraz przez stymulowanie innowacyjności;
- Cel szczegółowy 2 – Poprawa warunków inwestowania w województwie z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju;
- Cel szczegółowy 3 – Zwiększenie atrakcyjności Lubelszczyzny jako miejsca do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

W kontekście określonych celów skonstruowano układ osi priorytetowych i działań Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (2007 – 2013):

Oś priorytetowa 1 – Przedsiębiorczość i innowacje

Działanie 1.1 – Dotacje dla nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw

Działanie 1.2 – Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw

Działanie 1.3 – Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw

Działanie 1.4 – Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii

Działanie 1.5 – Dotacje inwestycyjne w dziedzinie turystyki

Działanie 1.6 – Badania i nowoczesne technologie w strategicznych dla regionu dziedzinach

Działanie 1.7 – Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw przez doradztwo

Oś priorytetowa 2 – Infrastruktura ekonomiczna

Działanie 2.1 – Instrumenty pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorstw

Poddziałanie 2.1.1 – Dokapitalizowanie i tworzenie funduszy pożyczkowych

Poddziałanie 2.1.2 – Dokapitalizowanie i tworzenie funduszy poręczeń kredytowych

Działanie 2.2 – Regionalna infrastruktura B+R

Działanie 2.3 – Wsparcie instytucji otoczenia biznesu i transferu wiedzy

Działanie 2.4 – Marketing gospodarczy

Oś priorytetowa 3 – Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne

Działanie 3.1 – Tworzenie terenów inwestycyjnych

Działanie 3.2 – Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich

Oś priorytetowa 4 – Społeczeństwo informacyjne

Działanie 4.1 – Społeczeństwo informacyjne

Oś priorytetowa 5 – Transport

Działanie 5.1 – Regionalny układ transportowy

Działanie 5.2 – Lokalny układ transportowy

Działanie 5.3 – Miejski transport publiczny

Działanie 5.4 – Transport kolejowy

Działanie 5.5 – Transport lotniczy

Oś priorytetowa 6 – Środowisko i czysta energia

Działanie 6.1 – Ochrona i kształtowanie środowiska

Działanie 6.2 – Energia przyjazna środowisku

Oś priorytetowa 7 – Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna

Działanie 7.1 – Infrastruktura kultury i turystyki

Działanie 7.2 – Promocja kultury i turystyki

Działanie 7.3 – Współpraca międzyregionalna

Oś priorytetowa 8 – Infrastruktura społeczna

Działanie 8.1 – Infrastruktura dydaktyczna i społeczna szkół wyższych

Działanie 8.2 – Infrastruktura szkolna i sportowa

Działanie 8.3 – Ochrona zdrowia

Działanie 8.4 – Pomoc społeczna

Oś priorytetowa 9 – Pomoc techniczna

Działanie 9.1 – Wsparcie wdrażania RPO

Działanie 9.2 – Informacja i promocja RPO

Dwie pierwsze osie priorytetowe odnoszą się do przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu. Samorządy mogą ubiegać się o wsparcie projektów w ramach osi priorytetowych od 2 do 8.

Na poziomie lokalnym cele zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju terenu objętego działaniem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” komplementarne są celami lokalnej polityki rozwoju, zawartej w Strategiach Rozwoju Lokalnego gmin.

Polityka rozwoju lokalnego winna służyć realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego. Polityka rozwoju lokalnego rozumiana jest jako świadoma i celowa działalność organów samorządu, zmierzająca do systematycznej poprawy konkurencyjności podmiotów gospodarczych i poziomu życia mieszkańców oraz wzrostu potencjału gospodarczego regionów, przyczyniającego się ostatecznie do rozwoju społeczno – gospodarczego kraju. Każda z gmin tworzących terytorium Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” posiada aktualną Strategię Rozwoju Lokalnego.

15. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR

Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” poza działaniami finansowanymi z osi 4 PROW 2007-2013 zamierza aktywnie pozyskiwać środki finansowe z innych możliwych zewnętrznych źródeł finansowania, na realizację przedsięwzięć, które będą komplementarne z zapisami strategii.

Szczególna aktywność LGD ukierunkowana będzie na pozyskiwanie zewnętrznych środków na realizację celów szczegółowych LSR:

Cel szczegółowy 2.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru

Cel szczegółowy 2.2. Rozwój samozatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby oraz otoczenie społeczno-gospodarcze obszaru

Cel szczegółowy 3.1. Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej

Cel szczegółowy 3.2. Tworzenie i rozwój partnerstwa społecznego

W latach 2009 -2015 planowane jest przygotowywanie przedsięwzięć związanych z aktywizacją zawodową mieszkańców zarówno osób pracujących jak też osób pozostających bez zatrudnienia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

W ramach priorytetów regionalnych POKL planowane są do realizacji projekty ukierunkowane na pobudzenie aktywności różnych środowisk obszarów wiejskich. Aktywność projektowa skupiać się będzie zarówno na działalności samodzielnej LGD jako wnioskodawcy i realizatora projektów oraz partnera (animatora) lokalnych środowisk celem realizacji różnych przedsięwzięć.

Typy projektów szkoleniowo doradczych realizowanych przez LGD w ramach PO KL:

- „Aktywizacja zawodowo osób bezrobotnych z obszaru Ziemi Zamojskiej” – źródło finansowania PO KL Priorytet VI. Projekt ukierunkowany na podnoszenie kwalifikacji zawodowej osób bezrobotnych. W ramach projektu przewiduje się również podejmowanie działań związanych z doradztwem zawodowym oraz pośrednictwem pracy.

- „Własna firma- zostań przedsiębiorcą” – źródło finansowania PO KL Priorytet VI. Projekt ukierunkowany na pobudzanie aktywności gospodarczej środowiska. W ramach projektu zostanie przeprowadzony cykl szkoleń związanych z rozpoczynaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Kolejnym elementem planowanego wsparcia będzie doradztwo, oraz opieka „aniołów gospodarczych” w pierwszym okresie prowadzenia działalności gospodarczej. Beneficjenci objęci projektem uzyskają ponadto wsparcie inwestycyjne na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz wsparcie pomostowe związane z obciążeniami składkowymi w zakresie ubezpieczeń społecznych.

- „Przeciwdziałanie wykluczenia społecznemu mieszkańców obszaru Ziemi Zamojskiej”. – źródło finansowania PO KL Priorytet VII. Zadania projektowe ukierunkowane będą na przeciwdziałanie marginalizacji osób zagrożonych ubóstwem, patologiami społecznymi czy też długotrwale bezrobotnych poprzez przeciwdziałanie uzależnieniom, aktywizację zawodową i społeczną.

- „Świetlice środowiskowe Ziemi Zamojskiej”. - źródło finansowania PO KL Priorytet VII. Projekt ukierunkowany będzie na działania związane z tworzeniem świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży wiejskiej znajdujących się w trudnej sytuacji rodzinnej. W związku z realizacją projektu planuje się utworzenie na bazie OSP i domów kultury sieci świetlic wspomagających proces rozwojowy dzieci i młodzieży,

przeciwdziałających ich marginalizacji, przemocy w rodzinie czy też przenoszeniem złych wzorców z rodzin dysfunkcyjnych.

- „Wysokie kwalifikacje twoja szansą na rynku pracy” - źródło finansowania PO KL Priorytet VIII. W ramach działań projektowych przewiduje się organizację szkoleń zawodowych ogólnych i specjalistycznych dla mieszkańców obszaru LGD pracujących zawodowo poza sektorem rolniczym. Działania projektowe skupiać się będą zarówno na działaniach skierowanych do różnych grup wiekowych oraz posiadających różne wykształcenie. Działania te pozwolą na ich dalszy rozwój zawodowy oraz podnoszenie ich konkurencyjności na rynku pracy.

- „Upowszechnienie edukacji przedszkolnej na obszarze Ziemi Zamojskiej” - źródło finansowania PO KL Priorytet IX. Poziom upowszechnienia wczesnej edukacji przedszkolnej na obszarze LGD „Ziemi Zamojskiej” jest niski. W związku z powyższym konieczne są działania zmierzające zarówno do wzrostu świadomości mieszkańców na temat wagi wczesnej edukacji w zakresie rozwoju psycho-edukacyjnego dzieci oraz jednocześnie zapewnienie możliwości korzystania dzieci na obszarach wiejskich z przedszkoli.

- „Wyrównywanie szans dzieci z obszarów wiejskich” - źródło finansowania PO KL Priorytet IX. Dysproporcje w procesie nauczania dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich są szczególnie zauważalne w zakresie języków obcych i nauk matematyczno – przyrodniczych. Wynika to zarówno z trudniejszej sytuacji materialnej rodzin wiejskich jak też z barierami w dostępie do dodatkowych zajęć pozalekcyjnych umożliwiających uzupełnienie wiedzy czy też rozwijanie własnych pasji i zainteresowań. W związku z powyższym planuje się realizację na terenie LGD „systemowego projektu edukacyjnego w tym obszarze.

Poza opisanymi wyżej projektami przewiduje się realizację kilkunastu mniejszych projektów w ramach „mikroprojektów” PO KL – oddolne inicjatywy na obszarach wiejskich. W projektach tych głównym elementem oddziaływania LGD „Ziemia Zamojska” będzie animowanie lokalnych środowisk w celu podejmowania inicjatyw prospołecznych.

Realizacja projektów LGD „Ziemia Zamojska” objęta będzie stałym monitoringiem realizowanych działań. Zarówno proces przygotowania jak też realizacji będzie oparty o odpowiednie procedury wydatkowania środków publicznych. Kontroling oparty będzie zarówno o procedury wewnętrzne LGD jak też przepisy wykonawcze w zakresie realizacji poszczególnych programów operacyjnych. Prowadzenie odpowiedniego procesu planowania (planowanie strategiczne, budżetowanie zadaniowe na lata następne) oraz przyjęcie odpowiedniego procesu realizacji projektów m.in. tworzenia baz danych beneficjentów ostatecznych pozwoli na wykluczenie się elementów związanych z pokrywaniem się źródeł finansowania w poszczególnych obszarach.

System projektowania poszczególnych typów przedsięwzięć w celu uniknięcia zagrożeń związanych z pokrywaniem się źródeł finansowania zostanie oparty o Linie demarkacyjną pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej.

System realizacji wszystkich projektów przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska” zostanie oparty o następujące zasady:

- zestawienia wydatków będą dokładne i prawdziwe, a wyniki zostaną uzyskane z systemów księgowania,
- umowy/umowa z wykonawcą/wykonawcami jest/są zawierane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasadami dotyczącymi wdrażania Funduszy Strukturalnych na lata 2007-2013,

- projekt wdrażany będzie zgodnie z zawartą umową o przyznanie dofinansowania,
- poczynione wydatki dotyczą jedynie operacji faktycznie wykonanych,
- wydatki zostały faktycznie poniesione, a dokumentacja pomocnicza (tj. faktury i dokumenty o podobnej wartości dowodowej) jest dostępna,
- wydatki dotyczą projektu realizowanego zgodnie z przepisami prawa polskiego i wspólnotowego, w szczególności dotyczącymi konkurencji, zamówień publicznych oraz ochrony środowiska,
- monitorowany jest fizyczny i finansowy postęp wdrażania projektu,
- płatność na rzecz wykonawcy/dostawcy została dokonana w sposób prawidłowy,
- nie zachodzi przypadek nakładania się pomocy z funduszy europejskich (tj. projekt jest finansowany wyłącznie z jednego funduszu UE),
- oryginały dokumentów poświadczających wydatki są przechowywane i archiwizowane oraz będą dostępne przez okres co najmniej 5 lat od wypłaty przez płatności końcowej pomocy
- prowadzony jest odrębny system księgowy dla każdego realizowanego projektu,
- system oddzielnej księgowości lub odpowiedni kod księgowy zapewnia relacje każdej transakcji z operacją zarejestrowaną na dokumencie,
- do kierowania/koordynacji projektu oraz jego rzeczowej realizacji każdorazowo wyznaczane/zatrudniane są osoby w przypadku których nie zachodzi możliwość podwójnego finansowania kosztów zatrudnienia.
- Personel zagazowany w realizację projektu prowadzi miesięczne/dzienne karty pracy w zależności od wymogów stawianych przez donatorów. W przypadku brak ogólnych uregulowań ze strony donatorów każda osoba stanowiąca personel projektu prowadzi miesięczną kartę pracy.

Mechanizm zabezpieczający przed nakładaniem się pomocy w ramach PROW i innych programów i źródeł finansowania.

- Każda osoba zatrudniona przez LGD będzie miała umowę zawierającą szczegółowy wykaz obowiązków i zadań, ze wskazaniem programu, na rzecz, którego te zadania i obowiązki będą wykonywane oraz podana kwotę wynagrodzenia pochodząca ze środków tego programu,
- W przypadku osób zaangażowanych jednocześnie w realizację dwóch lub więcej programów, w umowie o pracę z ta osoba zostanie wskazany wymiar czasu pracy, jaki ta osoba jest zobowiązana przeznaczyć na wykonanie zadań i obowiązków związanych z realizacją poszczególnych programów. Łączny wymiar czasu pracy nie może przy tym przekroczyć wielkości maksymalnych dopuszczonych w Kodeksie Pracy.
- Na każdym dokumencie księgowym stanowiącym dowód poniesienia kosztów, muszą być w sposób trwały umieszczone informacje o tym, że środkami jakiego programu te koszty zostały pokryte. W przypadku kosztu współfinansowanego z dwóch lub więcej programów musi być podana informacja o tym, jaka część tego kosztu finansują poszczególne programy. Poza tym sposób podziału kosztu pomiędzy poszczególne programy powinien być merytorycznie uzasadniony,

- LGD „Ziemia Zamojska” tworzy wydzielone konta bankowe (lub subkonta) do obsługi każdego programu,
- Każdy program będzie miał wyznaczonego koordynatora odpowiedzialnego za realizację i prawidłowe wydatkowanie środków programu,
- Zarząd LGD zapewni dobry przepływ informacji między zespołami realizującymi różne programy, organizując, co najmniej raz w kwartale narady robocze z udziałem wszystkich koordynatorów programów,
- Każdy wniosek o przyznanie pomocy, przygotowywany przez LGD „Ziemia Zamojska”, będzie zawierał analizę ryzyka w zakresie nakładania się pomocy ze środków tego programu z pomocą, która LGD uzyskało wcześniej z PROW lub innych programów oraz propozycje mechanizmów, które należy zastosować w celu uniemożliwienia nakładania się pomocy.

16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju będzie miała pozytywny wpływ na rozwój regionu i obszarów wiejskich. Wpływ ten będzie uwidaczniał się w kilku aspektach:

- Jakość życia mieszkańców

Poprawa jakości życia mieszkańców jest możliwa poprzez realizację projektów w zakresie infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, stanu i wyposażenia świetlic wiejskich, dostępu do Internetu, wzbogacenia oferty spędzania wolnego czasu oraz rozwijania zainteresowań artystycznych, kulturalnych i sportowych.

Wskaźniki pomiaru, np.: dostęp do Internetu, saldo migracji, formy spędzania wolnego czasu.

- Waloryzacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Poprawa w tej sferze może nastąpić poprzez wdrażanie projektów polegających na odnawianiu i urządzaniu miejsc i obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, oznaczanie i promocję tych miejsc i obiektów, a także kształtowanie poczucia odpowiedzialności mieszkańców za dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze obszaru.

Wskaźniki pomiaru, np.: wzrost ruchu turystycznego, liczba uporządkowanych miejsc i obiektów.

- Rozwój aktywności gospodarczej

Rozwój aktywności gospodarczej może się przejawiać poprzez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, rozwój mikroprzesiębiorczości, rozwój agroturystyki jako dodatkowego źródła dochodów gospodarstwa rolnego.

Wskaźniki pomiaru, np.: liczba utworzonych miejsc pracy, dochody gospodarstw ze źródeł pozarolniczych, wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw, spadek bezrobocia.

- Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru

Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru może nastąpić poprzez poprawę w zakresie usług turystycznych, rozwój bazy gastronomiczno – noclegowej, wytyczanie nowych tras pieszych i rowerowych, odnowę i oznakowanie atrakcyjnych miejsc i obiektów oraz poprzez promocję terenu.

Wskaźniki pomiaru, np.: wzrost ruchu turystycznego, wzrost dochodów z turystyki, długość tras turystycznych, liczba miejsc noclegowych, liczba punktów gastronomicznych.

- Wzrost integracji społecznej i wzrost aktywności mieszkańców

Poprawa w tej sferze może się przejawiać poprzez zwiększenie aktywności lokalnej społeczności w realizacji różnych przedsięwzięć, wzrost liczby organizacji pozarządowych, zwiększoną liczbę imprez lokalnych, zwiększoną liczbę działań na rzecz dobra wspólnego

Wskaźniki pomiaru, np.: liczba organizacji pozarządowych, liczba inicjatyw.

17. Informacja o załącznikach

Lokalna Strategia Rozwoju zawiera dwa załączniki:

Załącznik nr1 - Procedura oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru łącznie z procedura zmian lokalnych kryteriów wyboru operacji.

Załącznik nr 2 - Procedura odwołania od rozstrzygnięć Rady